

Vývojové tendence zemědělství v Jihomoravském kraji
Diplomová práce

Vedoucí práce:
Ing. Ivo Zdráhal, Ph.D.

Vypracovala:
Bc. Simona Heroutová

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Autorka práce: Bc. Simona Heroutová
Studijní program: Zemědělské inženýrství
Obor: Agrobiznys

Vedoucí práce: Ing. Ivo Zdráhal, Ph.D.

Název práce: **Vývojové tendence zemědělství v Jihomoravském kraji**

Zásady pro vypracování:

1. Cílem práce je charakterizovat a analyzovat základní vývojové tendence zemědělství v Jihomoravském kraji. V rámci toho se i podrobněji zaměřit na detailnější charakteristiky a analýzu zemědělství v jednom z okresů kraje.
2. V rámci literární rešerše se zaměřte na širší souvislosti formování agrobiznysu, které spolu se společensko-politickými faktory formují sektor prvovýroby.
3. Ve vlastní práci vymeďte specifika a komparujte základní charakteristiky zkoumaného Kraje v rámci ČR.
4. Ve sledovaném regionu se zaměřte například na rozměr a strukturu produkce základních komodit, socioekonomickou strukturu výrobců, jejich ekonomickou úroveň a strategické záměry a způsob uplatnění agrární politiky. Práci doplňte o provedené vlastní šetření, které bude mít podobu pilotní sondy přinášející kontext výsledkům předchozích analýz.
5. Výsledky zobecněte, diskutujte a formulujte závěry.

Rozsah práce: 60

Datum zadání: říjen 2013

Datum odevzdání: duben 2015

Bc. Simona Heroutová
Autorka práce

Ing. Ivo Zdráhal, Ph.D.
Vedoucí práce

prof. Dr. Ing. Libor Grega
Vedoucí ústavu

doc. Ing. Pavel Ryant, Ph.D.
Děkan AF MENDELU

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci: Vývojové tendence zemědělství v Jihomoravském kraji

vypracoval/a samostatně a veškeré použité prameny a informace uvádím v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů a v souladu s platnou *Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Jsem si vědom/a, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne:

.....

Bc. Simona Heroutová

PODĚKOVÁNÍ

Zde bych chtěla poděkovat panu Ing. Ivu Zdráhalovi, Ph.D., vedoucímu mé diplomové práce, za vstřícný a ochotný přístup, poskytnuté materiály a odborné vedení během zpracování práce.

A taktéž bych chtěla poděkovat mé rodině, zejména rodičům, kteří mě po celou dobu magisterského studia i při psaní diplomové práce s trpělivostí a pochopením podporovali.

ABSTRAKT

HEROUTOVÁ, S. *Vývojové tendence zemědělství na Jižní Moravě*. Brno 2015. Diplomová práce. Brno, 2015. Mendelova univerzita.

Diplomová práce se zabývá charakteristikou základních vývojových tendencí zemědělství v Jihomoravském kraji. Cílem je analýza vývoje rostlinné a živočišné výroby se zaměřením na vybrané zemědělské komodity, komparace s ostatními kraji České republiky a šetření ve vybraných podnicích zkoumaného kraje. Diplomová práce ukazuje a hodnotí situaci předcházející vstupu České republiky do Evropské unie v roce 2004 a následné změny, které nastaly po přijetí Společné zemědělské politiky EU.

Klíčová slova

Agrobyznys, zemědělství, Společná zemědělská politika, Jihomoravský kraj, agrární trh

ABSTRACT

HEROUTOVA, S. *Agricultural development trends in the region Jizni Morava*. Brno 2015. Diplome thesis. Mendel university.

The aim of this thesis is characterize fundamental trends in agriculture in region Jizni Morava. Analyzes the developement of crop and livestock production focusing on selected agricultural commodities, compares with another regions in Czech republic and shows a survey of selected enterprises surveyed region. The thesis shows and assess the situation before the Czech republic joined the European union in 2004 and the subsequent changes that occured after the introduction of the EU Common Agricultural Policy.

Key words

agribusiness, agriculture, Common Agricultural Policy, agricultural markets, region Jizni Morava

OBSAH

1	ÚVOD.....	8
2	CÍL A METODIKA PRÁCE.....	9
3	LITERÁRNÍ REŠERŠE.....	12
3.1	Vývoj zemědělství spojený s využíváním přírodních zdrojů.....	12
3.2	Agrobyznys a současná podoba podnikatelského prostředí zemědělských podniků.....	15
3.3	K současnému vývoji zemědělství v České republice	21
3.3.1	Zemědělství a socialistické výrobní vztahy	21
3.3.2	Reforma vlastnických vztahů po roce 1989.....	22
3.3.3	Vývoj Českého zemědělství.....	24
3.4	Státní zásahy v zemědělství a role SZP EU	26
3.4.1	Vznik státních zásahů	26
3.4.2	Společná zemědělská politika.....	29
4	PRAKTICKÁ ČÁST PRÁCE	41
4.1	Vybrané charakteristiky podmínek pro zemědělskou výrobu v Jihomoravském kraji	41
4.1.1	Poloha a přírodní podmínky	41
4.1.2	Socio-ekonomické ukazatele	42
4.1.3	Socio-demografické charakteristiky	44
4.1.4	Zaměstnanost v zemědělství	46
4.1.5	Půdní fond.....	49
4.1.6	LFA v Jihomoravském kraji	54
4.1.7	Struktura zemědělských podniků.....	55
4.1.8	Dotace směřované do zemědělství Jihomoravského kraje	58
4.1.9	Dílčí závěry.....	59

4.2	Analýza a komparace vývoje rostlinné výroby v Jihomoravském kraji	60
4.2.1	Obiloviny	61
4.2.2	Řepka	67
4.2.3	Pícniny	69
4.2.4	Kukuřice na zeleno	70
4.2.5	Cukrová řepa	71
4.2.6	Brambory	73
4.2.7	Ovoce a zelenina	74
4.3	Analýza a komparace vývoje živočišné výroby v Jihomoravském kraji	77
4.3.1	Skot	77
4.3.2	Prasata	80
4.3.3	Drůbež	83
4.4	Závěry z provedeného šetření ve vybraných podnicích	85
5	DISKUSE A ZÁVĚR	87
	Zdroje	91
	Seznam obrázků:	97
	Seznam grafů:	97
	Seznam tabulek:	99
	Přílohy	101

1 ÚVOD

V zemědělství během posledních několika dekád dochází k velkému množství fundamentálních změn.

Zejména postoj ve vnímání zemědělství, jako aktivity k získávání potravin, se změnilo. Klade se větší důraz na jeho další funkce (sociální a environmentální), které neodmyslitelně patří do života člověka i celé společnosti. Celý agrární sektor prochází změnami a dostává se do rozsáhlého souboru interakcí na globální úrovni, které tak dávají vznik novému a komplexnějšímu podnikatelskému prostředí, agrobyznysu. Pojem agrobyznys v sobě zahrnuje nejen podniky ze zemědělského odvětví, ale také ty, které zajišťují dodávání vstupů pro agrární sektor. Ty jsou jimi odebírány, dále zpracovávány a distribuovány. Vlivem toho jen nutné, aby zemědělství producenti disponovali znalostmi ekonomického prostředí a vazeb agrobyznysu. V důsledku toho jsou následně schopni se správně rozhodovat při zapojování se do globalizovaného trhu se zemědělskými a potravinářskými výrobky.

Zemědělství patří stále mezi velmi diskutované téma, je to odvětví, na které jsou uplatňovány výrazné státní intervence. A vývoj českého zemědělství je sledován zejména s ohledem na vstup České republiky do Evropské unie v roce 2004 a s tím spojené přijetí pravidel Společné zemědělské politiky (SZP).

Společná zemědělská politika si klade za úkol udržení tradiční role zemědělství společně se zvyšováním konkurenceschopnosti regionů, a to vše v současném velmi dynamickém prostředí agrobyznysu. Proto je nutná znalost souvislostí vývoje českého zemědělství i vývoje zemědělství v jednotlivých regionech České republiky. Cílem práce je tedy přispět k poznání změn, které v zemědělské struktuře nastaly na úrovni jednotlivých krajů a regionů.

2 CÍL A METODIKA PRÁCE

Cíl práce

Cílem diplomové práce je *charakterizovat zemědělskou výrobu v Jihomoravském kraji. V rámci toho i identifikovat a analyzovat základní vývojové tendence produkce hlavních komodit, včetně provedení komparace těchto trendů s obecným vývojem v České republice.*

Tento komplexní cíl byl rozčleněn na následující dílčí části:

Charakteristika současného podnikatelského prostředí zemědělských podniků a identifikace podstatných skupin obecných faktorů, které formují vývoj zemědělské výroby v regionu.

Z hlediska vlastní práce se pak jedná o základní charakteristiku Jihomoravského kraje, což zahrnuje zhodnocení přírodních podmínek, socio-ekonomických a socio-demografických ukazatelů, analýzu zaměstnanosti v sektoru zemědělství, půdního fondu včetně charakteristiky méně příznivých oblastí LFA v kraji, struktury zemědělských podniků a dotací do zemědělství Jihomoravského kraje. Navazující část tvoří primární cíl práce analyzující vývojové tendence v rozsahu a struktuře hlavních komoditních výstupů v rostlinné a živočišné produkci. K vyhodnocení vývojových tendencí v oblasti rostlinné a živočišné produkce okresu Brno - venkov poslouží informace získané z konkrétních podniků.

Z jednotlivých částí práce pak vytvořit dílčí závěry, na jejichž základě jsou formulovány celkové závěry.

Metodika práce

Ke stanovení posloupnosti jednotlivých kroků, které mají přispět k vypracování závěrečné práce, bylo prvním krokem určení cíle práce.

Následně byla vypracována literární rešerše, která definuje vývoj zemědělství a otázku využívání přírodních zdrojů. Dále je charakterizována současná situace podnikatelského prostředí agrárního trhu a agrobyznysu včetně nabídkově orientovaného a poptávkově orientovaného modelu. Další část literární rešerše je tvořena analýzou vývoje zemědělství v České republice. Tato část je zpracována na základě literárních

a internetových zdrojů, které jsou doplněny o aktuální informace z Českého statistického úřadu. Následuje charakteristika vytváření struktury Společné zemědělské politiky, důvody vzniku a popis jednotlivých vývojových etap, včetně nastínění situace pro programové období od roku 2014.

V praktické části práce je v první řadě charakterizován Jihomoravský kraj. Charakteristika se týká polohy a přírodních podmínek zkoumaného kraje, následně je vyhodnocena situace z hlediska socio - ekonomických, sociodemografických ukazatelů a zemědělství. Informace byly získány z Českého statistického úřadu. Veškeré informace jsou analyzovány a posuzovány z hlediska vývojových tendencí agrárního sektoru.

V rámci analýz vývojových tendencí Jihomoravského kraje byly dále mapovány komoditní výstupy v rostlinné a živočišné produkci, kdy informace byly zpracovány na základě dat z Českého statistického úřadu. U rostlinné produkce je hodnocena sklizeň v tunách hlavních pěstovaných komodit, mezi které byly zařazeny obiloviny (pšenice, ječmen), řepka, píce (kukuřice na zeleno), cukrová řepa, brambory a vybrané druhy ovoce a zeleniny. U živočišné produkce jsou to stavy hospodářských zvířat v kusech, zde se mapují stavy skotu, prasat a drůbeže. Ze získaných údajů je graficky vyjádřen podíl Jihomoravského kraje na celorepublikové produkci v rostlinné výrobě a stavu hospodářských zvířat. Prováděné analýzy jsou za období 2000 – 2014.

Mapování vývoje je následně doplněno o výpočty bazických indexů, díky kterým jsou graficky znázorněny vývojové trendy ve zkoumaném kraji v komparaci s vývojovými trendy České republiky. Tabelární výstupy následně komparují absolutní hodnoty sklizně v rostlinné produkci i stavů vybraných hospodářských zvířat za sledovaná období, tento výstup hodnotí míru meziročních změn v období před vstupem České republiky do Evropské unie a v období následujícím. Meziroční změny jsou vyjádřeny pomocí geometrického průměru za účelem získání srovnatelných dat a zachycují vliv přechodu České republiky na Společnou zemědělskou politiku.

Předchozí analýzy byly taktéž doplněny o analýzu vybraných zemědělských podniků v Jihomoravském kraji. Podniky byly kontaktovány e-mailem a následně proběhlo osobní setkání. Na základě předem připravených otázek autorka vedla rozhovor o agrární problematice. V podnicích byl zjišťován zejména rozměr a struktura rostlinné a živočišné produkce. Uvedené informace byly získány na základě interních informací

podniků při strukturovaném rozhovoru, doplněny byly informacemi z výročních zpráv. I když počet podniků a jejich typologii nelze považovat za reprezentativní, získané informace a možnost konzultovat výsledky z předchozích částí práce umožnilo dále prohloubit znalost a nabídnout širší kontext kolem předmětu výzkumu.

Jako poslední část je vyhodnocení výsledků šetření a následné vyvození závěru.

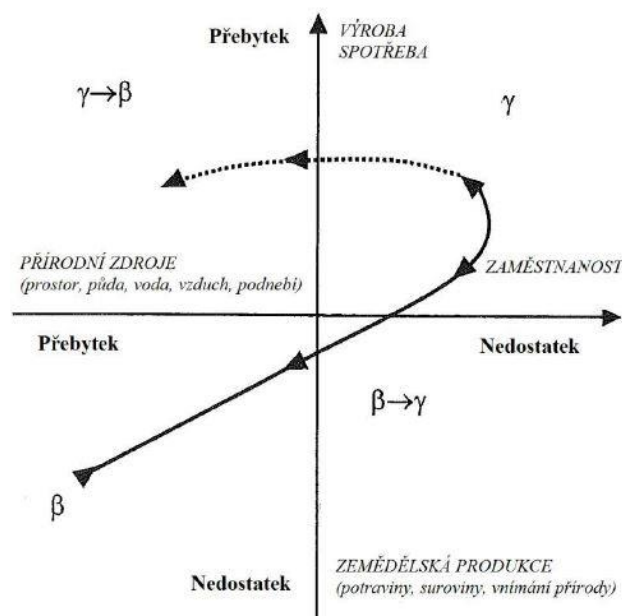
3 LITERÁRNÍ REŠERŠE

3.1 Vývoj zemědělství spojený s využíváním přírodních zdrojů

Prvořadá úloha zemědělství byla vždy spjata se zabezpečováním dostatku potravin. Pojetí hlavní úlohy zůstává nadále prioritní i v současnosti, avšak zemědělství získalo i další funkce, a to zejména mimoprodukčního charakteru. Mimoprodukční přínosy lze chápat v ekonomickém a sociálním rozvoji venkovských regionů, v ochraně životního prostředí, v rozvoji krajiny, či v úloze zajišťování bezpečnosti potravin. Tyto přínosy se stávají stále častějšími argumenty pro podporu tohoto odvětví v rámci hospodářských politik ve všech ekonomicky vyspělých zemích. (Bečvářová, 2005)

Zemědělství má ve svých jak produkčních, tak i mimoprodukčních funkcích velkou řadu specifík. Celý výrobní proces zemědělské produkce je determinován biologickým reprodukčním cyklem, uskutečňuje se v bezprostředním spojení s přírodou a má plošný charakter. Vzniklé specifikum, které je založeno na potenciální možnosti volby využití omezených přírodních zdrojů, posunuje úlohu zemědělství do oblastí, které přesahují výrobu soukromých statků. Oproti tomu je v současnosti výroba potravin ovlivňována vývojem a zvyšující se efektivností komoditních i potravinových vertikál nebo sítí. (Bečvářová, 2005)

V celku může systém zemědělské produkce vykazovat vysokou nebo nízkou produktivitu, která je způsobena jednak vlivem rozdílné produkční účinnosti výrobních faktorů, jako např. půdy, nebo rozdílným stupněm jejich využívání. Dále může být výroba potravin a zemědělských produktů společně se službami, která je spjata s využíváním přírodních zdrojů a půdy, zajišťována v nedostatečném nebo naopak nadměrném rozsahu. V následujícím schématu můžeme vidět, jak a proč se mění proporce mezi produkčním a mimoprodukčním využíváním přírodních zdrojů z hlediska historického vývoje společnosti. (Bečvářová, 2005)

Obrázek 1 Etapy vývoje zemědělství z hlediska nároků na užití přírodních zdrojů

Zdroj: (Bečvářová, 2005)

První etapa (kvadrant vlevo dole)

Hlavním úkolem zemědělství v první etapě bylo zajišťování dostatku potravin bez existence omezení přírodních zdrojů. Prostor, půda, vzduch a voda byly z hlediska dostupnosti prakticky neomezeny. Produkce v první fázi byla zabezpečována především extenzivně, tj. zapojením dalších přírodních zdrojů do výrobního procesu. (Bečvářová a Zdráhal, 2013a)

Druhá etapa (kvadrant vpravo dole)

Druhou etapu a v ní růst zemědělské produkce charakterizoval zejména technický rozvoj. Vývoj zemědělství doprovázel i rozvoj v ostatních odvětvích, což se projevilo růstem zaměstnanosti a tím i vyšší poptávkou po potravinách. Zvyšující se poptávka po potravinách vedla k zapojování dalších přírodních zdrojů do procesu výroby. Důsledkem toho se objevovaly první signály nadměrného využívání přírodních zdrojů. K řešení problémů druhé etapy začaly přispívat společenské vědy. (Bečvářová a Zdráhal, 2013a)

Třetí etapa (kvadrant vpravo nahoře)

Díky rozvoji technologických i biologických inovací se zvětšuje pestrost nabídky produktů a služeb, které zemědělský podnik může nabídnout. Zvyšuje se ekonomická diferenciací podniků, projevuje se diferenciací produktu a dochází k rozvoji systému komplexního řízení zemědělské výroby za účelem uspokojit rostoucí poptávku a požadavky spotřebitelů. Důraz začíná být kladen na řešení problematiky zemědělské ekonomiky a managementu oproti rozvoji technologií zemědělské a potravinářské produkce. (Bečvářová a Zdráhal, 2013a)

Čtvrtá etapa (kvadrant vlevo nahoře)

Tato etapa charakterizuje současný stav rozvoje. Zemědělství zvládá být šetrné vůči přírodě a zvířatům, ale zároveň dokáže kvantitativně i kvalitativně uspokojovat požadavky spotřebitelů, a to vše za předpokladu udržitelného rozvoje. Problém se nastává v komunikaci. Projevuje se rostoucí vliv podniků finálních fází zpracování a distribuce ke spotřebiteli. Ty jsou vázány v celé řadě řetězců a vazeb. Společně čelí konkurenčním tlakům. Tímto dochází ke střetu mezi spotřebitelským přístupem a otázkami sociálního a environmentálního charakteru. Opět zde vystupují společenské vědy, které formulují společenské potřeby a dávají prostor pro výzkum v oblasti technicko- technologické. (Bečvářová a Zdráhal, 2013a)

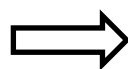
Z průběhu uvedených etap vyplývá, že vývoj zemědělství a využívání přírodních zdrojů je významně ovlivňováno stupněm ekonomického rozvoje. Ten dává podnět k zapojení těch vědních disciplín, které zrovna odpovídají uspokojení potřeb a řešení prioritních problémů v dané vývojové etapě. Zhruba od druhé poloviny dvacátého století je zemědělství v evropském měřítku charakterizováno vysokou úrovní intenzity využívání přírodních zdrojů. Intenzifikace zemědělství má základ v soustavných inovacích techniky a technologií. Šlechtění, výživa a ochrana zdraví rostlin a zvířat vedlo ke zvýšení výnosů plodin, užitkovosti zvířat a zkvalitnění zemědělské produkce. To vše v souladu s mimoprodukčními funkcemi, které přispívají k utváření zdravého přírodního prostředí a kulturní krajiny. (Bečvářová a Zdráhal, 2013a)

3.2 Agrobiznys a současná podoba podnikatelského prostředí zemědělských podniků

Agrobiznys byl v roce 1957 dle Goldberga a Davise (1957) definován jako souhrn všech operací zabývajících se výrobou a distribucí zemědělských výrobků, tedy všech výrobních procesů na farmě včetně skladování, zpracování a distribuce zemědělských komodit a předmětů z nich vyrobených. Agrobiznys dle zmiňované definice zahrnuje veškeré podniky ze zemědělské výroby i jejího okolí.

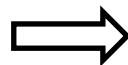
Agrobiznys zahrnuje odvětví:

1. Zemědělská prvovýroby, lesnictví, vodní hospodářství
2. Potravinářský průmysl
3. Krmivářský průmysl
4. Služby pro zemědělství a potravinářství (zásobování, nákup, šlechtitelství, semenářství, školství, poradenství atd.)

Agrárně potravinářský komplex

5. Dodavatelské odvětví vstupů do zemědělství a potravinářství (strojírenství, chemie, energetika)

Agrárně průmyslový komplex

6. Potravinářský obchod a veřejné stravování. (Bečvářová et al., 2013)

Ke zpřesnění odrážející se situace na přelomu tisíciletí, kdy je významně posilován vliv inovací, genetického a biologického výzkumu v předvýrobních fázích lze využít i následující definici, kde je charakteristika agrobiznysu definována, jako řetězec subsektorů vzájemně propojených řadou přímých i zpětných vazeb. Mezi tyto vazby patří:

1. Výzkum, genetické a osivářské firmy a dodavatelé dalšího biologického materiálu
2. Dodavatele ostatních vstupů
3. Zemědělské výrobce
4. Nákupce zemědělských produktů

5. Zpracovatele první a druhé fáze zpracování zemědělských produktů a konečných výrobků
6. Obchod a instituce veřejného stravování (Bečvářová et al., 2013)

Základním principem agrobyznysu je vymezení subjektů a charakteristika činností a vzájemné provázanosti vazeb se zemědělskou výrobou. A to nejen vazeb uvnitř podniku, ale i s předcházejícími a navazujícími fázemi, subjekty a činnostmi typickými pro zpracování zemědělských komodit do konečného výrobku. (Bečvářová et al., 2013)

Elementárním a nutným předpokladem prosperity podniku zabývajícího se zemědělskou prvovýrobou je zapojení se jako dodavatel do komoditního řetězce agrobyznysu. Vlivy procesů globalizace se v současnosti stávají rozhodujícím vlivem pro utváření konkurenčního prostředí zemědělského podniku, a to ve vnitřních i vnějších podmínkách podnikatelského prostředí. Rozvoj světového agrobyznysu se stává faktorem, který ovlivňuje kritéria konkurence i ceny výrobců nejen na světových trzích, ale i v regionálním měřítku. Internacionalizace agrobyznysu tak ovlivňuje podmínky výroby základních surovin a tím i přijatelnou nabídku v čase i prostoru. Konkurence výrobců se tak projevuje v rovině horizontálních i vertikálních vztahů. (Bečvářová et al., 2013)

Vertikály potravinových a zemědělských produktů jsou často ovlivňovány celou škálou podniků a organizací nezemědělského charakteru. Urychlují rozvoj globálních potravinářských sítí a ovlivňují požadavky konečného spotřebitele. Nevyhnutelně tedy klesá účinnost bariér a regulačních zásahů a agrární trhy se liberalizují. Prohlubuje se tedy integrace potravinového hospodářství ve světě. Důsledkem tohoto procesu je konsolidace firem ve všech fázích potravinového řetězce, což umožňuje využití přínosů z rozsahu a optimalizaci transakčních nákladů v celém řetězci. (Bečvářová et al., 2013)

Prostřednictvím analýz je prokazováno, že obecně roste závislost výrobců a zpracovatelů zemědělských produktů na navazujících stupních finalizace i přes výraznou komoditní a územní diferenciaci. Změny postavení zemědělců se projevují nejen v komoditních vertikálách, ale také v horizontálních vztazích, např. formou spolupráce na straně nabídky. Nabídka zemědělských produktů je formována v důsledku vzájemného působení trhů napříč celým řetězcem agrobyznysu, přičemž

rozhodující vliv na množství, strukturu výroby a dodávky v čase a prostoru má finální poptávka. (Bečvářová et al., 2013)

Tedy současný zemědělský podnik v poptávkově orientovaném modelu je nucen aktivně reagovat na podmínky konkurence nejen na relevantním trhu, ale v podstatě i širším, regionálním i globálním kontextu. Na rozhodování podniku však mají vliv strategie, systémy regulace a další formy integrace konkrétních agrárních politik na úrovni příslušných národních i nadnárodních uskupení. (Bečvářová et al., 2013)

Agrární sektor v současnosti čelí silné konkurenci ze strany výrobců i zpracovatelů zemědělských produktů, a to jak ze zemí rozvinutých, tak ve stále se zvětšující míře i konkurentům z rozvíjejících se ekonomik zemí třetího světa. Problémy úspěšnosti v tomto globalizujícím se prostředí se netýkají pouze klesajícího podílu zemědělství na celkovém outputu výrobních sektorů ekonomik vyspělých zemí, ale také potravinové jistoty a struktury výroby potravin v evropském regionu i jednotlivých členských států Evropské unie. (Bečvářová a Zdráhal, 2013b)

K řešení těchto problémů vyvstávají dvě různé varianty:

a) Znalost socioekonomických, ekonomických a hospodářsko-politických souvislostí, objektivnost při analýzách konkrétních stavů, při jejich interpretaci i při formování politik a volby strategií a nástrojů k jejich naplnění.

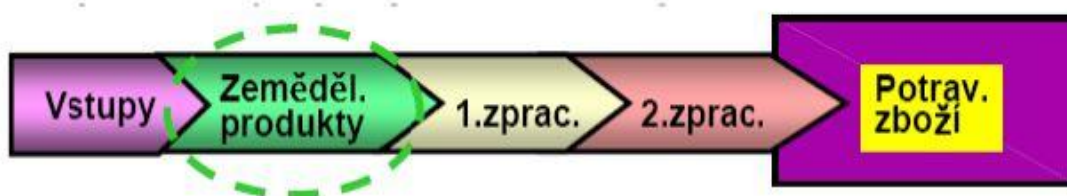
b) Prosazování tvrzení o klesajícím významu zemědělství v dnešní společnosti, využívání jednotných strategií pro zemědělské politiky jednotlivých států bez znalosti výše zmiňovaných souvislostí, a tím zabránit rozvoji zemědělství a růstu konkurenceschopnosti na světových trzích. (Bečvářová a Zdráhal, 2013b)

Potravinový/komoditní řetězec

System výroby a distribuce odráží rostoucí vliv dalších odvětví předcházejících i navazujících článků, které se podílejí na transferu zemědělských komodit od prvovýroby až k finálnímu spotřebiteli. Komoditní vertikála tedy charakterizuje činnosti a vzájemné vztahy subjektů výrobních, zpracovatelských i odbytových činností a s nimi spojených fungujících trhů v rámci procesu od výroby a zpracování produktů zemědělské prvovýroby až po distribuci finálního produktu konečnému spotřebiteli. (Bečvářová, 2005)

Daný systém považujeme za součást ekonomiky podílející se na konečném výstupu, produkci potravin. Změny se promítají ve všech částech tohoto systému již od zaměření výzkumu a vývoje a jeho přínosů pro výrobu i zabezpečení vstupů do zemědělství přes vlastní zemědělskou výrobu, zpracování produktů až po distribuci a prodej potravin. (Bečvářová, 2005)

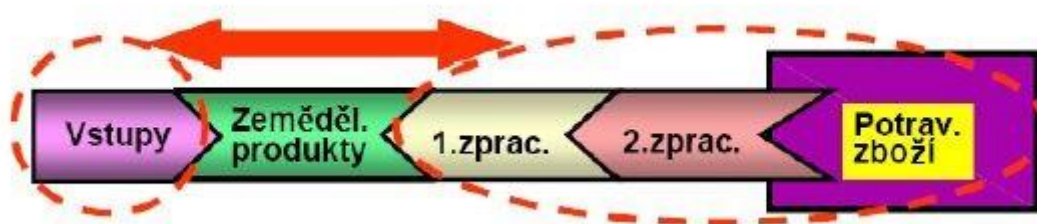
Nabídkově orientovaný model, tedy tradiční, je charakterizován tokem produktu od výroby po konečné zpracování. Jeho cílem je vyrobit. Přičemž v rámci řetězce byla rozhodující pozice pouze na úrovni zemědělské prvovýroby bez ohledu na spotřebitelské požadavky, tudíž byla tržní situace determinována pouze růstem nabídky. Nabídkově orientovaný řetězec je znázorněn takto: (Bečvářová a Zdráhal, 2013b)

Obrázek 2 Nabídkově orientovaný komoditní řetězec

Zdroj:(Bečvářová a Zdráhal, 2013b)

V současnosti vývoj potravinového hospodářství odpovídá spíše modelu, který je orientovaný na poptávku.

Obrázek 3 Poptávkově orientovaný komoditní řetězec

Zdroj:(Bečvářová a Zdráhal, 2013b)

V tomto modelu se určujícím aspektem pro množství a kvalitu zemědělských produktů, cenové i nákladové podmínky na trzích stává poptávka. Ta neustále působí na celý systém řetězce od výroby, zpracování až po distribuci zemědělských produktů. Poptávkově orientovaný model výrazně podporuje podniky, které mají kvalitní management a jsou schopny rychle reagovat na podněty tržního prostředí. Finalizující

články řetězce získávají klíčové postavení, prosazují své zájmy jak ve fázích předvýrobních, tak v odvětvích vstupů a dále v rámci celého systému zemědělské výroby. Z hlediska výrobního programu, možnosti výběru partnerů v horizontální a vertikální úrovni dochází k oslabení postavení zemědělců. O rozsahu, rozmístění a způsobu zemědělské výroby tak rozhodují finalizující články potravinového řetězce. (Bečvářová, 2005)

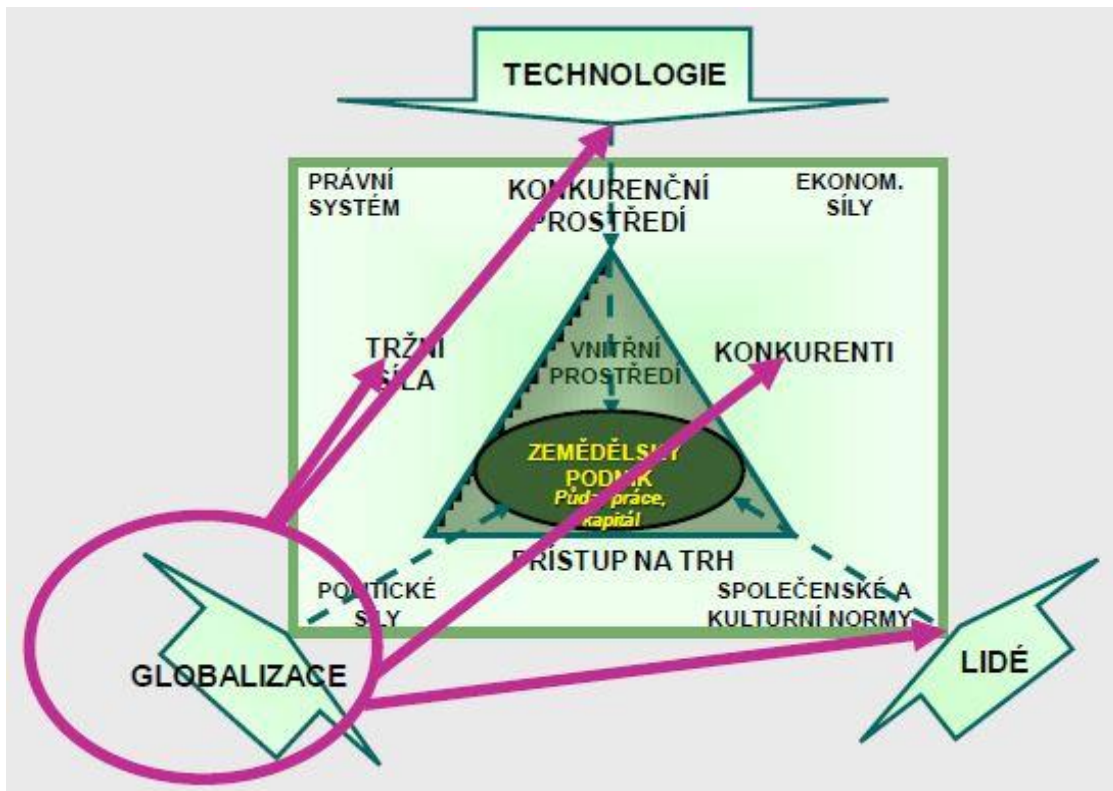
Na změny rozložení sil v rámci vertikály oproti původnímu poptávkově orientovanému modelu reagují i jednotliví aktéři, a to změnou forem či vazeb. S cílem posílit konkurenceschopnost vznikají ideální podmínky pro konsolidaci podniků jak v horizontální, tak vertikální úrovni. (Bečvářová a Zdráhal, 2013b)

Rozhodující vlivy při rozhodování o struktuře zemědělského podniku

Zemědělství v současnosti nemůžeme chápat pouze jako uzavřený systém se sporadickými interakcemi s vnějším prostředím. Největšími hybnými silami rozvoje a zároveň hlavními faktory, které rozhodují o dalším vývoji podniků působících v prvovýrobě, jsou změny probíhající ve vnitřním, ale i ve vnějším ekonomickém a společenském prostředí. (Bečvářová, 2005)

Působení na rozvoj agrobiznisu a postavení zemědělských prvovýrobních podniků působí v současnosti tři rozhodující faktory: globalizace trhů, rychlý rozvoj technologií a rostoucí zájem společnosti na tom, jaké potraviny a jakým výrobním procesem procházejí. (Bečvářová, 2005)

Na konkurenční prostředí podniků působí i vnitřní změny, zejména v podmínkách vstupu na trh, působení tržních sil konkurenčních společností v sektoru a intenzita těchto sil. Dopad dynamického procesu změn v rámci tvorby podnikatelského prostředí agrobiznisu lze znázornit následně: (Grega, 2006)

Obrázek 4 Rozhodující vlivy působící na strukturu zemědělského podniku

Zdroj: (Bečvářová a Tamáš, 2013)

Celkem jsou definovány tři kritické faktory, které působí na vývoj agrobyznysu:

- *Globalizace trhů:* Projevuje se v liberalizaci světového obchodu prostřednictvím netarifních bariér a snižováním tarifů, díky kterým se snaží jednotlivé země chránit své domácí trhy a výroby.
- *Rozvoj technologií:* Zejména pokrokem v oblasti biotechnologií a komunikací jsou výrazným způsobem měněny nejen výroby, ale také zpracování, distribuce a spotřeby produktů zemědělského původu. Proto je pro prosazení podniků v nových konkurenčních parametrech rozhodující uplatnění těchto technologií. Vyšší nároky jsou kladeny zejména na management podniku, který musí být schopen informace zpracovat, vyhodnotit a flexibilně na ně reagovat.
- *Angažovanost lidí:* Vliv spotřebitelů týkající se toho, jaké potraviny a jakým způsobem jsou vyráběny, včetně forem dostupnosti na trhu. (Bečvářová, 2005)

Celkově jsou současné podmínky pro volné rozhodování zemědělského podniku o volbě jeho výrobní struktury a možnosti se prosadit v tržní konkurenci velmi limitované.

I přes snižující se vliv diferencované kvality půdy a do popředí dostávající se vlivy jiných faktorů, příjmový potenciál prvovýrobních podniků zemědělství bude nadále s účinností těchto přírodních zdrojů spojen. Mezi hlavními faktory ovlivňující přímo i zprostředkovaně důchodovou pozici podniků jsou zejména kvalita zemědělského půdního fondu i ekonomické prostředí zemědělského podniku. (Bečvářová, 2007)

Tedy jak uvádí Grega (2004) pokud se chce podnik v dnešním stále více globálním konkurenčním prostředí udržet, musí se neustále zabývat otázkou možných strategických opatření, která by umožňovala, co nejlépe uspokojovat rostoucí se a měnící se požadavky zákazníků. A to v prostředí neustále se vyvíjejícím a produkujícím nové technologie, požadavky na inovace, což vyúsťuje k restrukturalizaci i tohoto tradičního odvětví.

Výrobní struktury podniků jsou v současnosti ovlivňovány celou řadou vnitřních i vnějších faktorů. Proto je nutné, aby byly tyto faktory respektovány a na jejich základě byly hledány nové vlastní cesty v novém prostředí. (Bečvářová, 2005)

3.3 K současnému vývoji zemědělství v České republice

3.3.1 Zemědělství a socialistické výrobní vztahy

Po skončení 2. světové války byly provedeny v zemědělství zásahy do vlastnictví, které se týkaly pozemkových reforem a skládaly se ze tří etap:

- Zemědělská půda Němců, Maďarů a zrádců národa byla zkonfiskována a společně se zemědělským majetkem byla přidělována zemědělským dělníkům. Na části z těchto majetků a půdě byly zřízeny státní statky.
- Revize pozemkové reformy v letech 1947-1948, čehož důsledkem bylo odebráno 94 % půdy s cílem zlikvidovat velkostatky a velká hospodářství.
- Nová pozemková reforma, tzv. Hradecký program. Výsledkem vzniklo omezení soukromého vlastnictví půdy, kdy maximální množství vlastněných hektarů bylo 50. Cílem bylo přerozdělení zemědělské půdy mezi drobné zemědělce. V případě, že přerozdělení neproběhlo, byly zakládány státní statky. Dále pro zvýšení efektivity maloroľnických hospodářství bylo zaváděno družstevnictví.

Díky tomu vznikala družstva:

- I. typu – založena na společných osevních postupech a společných pracích, majetek a vlastnictví půdy zůstalo v podstatě zachováno
- II. typu – rostlinná výroba společná, živočišná výroba individuální
- III. typu – soukromé vlastnictví zohledněno ve výplatě důchodů, které se odvíjely od výměry půdy do družstva vložené
- IV. typu – jednotná zemědělská družstva (JZD) rolníci zcela odtržení od svého majetku, odměny dle vykonané práce, bez závislosti na vztahu k půdě, který byl dříve velmi silný

Zemědělské podniky produkovaly na základě centrálního plánu, po roce 1960 probíhala další slučování JZD, jejichž průměrná velikost byla 638 ha. Až do roku 1989 zemědělské podniky plnily plány státu a finanční stabilita byla posilována díky masivním dotačním prostředkům. Družstva hospodařila oproti státním podnikům dynamičtěji a to díky tomu, že zaváděli nezemědělské aktivity (přidružené výroby), tedy vznik agrokombinátů. (Boháčková a Brožová, 2010)

3.3.2 Reforma vlastnických vztahů po roce 1989

Po roce 1990 se reforma vlastnických vztahů v agrosektoru stala nedílnou součástí reformních procesů v celé národní ekonomice. Tyto změny se týkaly zejména třech oblastí:

1. přeměna státního a družstevního vlastnictví na vlastnictví soukromé
2. přeměna nadřazených práv vlastnických na práva uživatelská
3. úprava a narovnání vlastnických vztahů k půdě a majetku, který byl zkolektivizován nebo zkonfiskován,

k naplnění těchto cílů bylo třeba restituovat majetek, privatizovat státní majetek (státní statky) a transformovat Jednotná zemědělská družstva na družstva vlastníků. (Boháčková a Brožová, 2010)

Restituce

Předmětem restitucí byly zemědělské a lesní pozemky, budovy a inventář. Náhrady byly poskytovány v naturáliích, formou budov, lesů, polí či traktorů. Vypořádání restitučních nároků však neproběhlo bez problémů. Ty vznikaly nedostatečnými kapacitami na

Pozemkových a katastrálních úřadech, neochotou povinných osob majetek vydávat či nejasnostmi ve vlastnických právech. (Boháčková a Brožová, 2010)

Privatizace státního majetku

Tato probíhala dle zákonných možností privatizačních postupů a metod. Mezi privatizační formy patřily: veřejná dražba (tam, kde byl očekáván velký zájem o majetek), veřejná soutěž (u lukrativnějšího druhu majetku, mohli se účastnit jak místí, tak zahraniční uchazeči), přímý prodej (prodej konkrétnímu zájemci, rychlost, jednoznačnost), vznik akciových společností (dle zákona o akciových společnostech), bezúplatný převod (majetek sociálního charakteru – školky, jídelny, převedeny do obecního vlastnictví). (Boháčková a Brožová, 2010)

Transformace jednotných zemědělských družstev

Dle zákona se měla jednotná zemědělská družstva v zemědělství transformovat na zemědělská družstva vlastníků. Na majetek JZD nebylo možné uplatnit privatizační formy jako u státních podniků. Důvodem bylo, že vlastnictví JZD bylo kolektivní. Vlastnictví tohoto majetku tak nebylo nikdy zpochybněno a vyvlastněno, pouze zde bylo nadřazeno právo uživatele. Transformace se týkala dvou cílů: přizpůsobení právních poměrů v družstvu občanskému zákoníku a upravení majetkových poměrů a vztahů. Právní poměry se upravovaly na základě transformačního projektu, který zpracovalo vedení družstva a schválila jej členská schůze, jako nejvyšší orgán družstva. Úprava majetkových vztahů znamenala stanovení podílů oprávněných osob na majetku družstva. (Boháčková a Brožová, 2010)

Tab. 1 Podnikatelská struktura v agrárním sektoru

Typ podniku	1989		1997		2012	
	Počet podniků	Průměrná výměra z.p. (ha)	Počet podniků	Průměrná výměra z.p. (ha)	Počet podniků	Průměrná výměra z.p. (ha)
Soukromě hospodařící rolníci/ Fyzické osoby	3 205	4	22 850	36	26 380	36,4
Právníké osoby celkem:	1 198	8 822	1 833	1 446	3 871	744
Z toho: a.s.	-	-	484	833	711	1 509
s.r.o.	-	-	1 349	613	2 339	428
družstva	1 024	2 561	1 011	1 349	531	1265
Ostatní (státní statky, jiné právní formy)	174	6 261	22	864	250	149

Zdroj: (Evropské strukturální a investiční fondy, 2006)

Reformní procesy po roce 1990 způsobily přechod agrárního sektoru na zcela novou strukturu podnikatelského prostředí. Základem se stala soukromé vlastnictví půdy a majetku. Od roku 1993 začaly v České republice přípravy na integraci do Evropské unie, které byly završeny 1. 5. 2004.

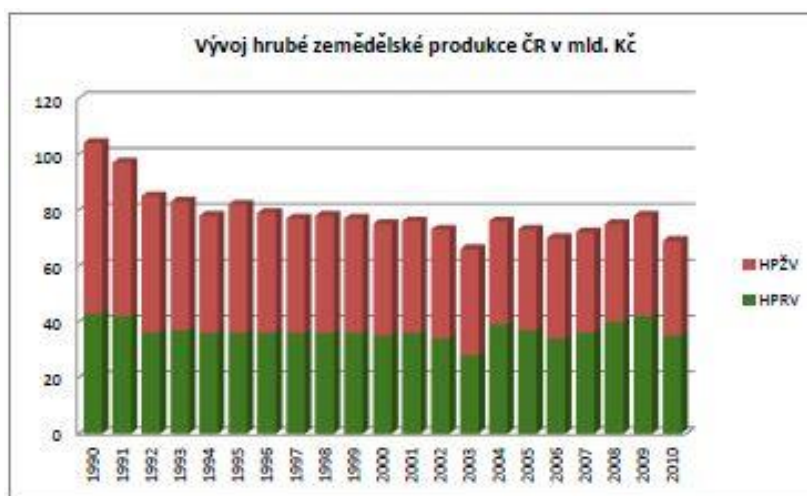
3.3.3 Vývoj Českého zemědělství

Do roku 1989 byla zemědělská výroba založena na pevných nákupních cenách. Spotřebitelé byli dotováni prostřednictvím spotřebitelských dotací. Novým cílem bylo vytvořit opatření, která směřují k liberalizaci cen. Důsledek opatření se ihned promítl do zvýšení spotřebitelských cen potravin. V závislosti na tom však nezměněný příjem obyvatelstva vyvolal prudké snížení poptávky po výrobcích. Vznikal tím přebytek nabídky. (Bečvářová et al., 2013)

S liberalizačními procesy bylo zároveň spojeno odstraňování bariér zahraničního obchodu se zemědělskými a potravinářskými komoditami. Nutné tak bylo řešit přebytky zemědělské produkce. Avšak otevření trhů umožnilo řešení problémů nadprodukce států Evropské unie a zámořských států. Důsledkem toho bylo omezování produkce a snižování intenzity využívání přírodních zdrojů. Dalším úkolem bylo stabilizovat ceny a podpořit konkurenceschopnost podniků. (Bečvářová et al., 2013)

Po vstupu do Evropské unie a začleněním společné zemědělské politiky bylo očekáváno zlepšení ekonomické situace. Očekávání nebyla zcela naplněna, avšak k posílení

z finančního hlediska díky zdrojům, které byly použity pro financování zemědělství, opravdu došlo. (Bečvářová et al., 2013)

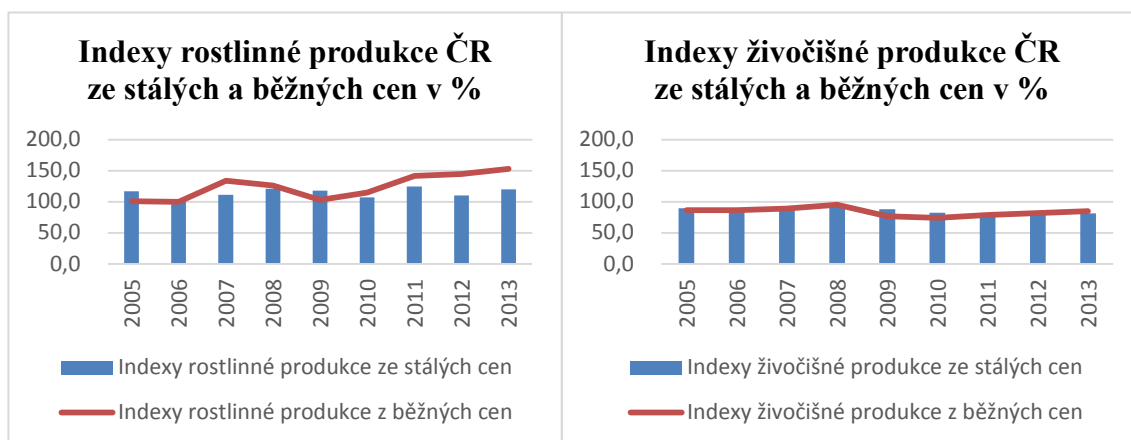
Obrázek 5 Vývoj hrubé zemědělské produkce v ČR v mld. Kč

Zdroj: (Bečvářová et al., 2013)

Z vyjádření o hrubé zemědělské produkci v rámci rostlinné výroby je možné vidět pokles po roce 1991, nadále si však rostlinná výroba udržovala téměř stejný rozměr. Od roku 2004 je zaznamenán mírný nárůst. Ovšem od roku 1991 do 2011 je zaznamenán pokles orné půdy o 210 000 ha, míra zornění půdy tímto poklesla o 4%. S těmito změnami docházelo postupně během sledovaného období i ke strukturálním změnám pěstovaných plodin. Poklesy osevních ploch byly zaznamenány hlavně u pěstování okopanin a pícnin na orné půdě, kterou zejména doprovázel i pokles stavů hospodářských zvířat. (Bečvářová et al., 2013)

Graf č. 1 Indexy rostlinné produkce ze stálých a běžných cen ČR, 2005 - 2013

Graf č. 2 Indexy živočišné výroby ze stálých a běžných cen ČR, 2005 - 2013

Zdroj: (Český statistický úřad, 2015)

Významnější pokles však zaznamenává od roku 1991 živočišná výroba. Pokles nebyl zmírněn ani po roce 2004, kdy Česká republika vstoupila do EU. Zejména se zde promítá pokles stavů hospodářských zvířat. Za trvalým poklesem stojí neschopnost tuzemských producentů vyrovnat se parametrům konkurence při zapojení do komoditních vertikál na evropském trhu i nedostatečné začlenění v rámci jednotlivých navazujících fází domácího průmyslu. (Bečvářová et al., 2013)

3.4 Státní zásahy v zemědělství a role SZP EU

3.4.1 Vznik státních zásahů

Mechanismus volného trhu sice zdárně alokuje zdroje, avšak není schopen zajišťovat maximální blahobyt společnosti obecně. O společenském blahobytu již ve svých pracích psali Alfred Marshall a Arthur Cecil Pigou, kteří pojetí společenského blahobytu brali jako součet blahobytu všech jedinců. Ovšem jeho maximalizace nemůže být vždy zabezpečena pouze trhem. Pigou, zastánce liberalismu upozorňoval na potřebu státních zásahů při řešení externalit. Dokazoval, že společenské náklady se mohou lišit od nákladů soukromých a na to, že některé externality jsou přínosné a jiné vyvolávají zvýšené výdaje společnosti. Vznikl tedy návrh první ekologické daně, tzv. Pigouova daň. Jde o motivaci soukromých subjektů s požadavkem na společenskou efektivnost. Daný přístup je využíván jako východisko pro státní regulační zásahy a jejich

financování s cílem vyrovnat společenské a soukromé náklady i v současné politice. Dle principů teorie blahobytu a kritérií všeobecné ekonomické rovnováhy, jsou všechny trhy dokonale konkurenční, tedy mnoho kupujících a mnoho prodávajících. Podniky tak maximalizují zisky, spotřebitelé volí nejpreferovanější tržní koše statků. Existuje dokonalá konkurenční struktura a vstup do odvětví není omezen. Teoreticky je v takovémto prostředí každá cena tak pružná, že by v jakémkoliv okamžiku vyrovnávala nabídku i poptávku. Ovšem tato situace je brána pouze v teoretické rovině a v porovnání s reálnou ekonomikou plně nereflektuje danou skutečnost, tudíž je nutné se státní integraci v sektoru zemědělství podrobněji zaměřit. (Bečvářová a Juřica, 2008)

Důvody státních zásahů v agrárním sektoru

Zemědělství má vysokou a společností všeobecně akceptovanou úroveň podpory. Vyplývá z problému nižších důchodů v zemědělství. Ve vyspělých zemích je tento problém chápán, jako důsledek faktorů, které zemědělství výrobci nemohou přímo ovlivnit. Hlavním důvodem pro vysokou úroveň podpory do agrárního sektoru ve většině rozvinutých zemích je nízký a kolísavý příjem. (Bečvářová a Juřica, 2008)

Častým argumentem k nezbytnosti podpory odvětví v rámci obecných ekonomických principů je vymezení obvyklých rysů a specifik, pozic, cílů a strategií jeho rozvoje. Potřeby státních zásahů jsou odvozovány na základě výrobních, technologických, reprodukčních a dalších důležitých charakteristik, včetně posouzení specifčnosti trhu v odvětví. Řada argumentů má však pouze obecné souvislosti. V otevřené ekonomice na mezinárodní úrovni by tyto podmínky byly naplněny rovností mezi společenskou mezní mírou substituce na trhu s produkty a společenskou mezní mírou transformace při produkci daných statků jak z hlediska domácí, tak i zahraniční produkční transformace. Plyne z toho, že rovnost musí odpovídat i světovým relativním cenám, při kterých mohou být jednotlivé komodity na trhu obchodovány. V tomto případě se jedná o dokonalý stav. Avšak pro zemědělství jsou typické produkční externality. Ty vyvolávají rozdíl mezi mezní společenskou mírou transformace a mezi produkovanými statky a jejich cenovým poměrem. Vyplývá z toho, že při existenci takového typu deformace na domácím komoditním trhu se náklady ušlé příležitosti při produkci nerovnájí cenovému poměru. Tyto odchylky od optimálního stavu vyžadují uplatnění některých hospodářsko-politických nástrojů, aby je eliminovaly. Rovněž je agrární trh stále ovlivňován specifiky plynoucími z požadavků na výrobu, tj. využití biologických

zákonitostí, podmínek a limitů zemědělské výroby na jedné straně a specifickostí poptávky po potravinách, kterou z dlouhodobého hlediska ovlivňuje populační vývoj, fyziologický charakter a limity ve spotřebě potravin na straně druhé. Mezi tyto specifika na straně poptávky patří: minimální a maximální množství spotřeby potravin, která je dána zdravotně fyziologickou hranicí člověka. A na straně nabídky: omezené množství půdy, institut soukromého vlastnictví půdy, konzervativnost při volbě rozsahu a struktury produkce, která je limitována časovým nesouladem a časová opožděnost nabídky v důsledku působení klimatických faktorů. (Bečvářová a Juřica, 2008)

V krátkém časovém období patří potraviny mezi statky s nízkou cenovou a důchodovou elasticitou poptávky. Změny v tržních cenách při zachování ostatních podmínek vyvolají pouze minimální změny v objemu spotřeby potravin. A zároveň růst důchodů spotřebitelů nezpůsobuje přírůstek výdajů za potraviny. Obdobně je na tom v krátkém časovém období i cenová pružnost nabídky, která se taktéž na výkyvy v tržních cenách adaptuje velmi pomalu. Zhoršují se tak podmínky pro tvorbu adekvátních strategií v reakci na světové trhy. (Bečvářová a Juřica, 2008)

Princip a evaluace dotací používaných v agrární politice

Typickým nástrojem používaným v rámci podpory zemědělského sektoru se staly dotace, které je potřeba si blíže charakterizovat. Dotace můžeme obecně definovat jako transfery odrážející změny v rozdělování důchodů, které nejsou spojeny s tokem zboží a služeb. Tento typ transferů všeobecně vyvolává ekonomické náklady, které ovlivňují rozdíl mezi výdaji společnosti na danou dotační politiku a jejich přínosem v důchodu příjemce. Každý takový intervenční zásah formou dotací má specifický dopad a rozdílné transakční náklady. Při rozhodování o začlenění dotací je třeba vnímat následující dopady:

- Deformační účinky – prostřednictvím dotací vzniká schopnost zasahovat do trhu a zkreslovat informace, zároveň tím ovlivňovat výrobce v takto upraveném tržním prostředí.
- Transakční náklady –
 - přímé, ty které souvisejí se zavedením dotace a systémem redistribuce, mohou být ve formě ex ante i ex post
 - nepřímé, ty jsou vázány na rozpočet, vyjadřují se nárokem na přerozdělení důchodu (Bečvářová a Zdráhal, 2013a)

Podle míry deformujících účinků a výše vyvolaných transakčních nákladů můžeme vymežit čtyři základní typy dotací:

1. Přímá podpora cen – v případě dovozů má nejnižší přímé a nulové nepřímé transakční náklady. Opakem jsou nepřímé transakční náklady u exportů, které souvisejí s vyrovnáváním cenových hladin domácího a světového trhu. Deformační dopad je u tohoto typu dotací velmi vysoký díky tomu, že informace pro rozhodování o výrobě a spotřebě jsou tímto zkresleny. (Bečvářová a Zdráhal, 2013a)
2. Proporcionální dotace primárních faktorů – zde jsou potřebné informace k rozlišení faktorů užívaných pro zemědělské a nezemědělské účely. Ovšem zároveň tento typ podpory zkresluje nabídku práce domácností pro různé účely. Jsou-li však použity úměrně, jejich deformační účinky na trhu výrobků a služeb nejsou tak výrazné. (Bečvářová a Zdráhal, 2013a)
3. Dotace výstupu – transakční náklady u těchto dotací jsou vyšší než u primárních faktorů, díky tomu že je nutné, aby finance uvnitř ekonomiky byly pod kontrolou. Taktéž jsou vyšší náklady deformace vyvolané zkreslením podmínek poptávky, významně tak ovlivňují rozhodnutí o výrobě v zemědělství. (Bečvářová a Zdráhal, 2013a)
Dotace vstupu – deformační účinky jsou zde srovnatelné jako u dotací výstupu, díky tomu je i shodný odhad nákladů. Lze sem zařadit např. spotřební daně, které mohou být chápány jako kombinace daní a producentů podpor, kdy ceny producentů jsou nižší než ceny spotřebitelů. (Bečvářová a Zdráhal, 2013a)
4. Přímé dotace do důchodu – jsou formou cíleného transferu celkové částky, kam obecně můžeme zařadit přímé platby oddělené od produkce. Neměly by tak teoreticky mít deformační účinek a ovlivňovat výrobní rozhodování příjemce. Jsou spojeny s vysokými přímými transakčními náklady, neboť vyžadují detailní informace o jednotlivých příjemcích. (Bečvářová a Zdráhal, 2013a)

3.4.2 Společná zemědělská politika

Zemědělství se stalo předmětem integrace ve smyslu vytvoření společného trhu již v 60. letech minulého století. Základem bylo odstranění veškerých kvantitativních omezení a cel mezi členskými státy a zavedení tarifů ve vztahu k třetím zemím. To

znamenal první počátky tvorby Společné zemědělské politiky (SZP), která je jednou z nejstarších politik Evropské unie. Vzhledem ke své rozsáhlé historii je to také politika, která byla již mnohokrát reformována. V počátcích byla společná zemědělská politika formována jako partnerství mezi zemědělstvím a společností. Mezi hlavní cíle patřily: zlepšování produktivity zemědělství, zajištění stálé dodávky cenově dostupných potravin a zajištění zemědělcům důstojné žití. V současnosti se k těmto přidávají další nové výzvy, jako jsou například: bezpečnost potravin, zintenzivnění produkce, péče o krajinu a udržitelné řízení přírodních zdrojů. Díky tomuto můžeme dnes využívat působivou škálu cenově dostupných, bezpečných a kvalitních produktů. (European Commission, 2012)

Společná zemědělská politika není ale jen o produkci těchto produktů. Zemědělství je spojeno s venkovským životem, společenstvím, které je potřeba udržet a zachovat, jelikož je spjaté s vzácnými přírodními zdroji. Taktéž je spjata s životním prostředím a přírodou. Krajina poskytuje stanoviště pro rozmanité druhy flóry a fauny, proto je důležitá tvorba společné politiky, koncepcí a nových technologií, které přispějí k jejímu udržení. Dochází tedy k tomu, že zemědělství čelí nejen výzvě o produkci potravin, ale i o ochraně přírody a zachování biologické rozmanitosti. (European commission, 2014)

Ovšem i tak musí celý agrární sektor čelit nejistému a nepředvídatelnému ekonomickému prostředí, globální konkurenci, měnícím se klimatickým podmínkám a rostoucím nákladům na vstupy. (European commission, 2014)

Vývojové etapy formování Společné zemědělské politiky

Výchozí model a ekonomické souvislosti změn koncepce SZP

Základy společné zemědělské politiky v 60. letech 20. století byly postaveny na principu podpory tržních cen rozhodujících komodit, včetně zavedení importních bariér na zboží dovážené ze třetích zemí. Podpory příjmu zemědělských subjektů v odvětví ve všech zemích se odvozovaly od dvou skupin opatření. První systém byl systém podpory trhu komodit a jeho ochrany v rámci tržních řádů i redistribuce na úrovni Společenství. Vztahoval se k tvorbě a rozdělení centrálních fondů určených na podporu zemědělství členských států. Druhé opatření byly další podpory odvětví z národních zdrojů jednotlivých členských států. Na tomto základě byl vytvořený centrální fond pro podporu trhu, Evropský fond zemědělské garance a orientace (EAGGF). Odtud byly

centrálně vypláceny podpory trhu, konkrétně rozdělovány pro každý komoditní sektor, bez ohledu na výši příspěvků jednotlivých členských států. Garanční sekce tvořila 80 % veškerých centrálních výdajů, ze zbývajících prostředků sekce orientace byly spolufinancovány projekty spojené s podporou strukturálních změn v zemědělství jednotlivých členských zemí. (Bečvářová a Juřica, 2008)

Až do poloviny 60. let nebyla Společná strukturální politika pro zemědělství součástí výchozí koncepce SZP. První strukturální opatření jsou spojována s Mansholtovým plánem z roku 1968. Tento návrh měl být realizován pomocí programové selektivní investiční podpory životaschopných výrobních jednotek. V důsledku by znamenal snížení počtu zemědělců, meziroční nárůst produktivity výrobních faktorů a několikanásobné zvětšení zemědělských výrobních podniků. Mezi další návrhy patřilo snížení cen obilnin, omezení nadprodukce rostlinné výroby vyjmutím části zemědělské půdy z obhospodařování a omezení nadprodukce mléka snížením stavů krav. Z těchto návrhů, které důrazně upozorňovaly na nutnost změn určujících konkurenceschopnost odvětví, byla realizována pouze vybraná opatření (platby za předčasný odchod do důchodu, posílení orientační sekce s podporou sociálně-ekonomických aspektů a podpora investic v zemědělství). Vyrovnaní regionálních disparit v příjmech zemědělců, kteří hospodaří v horších přírodních podmínkách, bylo zakotveno do systému SZP v roce 1975 prostřednictvím podpory méně příznivých oblastí, tzv. LFA. V roce 1978 byla také zohledněna specifika zemědělství členských zemí jižní Evropy. (Bečvářová a Juřica, 2008)

Formování prvního a druhého pilíře v koncepci reformy SZP

Díky rostoucí výkonnosti evropského zemědělství zanikaly původní důvody k preferenci nástrojů podpory cen v SZP. Vysoké ceny a záruky poskytované zemědělcům přespříliš stimulovaly růst výroby, který významně překračoval uplatnění produkce na evropském trhu. Mezi roky 1973 až 1988 objem zemědělské produkce rostl o 2 % ročně, zatímco poptávka rostla pouze o 0,5 % ročně. Rostoucí objemy dotovaných exportů vyvolávaly kritiku na finanční náročnost, ale i na stlačování světových cen zemědělských produktů. Pro udržení vysokých cen placených evropským zemědělcům se zvyšovala náročnost na vyrovnání podmínek exportu při klesajících světových cenách. Byly tedy použity další nástroje, jako množstevní kvóty či exportní subvence, které však měly silné deformační účinky na trh. Na počátku devadesátých let

byly přijaty první významné reformy SZP, a to v roce 1992 Mac Sharryho reforma. Ta podstatně snížila podporu zemědělství na bázi vysokých tržních cen a byla nahrazena komoditně orientovanou kompenzační platbou i formou podpor důchodů v zemědělství. (Bečvářová a Juřica, 2008)

Deklarací z Corku v roce 1996 se EU zasadila k respektování specifík evropského zemědělství, zejména z hlediska vyšších nároků na metody zemědělské výroby, ale také na jeho přínosy v podobě pozitivních externalit, kterými jsou údržba kulturního stavu krajiny, ochrana přírodních zdrojů a sociální rozvoj venkova. Taktéž se mění systém programové podpory regionálního rozvoje, který se začíná zakládat na participaci samotných účastníků na programech. I další reforma zpracovaná v rámci Berlínského dohody v roce 1999, jako součást opatření k růstu efektivnosti evropského společenství, známá jako Agenda 2000, toto opatření přijala. (Bečvářová a Juřica, 2008)

Na Berlínském summitu, byly vytvořeny předpoklady pro další snížení tržních deformací. Nově byly zavedeny tzv. národní obálky, které umožňovaly jednotlivým členským státům podpořit koncepci strukturálního rozvoje výběrem komodit, kterým bude poskytnuta národní podpora dle stanovených kritérií až do výše určených limitů. Oficiálně se začíná podporovat i společná politika rozvoje venkova, ochrany životního prostředí a multifunkční role zemědělství. Výsledkem toho je tvorba nového, druhého pilíře SZP zaměřeného na podporu strukturálních změn a na politiku rozvoje venkova. (Bečvářová a Juřica, 2008)

V roce 2002 na summitu v Kodani byla přijata dohoda o podmínkách přijetí nových 10 členů do EU. Mezi nimi byla i ČR. Současně na Bruselském summitu byl schválen návrh stabilizace rozpočtu zemědělství v rozšířené EU. Tento návrh se týkal metodiky o stanovení rozpočtu na podporu zemědělství v letech 2006 – 2012, jejím základem byl rozpočet na úrovni roku 2006 zvýšení o 1 % inflačního růstu. Rozhodnutí ale vedlo ke snížení výdajů do agrárního sektoru, jelikož inflace v EU převyšuje 1 %. Současně se muselo řešit přistoupení nových členů, které značně pozměnilo dosavadní agrární politiku Společenství. (Bečvářová a Juřica, 2008)

Otázka týkající se přímých kompenzačních plateb, které měly deformační účinek na trh zemědělských komodit, vyvolávala tendenci k jejich pozměnění. Taktéž se projevovalo úsilí EK na plnění požadavků EU v oblasti kvality dovážených zemědělských produktů a potravin, s čímž bylo spojeno plnění standardů životního prostředí při jejich výrobě,

bezpečnosti a použití geneticky modifikovaných potravin. Návrh na reformu SZP byl nakonec v upravené podobě členskými státy přijat s podmínkami ponechání flexibility pro členské státy při aplikaci budoucí SZP. (Bečvářová a Juřica, 2008) Rozhodujícími principy Fishlerovy reformy byly:

- oddělení přímých plateb od produkce (decoupling) - zemědělec získá jednu podporu ve výši součtu jednotlivých přímých plateb
- plnění standardů ochrany životního prostředí a potravinové bezpečnosti, jako podmínka pro poskytnutí přímých plateb
- zavedení nástroje finanční disciplíny, který v případě hrozby překročení rozpočtu bude moci paušálně snížit výdaje na přímé platby
- uplatnění modulace, prostřednictvím snižování přímých plateb budou generovány zdroje pro posílení podpory rozvoje venkova
- rozšíření palety programů rozvoje venkova o opatření k dosažení standardů ochrany životního prostředí, bezpečnosti potravin, aj.
- zavedení podpory pěstování energetických plodin
- snížení intervenční ceny u mléčných produktů
- zjednodušení systému administrace SZP pro členský stát i zemědělce (Bečvářová a Juřica, 2008)

Rokem 2003 došlo k realizaci této etapy. Vznikl tím prostor pro opatření podporující růst konkurenceschopnosti zemědělství jednotlivých členských států na mezinárodní úrovni. Současně posílala podpora rozvoje venkova na úkor tržních opatření a zvýšení bezpečnosti potravin na trhu EU. Tímto krokem se jednalo o další reformu navazující na strategii přijatou již v roce 1992 v rámci CAP I a Agendy 2000, tedy CAP II. Významně se to projevilo v dalším omezení přímých podpor cen a dalších deformačních zásahů do trhu. Přechodem na přímé platby vznikly tzv. kontroly podmíněnosti (cross-compliance). Což v praxi znamenalo, že vyplacení jednotné platby zemědělcům bude podmíněno splněním 18 směrnic a nařízení týkajících se: ochrany životního prostředí, bezpečnosti potravin, zdraví a pohody zvířat, zdraví rostlin. (Bečvářová a Juřica, 2008)

Pozitiva a rizika přímých plateb

Přímá platba je obecně definována jako cílený transfer celkového finančního obnosu do důchodu zemědělského výrobce nezávisle na jeho současné produkci a na cenách zemědělských výrobků. V teoretické rovině by tato forma podpory neměla mít žádné deformační účinky při formování ceny na trhu. Je nutné sledovat, jakým způsobem přímá platba ovlivňuje růst zemědělské produkce a zda hraje roli v rozhodování o alokaci výrobních zdrojů v čase. Přímá platba má i charakter v sociální a sektorové dimenzi, prostřednictvím redistribuce důchodů z městských do venkovských domácností, což může vyvolat změny v alokaci zdrojů i mezi jednotlivými sektory v rámci ekonomiky. (Bečvářová a Zdráhal, 2013a)

Cílem tohoto procesu je snižování jednotkových nákladů na produkci, důsledkem by mělo být výhodnější postavení prvovýrobců v rámci komoditních vertikál a sítí agrobyznysu. Přímé platby tak na konsolidaci podnikatelské základny v rámci sektoru mají dva vlivy:

1. Zpomalování procesů konsolidace, kdy se na trhu pomocí přímých plateb udržují i neefektivní podniky
2. Urychlování procesů konsolidace, což nejsilnější podniky dělá ještě dominantnějšími a postupně vytlačují subjekty, které se nejsou schopny prosadit. (Bečvářová a Zdráhal, 2013a)

Pro efektivní restrukturalizaci sektoru se však nabízí model plateb na plochu. Ten je dosud uplatňovaný v různých modifikacích především v nových členských zemích EU. Důležité je sledovat situaci, kdy extenzivně orientované podniky získávají vyšší podporu než intenzivně orientované podniky, což způsobuje zpomalení investiční aktivity potenciálně konkurenceschopnějších výrobců. Dalším problémem může být vztah vlastníků a uživatelů půdy, kde vzniká riziko odčerpání dotací zcela mimo agrární sektor. Avšak i přes zmiňované výhrady lze tento model hodnotit jako ten, který dává možnost podpory nezbytné k dokončení restrukturalizace ve výrobě a tím růstu konkurenceschopnosti a úspěšného zapojení do sítí agrobyznysu. Současně umožňuje i rozhodování o podobě evropského zemědělství a jeho subjektů v produkční a mimoprodukční sféře rozvoje venkovských regionů. (Bečvářová a Zdráhal, 2013a)

Přístup na bázi komplexního řešení podpory zemědělství a venkova

Souhrnné řešení dalšího rozvoje agrárního sektoru včetně posílení kritérií pro ochranu životního prostředí, krajiny a účasti na rozvoji venkova začala být aktuální v momentě, kdy se EU otevřela světovým trhům. Globalizace agrárních trhů přinesla vyšší nároky na kvalitu a bezpečnost potravin, což znamenalo omezení podpory v Pilíři I a přenesení důrazu na Pilíř II. (Bečvářová a Juřica, 2008)

Přes vývoj strukturální politiky od 60. let prostřednictvím investičních podpor a sociálně-strukturální směrnice, která podporovala modernizaci farem, podporu zemědělského vzdělávání a podporu odbytových organizací, se v průběhu 80. let poprvé integrovaly i programy rozvoje multisekteriálního charakteru. Progres v podpoře venkovského rozvoje přinesla až Agenda 2000, která vytvořila možnost finanční kompenzace zemědělcům ze znevýhodněných oblastí. V roce 2005 pokračovalo její rozšíření o okruhy podpory zaměřující se na agroenvironmentální problematiku:

- Plnění standardů legislativy EU, které zahrnují např. bezpečnost potravin, zdraví zvířat a rostlin, které dosud nebyly implementovány státy na požadované úrovni
- Zlepšení kvality výrobků a používaných zemědělských postupů
- Rozvoj a využívání poradenského systému
- Sdružování výrobců a jejich informační a propagační činnost spojená s produkcí a odbytem výrobků splňujících standardy kvality. (Bečvářová a Juřica, 2008)

Od roku 2005 se zvýhodnily i podmínky pro podpory mladým zemědělcům, agroenvironmentální programy a pro podpory v oblasti lesnictví. Souběžně byla posílena iniciativa Leader, jež se vztahuje k projektům na regionální úrovni podporující místní aktivity ve venkovském prostoru. (Bečvářová a Juřica, 2008)

Implementace SZP do podmínek ČR po vstupu do EU

Česká republika vstoupila do Evropské unie v roce 2004. Současně byla plně aplikována Společná zemědělská politika a její nástroje v českém agrárním sektoru. Vstup byl zahalen do velkého očekávání, kterým mělo být zlepšení ekonomické situace tohoto sektoru. Tato se ale nenaplnila a to nejen v důsledku aplikace tří zásadních reforem SZP. Velmi významně se měnilo podnikatelské i konkurenční prostředí zemědělského sektoru. Šlo zejména o změny probíhající jak v horizontálních tak vertikálních vazbách, na které podnikatelská a exekutivní sféra nebyla schopna včas

reagovat. Za hlavní kritérium úspěšnosti byla považována administrace toku finančních transferů z redistribuce důchodů Společenství do agrárního sektoru, tedy schopnost zajistit co nejvíce finančních prostředků z evropských dotací, namísto zajištění efektivní alokace důchodů realizující určitou strategii rozvoje segmentu ekonomiky. (Bečvářová a Juřica, 2008)

Nový systém dotačních titulů v České republice byl uplatněn až od 1. 5. 2004, tedy ode dne vstupu ČR do EU. První čtyři měsíce zde platil původní národní systém podpory.

Struktura systému byla následující:

- Opatření SZP spolufinancovaná rozpočtovými zdroji EU
 - Tržní opatření v rámci společné organizace trhů SZP, sem patřily intervenční nákupy vybraných zemědělských výrobků a potravin, včetně skladování a prodeje, zavedení produkčních kvót na vybrané komodity, agenda agrárního zahraničního obchodu a aplikace nástrojů podpory nabídky a spotřeby u vybraných komodit.
 - Přímé platby, byly jako podpora do důchodu uplatněny v režimu jednotné platby na plochu (SAPS)
 - Operační program Rozvoje venkova a multifunkční zemědělství, stanovoval cíle a kritéria pro projektové podpory v českém zemědělství. Byl definován v rámci 2 priorit, které zahrnovaly např. podporu výroby netradičních potravin, alternativní využívání stávajících staveb, růst kvality produktů prvovýroby, rozvoj venkova, diverzifikaci zemědělských aktivit aj.
 - Horizontální plán rozvoje venkova, cílem byla podpora zkvalitnění technologických postupů a naplňování zásad správné zemědělské praxe. Zabýval se především problematikou rozdílných agroenvironmentálních podmínek a LFA v zemědělství projevujících se v různé produktivitě výrobních faktorů. (Bečvářová a Juřica, 2008)
- Opatření financovaná pouze ze zdrojů státního rozpočtu ČR:
 - Národní komplementární platby (Top up), sloužily k podpoře rozvoje strategicky důležitých odvětví z hlediska konkrétního členského státu, které nebyly dostatečně financovány jednotnou platbou na plochu. Uplatňováno zejména na chmelnice, kozy, krávy bez tržní produkce mléka či skot. (Bečvářová a Juřica, 2008)

- Národní podpory po vstupu do EU (state aid), podpora odvětví v rámci pravidel SZP, která ale nesmí narušit zásady společného trhu a podléhá notifikaci Evropské komise. (Bečvářová a Juřica, 2008)

Pro ČR přechod na koncepci SZP znamenal posílení podpory agrárního sektoru s plným využitím podílu národních a evropských finančních zdrojů pro zemědělství. V proporcích vývoje finančních prostředků investovaných do zemědělství je prokazatelný růst objemu i podílu zdrojů z obou pilířů EAGGF. Projevila se zde realizace postupného zavádění přímých plateb, ale i aplikace dvou reformních kroků, znamenajících přesun podpor typických pro Pilíř I do projektově orientovaného Pilíře II. (Bečvářová a Juřica, 2008)

Současně v roce 2004 vznikla Koncepce agrární politiky ČR pro období po vstupu do EU pro období 2004 – 2013. Koncepce formulovala rozvoj českého zemědělství v multifunkčním pojetí, kdy ČR jako člen EU je limitována veškerými pravidly podpory rozvoje s regulacemi SZP a vznikla tak soustava cílů:

1. zvyšování konkurenceschopnosti zemědělství a potravinářského průmyslu ČR vůči stávajícím a nově přistupujícím zemím do EU
2. zachování přiměřené zaměstnanosti v zemědělství a zlepšení životní úrovně zemědělcům, jako součástí venkovské populace společně s diverzifikací zemědělství do nepotravinářského užití zemědělské produkce aj.
3. snižování rizik opuštění zemědělské půdy s preferencí konzervace dočasně nadbytečné zemědělské půdy pro možné budoucí využití
4. zvyšování schopnosti zemědělsky užívaných ploch zadržovat vodu prostřednictvím přeměny orné půdy na trvale travnaté plochy
5. zlepšení kvality a čistoty povrchových a podzemních vod, které přicházejí do styku se zemědělstvím
6. zvyšování biologické rozmanitosti a kvality zemědělského půdního fondu
7. zvyšování podílu obnovitelných zdrojů energie ze zemědělství na energetické spotřebě ČR, směřování k energetické soběstačnosti venkova (Bečvářová a Juřica, 2008)

Aplikace SZP do podmínek ČR měla tři fáze:

Vstupní období (2004 – 2006), kde měl být uplatněn systém přímých plateb (SAPS) s možností využití národních přímých plateb při splnění Zásad správné praxe zemědělce. (Bečvářová et al., 2013)

Období (2007 – 2010), kde měl být převeden systém přímých plateb na systém jednotných plateb na plochu. Založený byl na regionální implementaci s možností uplatnění křížových podmínek pro poskytování plateb. (Bečvářová et al., 2013)

Období (2011 – 2013), kde mělo dojít k vyrovnání úrovně přímých plateb ČR na úroveň EU15, kde měl být již plně uplatněn systém jednotných plateb na plochu. (Bečvářová et al., 2013)

Zmiňované fáze byly zaměřeny na aplikaci přímých plateb, které se týkaly pouze I. pilíře SZP.

Celková strategie vztahu členských států k agrárnímu sektoru se výrazněji projevuje při realizaci II. pilíře. Kdy se společným zájmem v podpoře zemědělství a jeho produkčních i mimoprodukčních funkcí stal Program rozvoje venkova členských zemí EU 27. Vznikly tak 4 strategicky vymezené priority, pro které byly centrálně stanoveny limity:

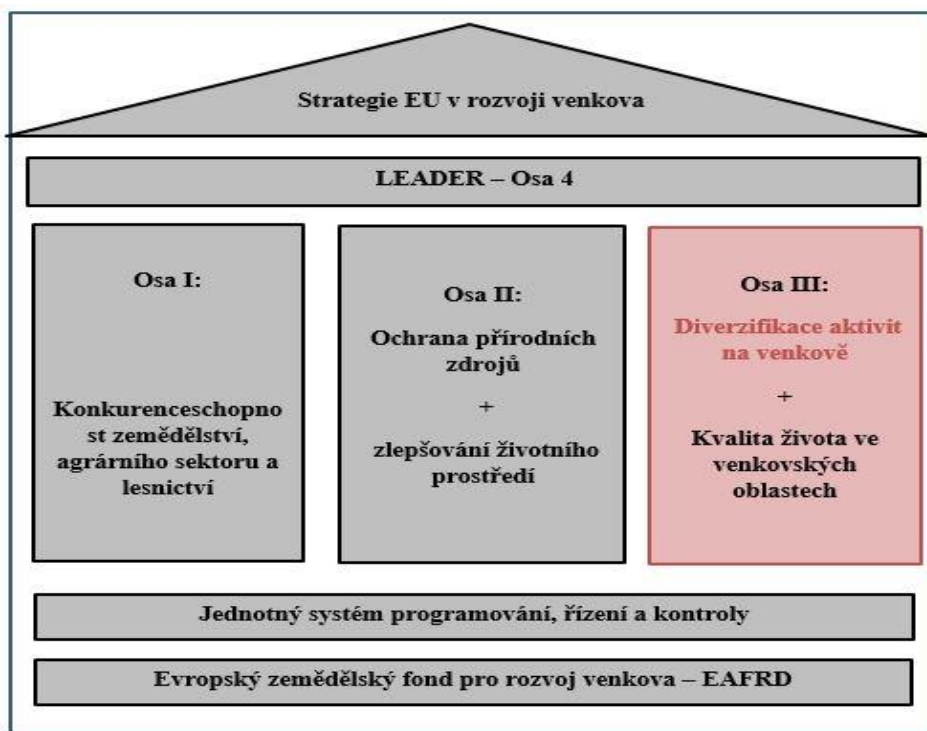
OSA 1 – konkurenceschopnost, min. 10 %

OSA 2 – zlepšování životního prostředí a krajiny, min. 25 %

OSA 3 – rozvoj venkova, min. 10 %

OSA 4 – LEADER, min. 5 %, nové členské země min. 2,5 % (Bečvářová et al., 2013)

Prostředky EAFRD se nabízely k podpoře konkurenceschopnosti podniků a dávaly tak možnost zachytit podnikatelům moderní trendy a postupy ve výrobě či podporu inovací za účelem optimalizace nákladů či naplňování kvalitativních kritérií v horizontálních i vertikálních souvislostech. I přes zmiňované minimální hranice pro alokaci prostředků byly vykazovány značné rozdíly. Cestu vyšší podpory produkčního zemědělství prostřednictvím modernizace a inovací volily zejména původní státy. (Bečvářová et al., 2013)

Obrázek 6 Koncepte EAFRD v rámci strategie EU v podpoře rozvoje venkova

Zdroj: (Bečvářová a Juřica, 2008)

SZP po roce 2013

Další reforma, která v rámci SZP proběhla, byla historicky velmi zajímavá a to proto, že o ní rozhodovali společně ministři a přímo zvolení poslanci Evropského parlamentu. Dohoda o reformě byla dosažena v roce 2013. Za hlavní cíl si SZP kladla poskytnout politický rámec, který podpoří producenty v řešení dlouhodobých cílů: udržitelného řízení přírodních zdrojů, produkci bezpečných potravin, opatření v oblasti klimatu a opatření v oblasti rovnoměrného územního rozvoje, to vše v souladu s ostatními politikami EU. (Wisdorff, 2013)

K dosažení těchto cílů se reforma zaměřila na cíle operativní, které přinášejí účinné politické nástroje, jež pomohou zvýšit konkurenceschopnost zemědělského sektoru a jeho dlouhodobou udržitelnost. (European commission, 2013)

Nová SZP utužuje stávající dva pilíře, zavádí novou strukturu přímých plateb, které by měly být lépe zacílené, spravedlivější a legitimnější. Z čehož se odvíjí systém, kdy bude vytvořena černá listina subjektů, které by měly být automaticky vyřazeny z možnosti přijímat dotace EU, pokud ovšem neprokáží, že zemědělská činnost tvoří významnou

část jejich příjmů. Dále bude rozdělení přímých plateb vázaných na produkci, mladým či drobným zemědělcům záviset na rozhodnutí jednotlivých členských států. Navíc podíl výdajů mezi pilíři může být měněn. Bude možno převést až 15 % svých vnitrostátních přidělů, což umožní členským státům lépe zacílit výdaje a podpořit tak jejich priority. Zemědělci by měli být odměňováni i za služby, které poskytují široké veřejnosti. Jedná se zejména o pozitivní externality, kterými jsou například: udržování krajiny, biologické rozmanitosti a zemědělské půdy. (European commission, 2013) (Wisdorff, 2013)

Cílem je taktéž motivovat zemědělce, aby založili svá rozhodnutí o produkci na základě signálů trhu. Posílení konkurenceschopnosti podniků je podpořeno zrušením výrobních omezení, která se týkala produkce cukru, mléčných výrobků a vinařského odvětví. Díky tomu se zemědělcům otevírají možnosti reagovat na novou situaci na trhu. Další podporou ke zvýšení konkurenceschopnosti by mělo být snížení nákladů a zlepšení přístupu k úvěrům. Prostřednictvím podpory sdružování producentů, jakož i krátkých dodavatelských vztahů a spoluprací se v kombinaci s ostatními nástroji očekává zlepšení fungování potravinového řetězce, diferenciací produktů či zpracovávání produktů přímo na farmách.

Od roku 2015 SZP zavádí v rámci prvního pilíře tzv. Zelené přímé platby, které představují 30 % národních přímých plateb a odměňuje jimi zemědělce za respektování tří povinných zemědělských postupů a to: zachování trvalých travnatých porostů, ekologických ploch a diverzifikaci plodin. Tyto cíle mají podporovat prvky rozvoje venkova, environmentální cíle a boj proti změnám klimatu.

Celkově se nová politika Evropské unie zaměřuje na podporu agrárního sektoru a posílení konkurenceschopnosti jednotlivých zemědělců, ale i vztahů s navazujícími subjekty. Podporuje udržitelnost a zachování přírodních zdrojů, životního prostředí a bezpečnou produkci potravin, jak pro současné, tak pro budoucí generace. (European commission, 2013)

Závěrem tedy můžeme tedy říct, že na vývoj zemědělského odvětví v regionech působí tři hlavní vlivy: *politika*, která působí prostřednictvím státních a nadnárodních regulačních zásahů, spleť *sítě agrobiznysu*, jimiž je formováno jak konkurenční, tak cenové prostředí a v neposlední řadě *společenské normy*, které neustále zvyšují nároky

na zemědělské producenty prostřednictvím rostoucího tlaku na potravinovou bezpečnost, cenově dostupné produkty a trvale udržitelné využívání přírodních zdrojů.

4 PRAKTICKÁ ČÁST PRÁCE

4.1 Vybrané charakteristiky podmínek pro zemědělskou výrobu v Jihomoravském kraji

4.1.1 Poloha a přírodní podmínky

Jihomoravský kraj se rozkládá v jihovýchodní části České republiky, sousedí se dvěma státy Evropské unie, na východě se Slovenskou republikou a na jižní straně s Rakouskem. Území v rámci republiky sousedí s Jihočeským krajem, krajem Vysočina, Pardubickým, Olomouckým a Zlínským. V rámci rozdělení ČR dle oblastí NUTS2 je Jihomoravský kraj společně s krajem Vysočina součástí regionu Jihovýchod, který slouží za účelem podpory regionálního rozvoje. (Český statistický úřad, 2014a)

Rozloha Jihomoravského kraje čítá 7 195 km², skládá se ze sedmi okresů – Blansko, Brno-město, Brno-venkov, Břeclav, Hodonín, Vyškov a Znojmo. Hlavní krajské město je Brno, které je druhým největším městem ČR. Leží na významné dopravní křižovatce dálnic, které spojují Prahu, Vídeň, Bratislavu a Olomouc. Jako další dopravní křižovatky můžeme považovat i letiště Brno – Tuřany, popřípadě dva hlavní železniční koridory. (Portál Jihomoravského kraje, 2014) (Český statistický úřad, 2014a)

Přírodní podmínky Jihomoravského kraje tvoří čtyři odlišné krajinné typy, které určují vliv využívání krajiny. Tvoří je Moravskoslezský kras v severní části kraje, který je známý řadou jeskynních komplexů. Východní část kraje se postupně vyzdvihuje směrem k Bílým Karpatům, jižní část kraje má převážně rovinný terén, který tvoří pole, vinice, louky, lužní lesy a vodní plochy. Krajinu okolo krajského města tvoří jak přiléhající lesy ze severu, tak rovinný povrch na jihu. Hranice města jsou tvořeny i přiléhající Brněnskou přehradou na severozápadě města. Nejvyšší nadmořské výšky dosahuje v okrese Hodonín území Durda 842 m. n. m. a nejnižší položeným bodem JMK je v okrese Břeclav soutok řek Moravy a Dyje ve výšce 150 m. n. m. (Český statistický úřad, 2014a)

Obrázek 7 Mapa Jihomoravského kraje

Zdroj: (Portál Jihomoravského kraje, 2014)

V rámci využívání přírodních podmínek, které má kraj k dispozici, tvoří 60 % celkové rozlohy zemědělská půda, z čehož 83 % tvoří půda orná. Nejvíce zorněných ploch patří pod okresy Vyškov a Znojmo. V Jihomoravském kraji je také obsaženo více než 90 % celkové plochy vinic v ČR. Z toho 46 % ploch se nachází v okrese Břeclav. (Český statistický úřad, 2014a)

Významnými oblastmi kraje jsou dvě biosferické rezervace UNESCO. První je Dolní Morava, která zahrnuje CHKO Pálavu, Lednicko-Valtický areál a oblast soutoku Dyje a Moravy, druhou rezervací jsou Bílé Karpaty. K dalším přírodním atraktivitám patří Národní park Podyjí i Moravský kras s množstvím chráněných lokalit. (Český statistický úřad, 2014a) (Portál Jihomoravského kraje, 2014)

4.1.2 Socio-ekonomické ukazatele

Počet obyvatel v r. 2014	1 172 853
Regionální HDP v r. 2013	445 225 mil. Kč, b. c.
Průměrná mzda v r. 2014	24 883 Kč
Průměrná mzda v zemědělství v r. 2012	18 318 Kč

Obecná míra nezaměstnanosti v r. 2014	5,9 %
Počet ekonomických subjektů v r. 2014	300 204

(Český statistický úřad, 2015)

Průměrný věk obyvatel v kraji je 41,5 roků. Pracujících je evidováno přibližně 537 700 obyvatel, z toho 2,9 % v primárním sektoru, 36,9 % v sekundárním sektoru a 60,2 % v terciárním sektoru. Průměrný počet uchazečů o jedno pracovní místo vychází na 31,8 osob. Celkově má Jihomoravský kraj velký ekonomický potenciál, tvoří HDP 10,5 % HDP ČR. Významné postavení má v ekonomice kraje zpracovatelský průmysl, který se na hrubé přidané hodnotě kraje podílí 29,3 %. V zemědělské oblasti je to pouze 2,4 %, kde produkce zaměřena především na obiloviny, řepku olejnou a cukrovou řepu. Za specializované oblasti produkce je považováno vinařství, ovocnářství a zelinářství. V rámci živočišné výroby je produkce zaměřena na chov prasat a drůbeže. Stavebnictví vytváří hrubou přidanou hodnotu 7,9 % a na rozvíjející se služby připadá hodnota 60,4 %. (Český statistický úřad, 2013a) (Český statistický úřad, 2014a)

Rozvinutý cestovní ruch v kraji zajišťují zejména Lednicko-valtický areál, Moravský kras či Slavkovské bojiště. Spousta zajímavých památek je soustředěna i v hlavním krajském městě, Brně. Z přírodních atraktivit kraje můžeme vybrat Národní park Podyjí. Hlavní předností kraje jsou aktivity spojené s vinařstvím, jako jsou různé společenské akce či využívání vinařských stezek. Dalšími lákadly pro turisty jsou folklorní tradice či lidová kultura. Ubytovací kapacity v kraji zabezpečuje 534 ubytovacích zařízení. (Český statistický úřad, 2013a)

4.1.3 Socio-demografické charakteristiky

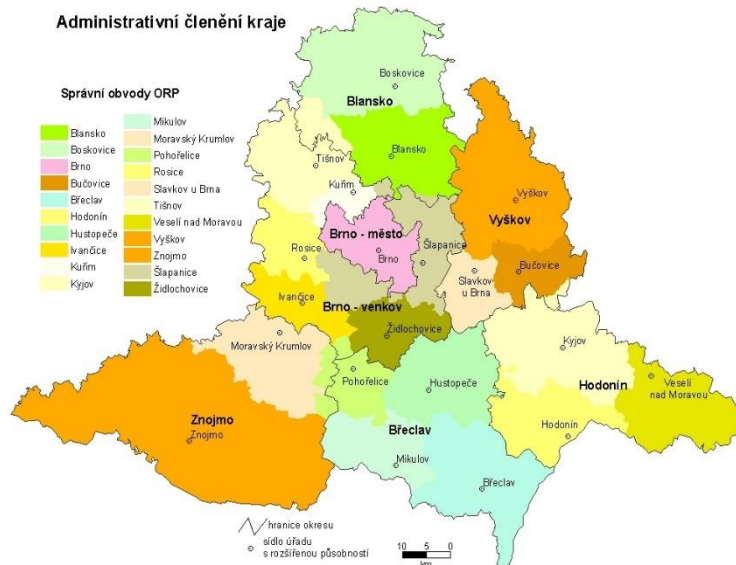
Tab. 2 Charakteristika Jihomoravského kraje a jeho okresů

Ukazatel/Území	ČR	JMK	Blansko	Brno-město	Brno-venkov	Břeclav	Hodonín	Vyškov	Znojmo
Počet obyvatel celkem	10 516 125	1 168 650	107 354	378 327	208 667	114 940	156 165	89 765	113 432
Hustota obyvatel na 1 km ²	133	162	124	1 644	139	111	142	102	71
Počet obcí	6 251	673	116	1	187	63	82	80	144
Počet částí obcí	15 067	905	177	48	230	69	93	118	170
Počet Měst	602	49	8	1	13	9	8	5	5
Počet Městysů	212	40	9	-	11	4	-	3	13
Počet katastrů	13 026	891	175	48	227	69	90	108	174
Počet obyvatel ve městech	7 316 689	725 847	55 635	378 327	72 668	57 854	71 601	42 576	47 186

Zdroj: (Český statistický úřad, 2012)

Hustota osídlení v Jihomoravském kraji dosahuje 162,6 osob na km². Ve srovnání s celostátním průměrem je to o 29,1 osob více. Nejvíce krajský průměr navyšuje okres Brno-město, kdy celková hustota na 1 km² činí 1 644 obyvatel. Největší hustotu obyvatel v kraji má však obec Zastávka s 2048 obyvateli na km². Naopak nejnižší hustota obyvatel je v obci Podhradí nad Dyjí, kde je 7,7 osob na 1 km². (Český statistický úřad, 2013a)

Kraj je tvořen sedmi okresy – Blansko, Brno-město, Brno-venkov, Břeclav, Hodonín, Vyškov a Znojmo. Kraj je rozdělen na 21 správních obvodů, dle umístění obcí s rozšířenou působností, dále je zde 673 obcí, z toho jedno statutární město (Brno). Počet obcí v kraji se podílí 10,8 % na celkovém počtu obcí v České republice. Největší počet obcí je v okrese Brno-venkov, naopak nejmenší počet obcí je v okrese Břeclav. Jihomoravský kraj se svým počtem 49 měst podílí na celkovém počtu měst v České republice 8,7 %. Počtem městysů se kraj podílí 18,9 % na celorepublikovém počtu. Kraj se rozkládá na 891 katastrech, což je 6,8% podíl na počtu katastrů v republice.

Obrázek 8 Administrativní členění kraje

Zdroj: (Český statistický úřad, 2007)

Tab. 3 Počet obcí v okresech a rozdělení podle velikostních skupin

Ukazatel/Území	JMK	Blansko	Brno-město	Brno-venkov	Břeclav	Hodonín	Vyškov	Znojmo
Počet obcí s počtem obyvatel	do 199	112	33	-	30	-	4	6
	200-499	192	40	-	44	10	16	28
	500-999	182	24	-	53	20	27	29
	1000-1999	104	11	-	34	19	12	11
	2000-4999	60	5	-	21	11	18	2
	5000-9999	13	1	-	4	2	2	3
	10000 a více	10	2	1	1	1	3	1
	počet obcí celkem	673	116	1	187	63	82	80
Obyvatelstvo v obcích s počtem obyvatel	do 199	14 253	4 297	-	3 523	-	749	4 994
	200-499	64 617	13 136	-	14 210	3 926	5 558	9 716
	500-999	131 232	17 239	-	39 117	14 874	19 976	20 191
	1000-1999	140 476	16 010	-	45 298	26 923	16 074	14 218
	2000-4999	180 710	17 671	-	64 386	30 999	53 651	5 281
	5000-9999	87 501	6 714	-	31 319	13 293	12 109	18 173
	10000 a více	549 861	32 287	378 327	10 814	24 925	48 048	21 496
	obyvatelé celkem	1 168 650	107 354	378 327	208 667	114 940	156 165	89 765

Zdroj: (Český statistický úřad, 2013a)

Průměrný počet obyvatel na jednu obec v Jihomoravském kraji je 1 736,5, což je oproti celorepublikovému průměru vyšší hodnota. Nejvíce obyvatel žije v krajském městě, Brně. Jako druhé nejlidnatější jsou obce s počtem od 2000-4999 obyvatel. Velkých měst s počtem obyvatel nad 20 000 je v kraji pět - Blansko, Břeclav, Hodonín, Vyškov a Znojmo. Uvedená města jsou okresními městy zkoumaného kraje.

S počtem obyvatel od 10 000 jsou zde čtyři města, Kyjov a Veselí nad Moravou, která se nacházejí v okrese Hodonín, Kuřim v okrese Brno-venkov a Boskovice v okrese Blansko. V celkovém zhodnocení je v kraji nejvíce obcí s počtem obyvatel od 200-499, celkem 192. V pořadí na druhém místě zmíníme obce s počtem obyvatel od 500-999.

Více jak 1/3 obyvatel kraje bydlí v krajském městě. Podle dalšího zkoumání nejvíce obyvatel žije v obcích o velikosti od 2000-4999 obyvatel. Jako druhé nejvíce obydlené obce v kraji jsou o velikosti od 1000-1999 obyvatel. Na třetím místě máme obce s počtem obyvatel od 500-999. Celkem tedy v obcích do 4999 obyvatel žije téměř polovina obyvatelstva kraje, což svědčí o celkem vyrovnaném osídlení v poměru žijících obyvatel v městech a na venkově. (Český statistický úřad, 2013a) (Český statistický úřad, 2013b)

4.1.4 Zaměstnanost v zemědělství

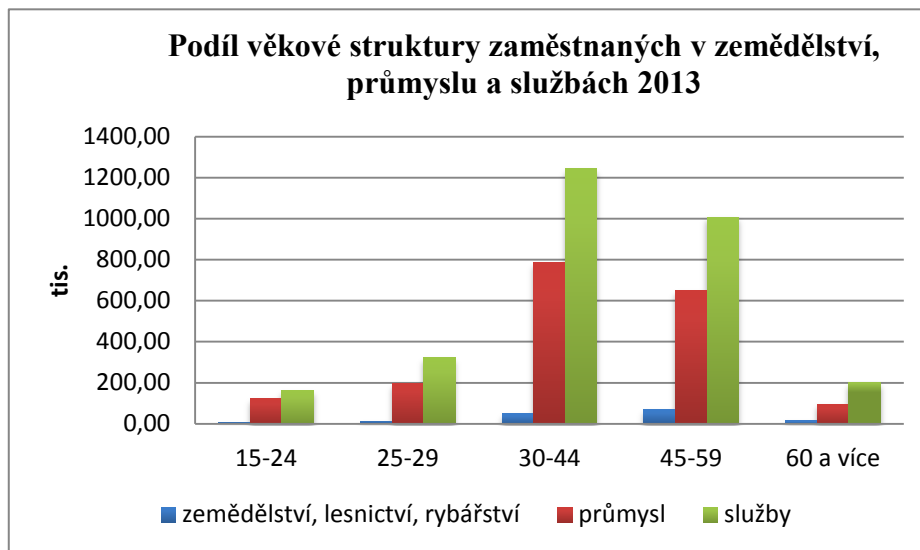
Tab. 4 Zaměstnanost v zemědělství v tis.

rok	1991	1994	1999	2006	2010	2013
počet zaměstnaných	343	191,9	141,7	118,6	104,1	144,3
podíl z celku	6,30%	3,90%	3,00%	2,50%	2,10%	2,90%

Zdroj: (Doležalová a Vojtěch, 2011)

Nejvýraznější pokles zaměstnaných nastal v roce 1991, kdy proběhly majetkoprávní změny. Důsledkem toho ubyl počet zemědělských podnikatelů z 343 tisíc v roce 1991 na 104 tisíc v roce 2010. Toto snížení znamenalo i snížení celkového podílu zaměstnaných na celkové zaměstnanosti. Jak můžeme v tabulce vidět, v roce 1991 tvořil podíl zaměstnaných 6,3 %, v roce 2010 2,1 % a v roce 2013 je zaznamenán mírný nárůst na 2,90 %. Taktéž tou souvisí se zaváděním nových technologií, zefektivňováním výroby, novým způsobům využívání půdy. Mírné zvýšení počtu zaměstnaných v zemědělství můžeme dát na vrub novým dotačním programům, jako je například podpora mladých začínajících zemědělců. (Doležalová a Vojtěch, 2011)

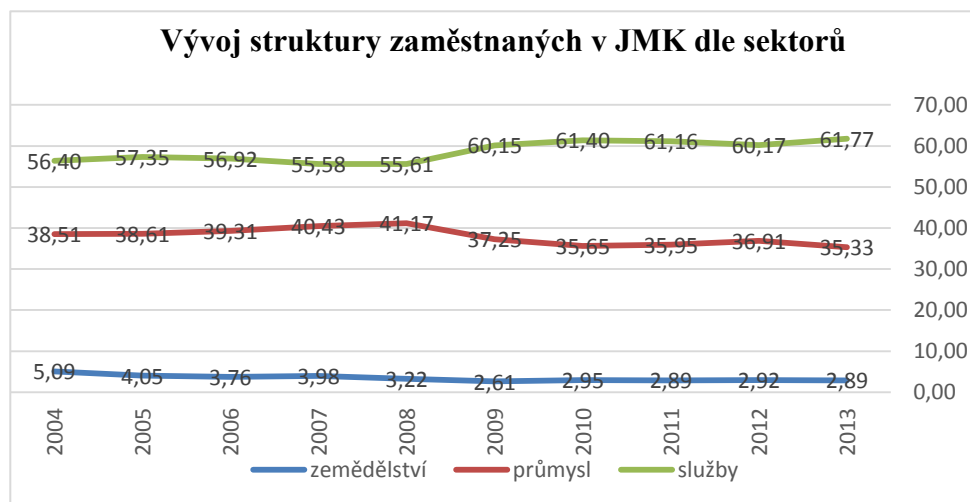
Graf č. 3 Podíl věkové struktury zaměstnaných v zemědělství a jiných sektorech v roce 2013

Zdroj: (Český statistický úřad, 2014b)

Graf č. 3 ukazuje porovnání věkové struktury zaměstnaných v sektorech zemědělství, průmyslu a služeb České republiky pro rok 2013. Z počtu zastoupení jednotlivých věkových skupin můžeme vidět, že největší podíl zaměstnaných je ve věku 30 - 44 let a to v sektorech průmyslu i služeb, přičemž v agrárním sektoru je nejvyšší úroveň počtu zaměstnaných až v následujícím věkovém rozmezí, a to 45-59 let. Druhá v zastoupení je věková skupina 30-44 let. Zde můžeme vidět pomalu měnící se trend úbytku vyššího průměrného věku zaměstnaných v zemědělství, lesnictví a rybářství. Pro zlepšení nepříznivé věkové struktury v zemědělství existují dotační tituly na předčasné ukončení zemědělské činnosti a podpora mladým začínajícím zemědělcům. (Státní zemědělský intervenční fond, 2014)

Graf č. 4 Vývoj struktury zaměstnaných v JMK dle sektorů

Zdroj: (Český statistický úřad, 2014f)

Tab. 5 Počty zaměstnaných v zemědělství v jednotlivých okresech JMK v roce 2010

Jihomoravský kraj	Blansko	Brno-město	Brno-venkov	Břeclav	Hodonín	Vyškov	Znojmo
18 184	1 332	138	3 005	5 555	3 311	1 069	3 774

Zdroj: (Český statistický úřad, 2011)

Dle grafu č. 4 je v Jihomoravském kraji téměř totožný trend vývoje struktury zaměstnaných v jednotlivých sektorech tak, jako v České republice za stejné období. Celkově v primárním sektoru dochází k mírnému poklesu zaměstnanosti o 2,2 %. Z výše zmiňovaných hodnot od roku 1991 je pokles celkově výraznější a to z 6,30 % na 2,89 %. Podobný pokles je zaznamenán u průmyslové výroby, která taktéž poklesla o více než 3 %. Největším skokem byly roky 2008, kdy sekundární a terciární sektory zaznamenaly největší změny. Sekundární pokles o téměř 4 %, ovšem opakem toho byl nárůst ve službách o více než 4%. A dále se pak vývoj zaměstnání ve službách zvyšoval, v průmyslu a prvovýrobě je tendence téměř vyrovnaná. Na počátku sledovaného období pracovalo v kraji zhruba 508 900 zaměstnanců a na konci 556 400, kdy zmiňované hodnoty jsou zároveň dosažená maxima a minima sledovaného období. Což znamená, že Jihomoravský kraj se významně podílí na tvorbě pracovních míst.

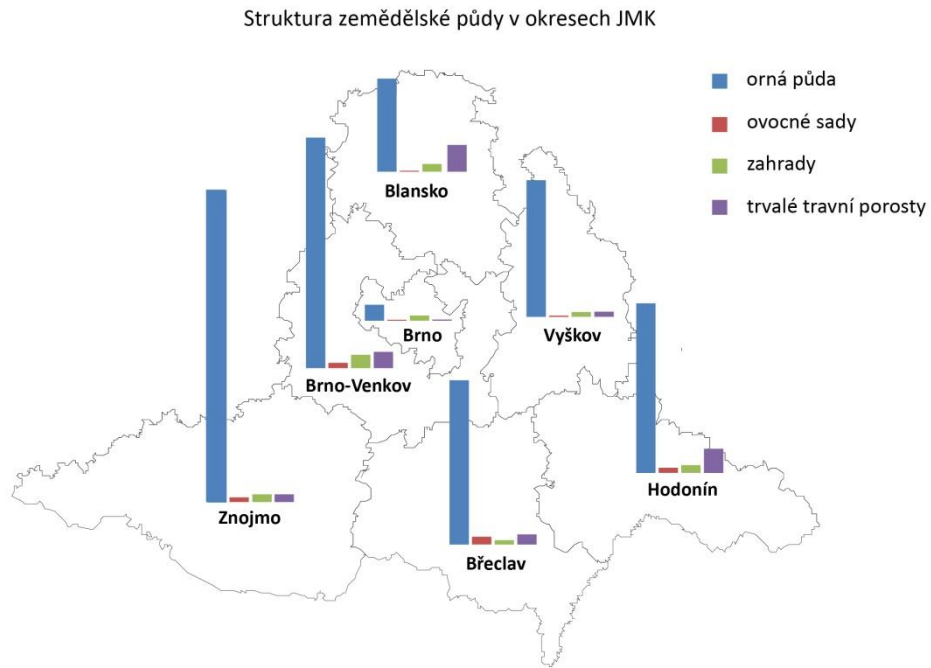
4.1.5 Půdní fond

Zemědělská půda v Jihomoravském kraji zaujímá téměř 59 % jeho rozlohy, a 28 % rozlohy je tvořena lesními porosty. Na jednoho obyvatele připadá 0,36 ha zemědělské půdy, což je téměř vyrovnané s celorepublikovým průměrem, který vychází 0,4 ha zemědělské půdy. Ve srovnání se sousedními kraji je podíl nižší, v kraji Vysočina vychází podíl 0,8 ha zemědělské půdy na osobu, v Pardubickém kraji 0,53 ha zemědělské půdy na obyvatele, v Olomouckém 0,44 ha. Největší podíl na zemědělské půdě zabírá půda orná. Míra zornění v Jihomoravském kraji činí 49 %, což je ve srovnání se sousedními kraji největší poměr zornění. Kraj vysočina má míru zornění 47 %, Pardubický kraj 44 %, Olomouc 39 % a Zlín má 31 % zorněné plochy. V rámci republikového zhodnocení je zornění Jihomoravského kraje vysoce nad průměrem, který tvoří 38 %. Vinice zabírají 4 % zemědělské půdy a trvale travnaté porosty zabírají plochu 7 % zemědělské půdy Jihomoravského kraje. Údaje z tabulky jsou podkladem pro obrázek č. 9 a č. 10, kde je graficky znázorněno využití půdního fondu kraje v jednotlivých okresech.

Tab. 6 Souhrnný přehled o půdním fondu ČR, JMK a jeho okresů

ČR, kraje, okresy	Česká republika	Jihomoravský kraj	Blansko	Brno-město	Brno-venkov	Břeclav	Hodonín	Vyškov	Znojmo
Celková výměra území (ha)	7886707	719511	86244	23018	149913	103809	109901	87593	159032
zemědělská celkem (ha)	4 219 867	425765	40361	7786	84594	68949	69062	47323	107691
orná půda	2 985 792	352771	29105	5167	71987	51737	53437	43243	98095
ovocné sady	46172	8878	642	222	1699	2745	1588	417	1565
zahrady	163476	16276	2250	2053	3932	1725	2238	1931	2148
TTP	994461	29945	8363	326	5470	3430	7849	1672	2834
vinice	19652	17895	-	18	1505	9312	3950	61	3049
chmelnice	10312	-	-	-	-	-	-	-	-
nezemědělská celkem (ha)	3 666 840	293746	45883	15232	65319	34860	40839	40270	51341
lesní pozemky	2 663 731	201926	37463	6388	47377	17717	27842	29923	35215
vodní plochy	164377	15529	714	447	2958	5438	2204	743	3025
zastavěné plochy a nádvoří	132090	14274	1334	2087	2871	1992	2459	1389	2142
ostatní plochy	706642	62017	6372	6311	12114	9713	8335	8214	10958

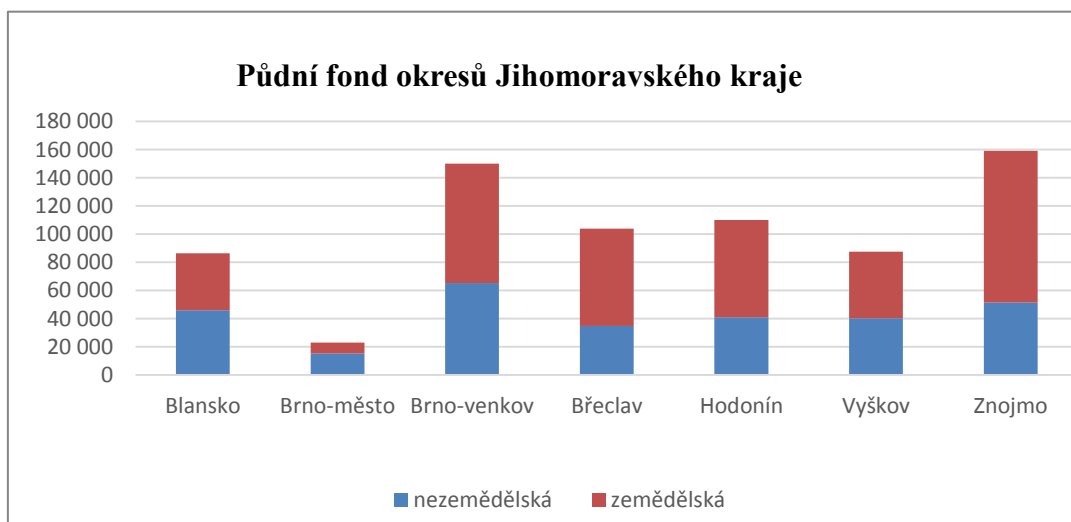
Zdroj: (Český úřad zeměměřický a katastrální, 2014)

Obrázek 9 Struktura zemědělské půdy v okresech JMK

Zdroj: Zpracováno autorkou

Graf č. 5 Půdní fond Jihomoravského kraje

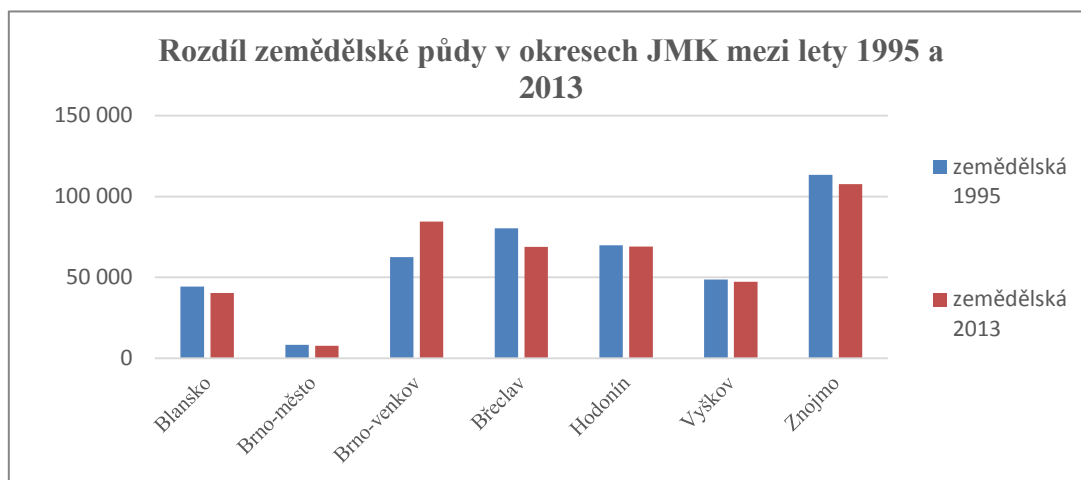

Zdroj: (Český úřad zeměměřický a katastrální, 2014)

Obrázek 9 kartograficky znázorňuje rozdílné využití zemědělské půdy v jednotlivých okresech Jihomoravského kraje. Dle dosud zjištěných údajů, tento mapový výstup

pouze potvrzuje, že největší podíl orné půdy je v okrese Znojmo a Brno-venkov. Ostatní okresy je následují, ale pouze s malým odstupem.

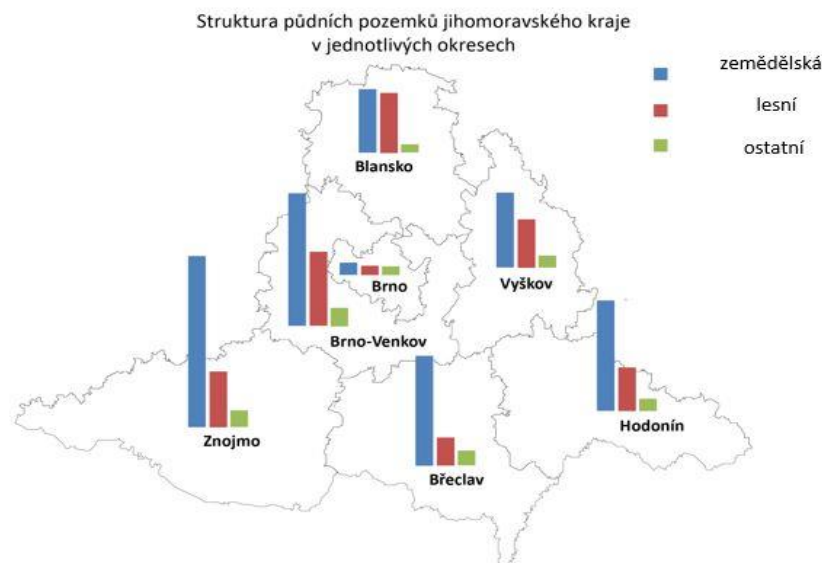
Graf č. 6 Půdní fond Jihomoravského kraje v jednotlivých okresech v letech 1995 a 2013

Zdroj: (Český úřad zeměměřický a katastrální, 1996)

Dle grafu můžeme vidět, že největší plochu zemědělské půdy v kraji zaujímá okres Znojmo, který má zároveň největší podíl orné půdy. Na druhém místě se nachází okres Brno-venkov, kde taktéž převažuje zemědělská půda nad nezemědělskou. Nezemědělská půda má v tomto okrese ovšem největší zastoupení z celého Jihomoravského kraje, čehož je příčinou to, že okres Brno venkov má ze všech okresů největší podíl zalesněné plochy. Okres Břeclav a Hodonín mají oba druhy ploch téměř vyrovnané. Nejmenší podíl registrované zemědělské půdy má okres Brno-město, který zároveň tvoří statutární město kraje. Ze zemědělské půdy zde převažuje půda orná, v nezemědělské to je půda zalesněná tu následují plochy ostatní.

Od poloviny devadesátých let v okresech Blansko, Brno-město, Hodonín a Znojmo nedošlo k výrazným změnám ploch zemědělské půdy. Největší změny zaznamenáváme v okrese Brno-venkov, kdy došlo ke strukturálním změnám v roce 2005. Do okresu Brno-venkov přibylo 25 obcí z kraje Vysočina a jedna obec z okresu Třebíč, celkem tak výměra okresu vzrostla o 13tis.ha. Druhá změna se konala v roce 2007, kdy do okresu Brno-venkov přibylo dalších 14 obcí z okresu Blansko, 7 z okresu Břeclav a 4 z okresu Znojmo. Tím se nám zároveň vysvětlují menší úbytky v okresech Blansko, Břeclav, Znojmo.

Obrázek 10 Struktura půdních pozemků Jihomoravského kraje 2013

Zdroj: (Český úřad zeměměřický a katastrální, 1996), zpracováno autorkou

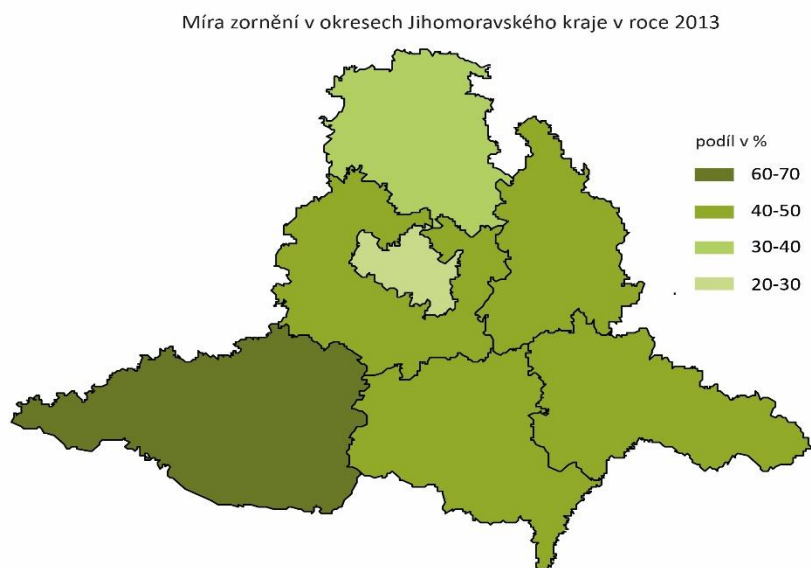
Obrázek č. 10 graficky znázorňuje podíl zemědělské půdy vůči pozemkům zalesněným a ostatním plochám (vodní plochy, zastavěné plochy a nádvoří a jiné ostatní plochy) v jednotlivých okresech Jihomoravského kraje. Jak můžeme vidět, ve všech okresech výrazně převyšuje zemědělská půda, kromě okresu Blansko, kde jsou plochy zemědělské půdy a lesní téměř vyrovnané. Je to dáno tím, že okres je převážně hornatý, nachází se zde Hornosvratecká vrchovina na západě, Dražanská vrchovina na východě a Moravský kras v jihovýchodní části. (Český statistický úřad, 2014g)

Následující tabulka ukazuje míry zornění v jednotlivých okresech kraje. Dle očekávání největší míra zornění je v okrese Znojmo, tento fakt můžeme odvodit z ploch orné půdy v kraji. Největší zastoupení orné půdy má okres Znojmo, poté okres Brno-venkov následující s téměř vyrovnanými hodnotami okresy Břeclav a Hodonín. Všechny okresy se během doby třinácti let drží bez větších výkyvů. Největší skok je zaznamenán z roku 2006/2007 u okresu Břeclav, kdy míra zornění klesla o 7,36 %. Kdy v těchto letech probíhaly strukturální změny a okres Břeclav celkově přišel o plochu 13,5 tis. ha z toho o 8 564 ha orné půdy. Celkově výměra zemědělské půdy v okrese klesla taktéž o 9,3 tis. ha.

Tab. 7 Míry zornění v jednotlivých okresech Jihomoravského kraje

rok	míra zornění JMK v %	Blansko	Brno-město	Brno-venkov	Břeclav	Hodonín	Vyškov	Znojmo
2001	50,9	34	23,9	48,5	55,63	49,95	50,31	63,49
2002	50,87	33,98	23,82	48,46	55,44	49,94	50,22	63,48
2003	50,81	33,91	23,73	48,4	55,05	49,87	50,08	63,39
2004	50,68	33,86	23,52	48,3	53,71	49,57	49,91	63,24
2005	50,32	33,81	23,37	47,06	53,3	49,49	49,82	63,16
2006	49,96	32,4	23,31	47,01	58,82	49,45	49,73	63,03
2007	49,81	34,13	23,05	48,41	51,46	49,01	49,84	62,28
2008	49,66	34,12	22,85	48,26	51,23	48,95	49,82	62,26
2009	49,57	34,05	22,73	48,16	50,51	48,83	49,74	62,13
2010	49,38	33,96	22,68	48,12	50,13	48,71	49,72	61,93
2011	49,24	33,87	22,62	48,11	49,94	48,76	49,49	61,88
2012	49,16	33,77	22,55	48,07	49,9	48,64	49,41	61,76
2013	49,03	33,75	22,45	48,02	49,84	48,62	49,37	61,68

Zdroj: (Český ústav zeměměřický a katastrální, 2002-2010)

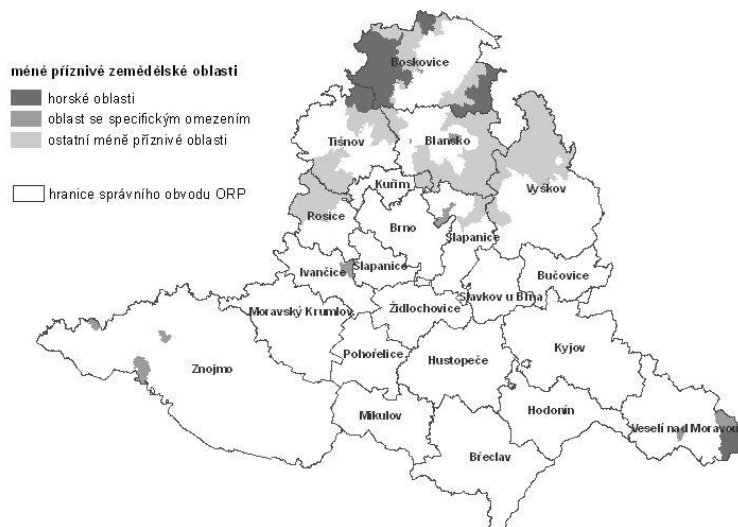

Obrázek 11 Míra zornění v okresech Jihomoravského kraje v roce 2013

Zdroj: Zpracováno autorkou

Tabulka zornění a mapový obrázek 11 ukazují míry zornění v Jihomoravském kraji. Výstup přináší opět očekávané výsledky zkoumání. Největší míru zornění má okres Znojmo, který disponuje optimálními podmínkami pro rostlinnou produkci a tím i největším podílem zemědělské půdy. Na druhém místě jsou okresy Brno-venkov, Břeclav, Hodonín a Vyškov.

4.1.6 LFA v Jihomoravském kraji

Obrázek 12 Méně příznivé oblasti Jihomoravského kraje

Zdroj: (Český statistický úřad, 2014e)

Obr. 12 znázorňuje zastoupení LFA oblastí v Jihomoravském kraji. Celkově je Jihomoravský kraj charakteristický tím, že má nejnižší zastoupení LFA oblastí z celé České republiky. V kraji jsou zastoupeny nejvíce méně příznivé oblasti, poté horské oblasti, obojí převážně v Blanenském okrese. Méně příznivé oblasti zasahují i do okresu Vyškov. Malé zastoupení horských oblastí a oblastí se specifickým omezením se nachází v okrese Hodonín. Taktéž na Znojemsku se vyskytují menší plochy se specifickým omezením.

Typy méně příznivých oblastí v českém LPIS:

1. Horská oblast typu A
2. Horská oblast typu B
3. Ostatní méně příznivá oblast typu A
4. Ostatní méně příznivá oblast typu B
5. Oblast se specifickými omezeními

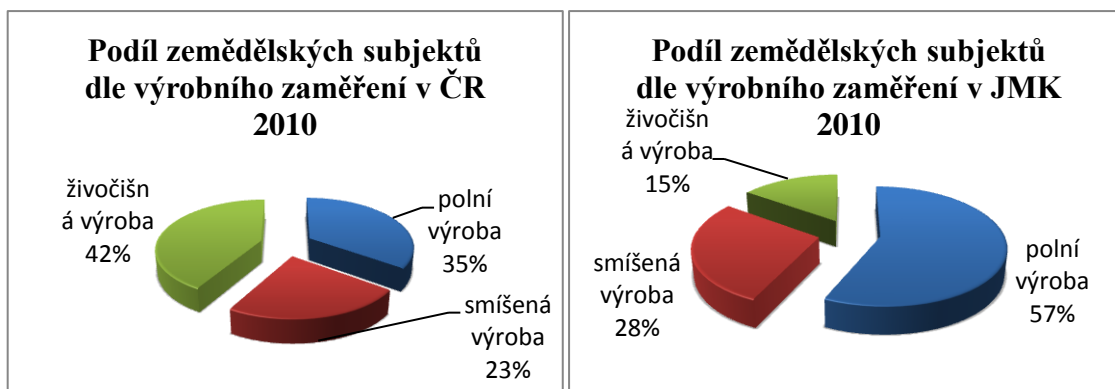
Oblast s ekologickými omezeními (LPIS, 2014)

4.1.7 Struktura zemědělských podniků

Grafy č. 7 a 8 znázorňují strukturu zemědělských podniků v České republice a Jihomoravském kraji dle výrobního zaměření. Velké rozdíly můžeme spatřit zejména v polní výrobě, kdy v celkové struktuře České republiky zabírá pouze 35 %, ovšem v zaměření na JMK je to více než 57 % výroby. Ze všech krajů ČR má Jihomoravský největší podíl subjektů se zaměřením na polní výrobu, tvoří 13 %. Dále Vysočina 10 %, ostatní kraje se pohybují od hodnoty 8 % až k 1 %. Naopak živočišná výroba, která v ČR dominuje se 42 %, v Jihomoravském kraji tvoří pouze 15 % podíl. Živočišná výroba v Jihomoravském kraji je pod průměrem ve srovnání s jednotlivými kraji, podíl živočišné výroby je v JMK 3 %, což je jeden z nejmenších. Největší podíl zemědělských subjektů se zaměřením na živočišnou výrobu má kraj Jihočeský s 16 %, Zlínský a Plzeňský 10 %.

Graf č. 7 Podíl zemědělských subjektů dle výrobního zaměření v JMK 2010

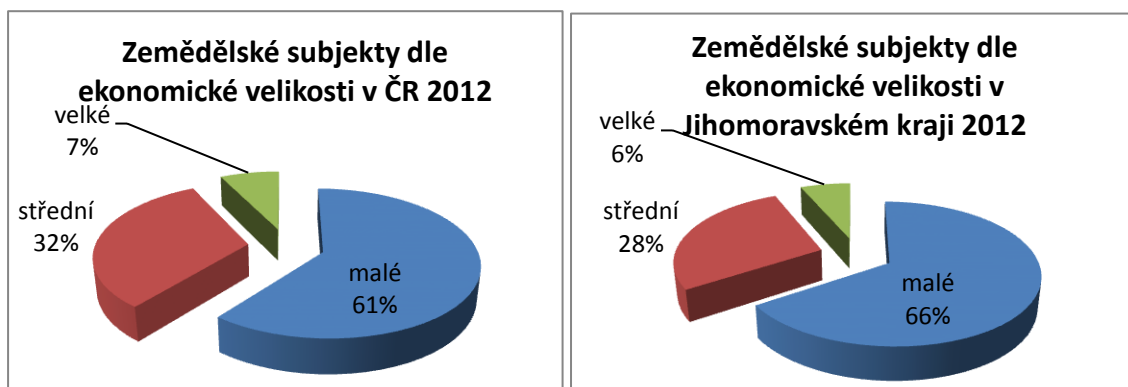
Graf č. 8 Podíl zemědělských subjektů dle výrobního zaměření v ČR 2010

Zdroj: (Český statistický úřad, 2014)

Graf č. 9 Zemědělské subjekty dle ekonomické velikosti v ČR 2012

Graf č. 10 Zemědělské subjekty dle ekonomické velikosti v JMK 2012

Zdroj: (Český statistický úřad, 2012)

Ve velikostním zastoupení podniků v České republice a Jihomoravském kraji jsou téměř totožné hodnoty. Jihomoravský kraj dosahuje ve srovnání s celorepublikovými hodnotami o 5 % většího podílu ve skupině malých podniků. Naopak o 4 % menšího podílu ve skupině středních podniků, o 1 % menšího podílu ve skupině velkých podniků.

Velikostní kategorie podniků jsou vymezeny na základě ekonomické velikosti podniku, která je rovna hodnotě standardní produkce podniku. Produkce je vyjadřována v eurech.

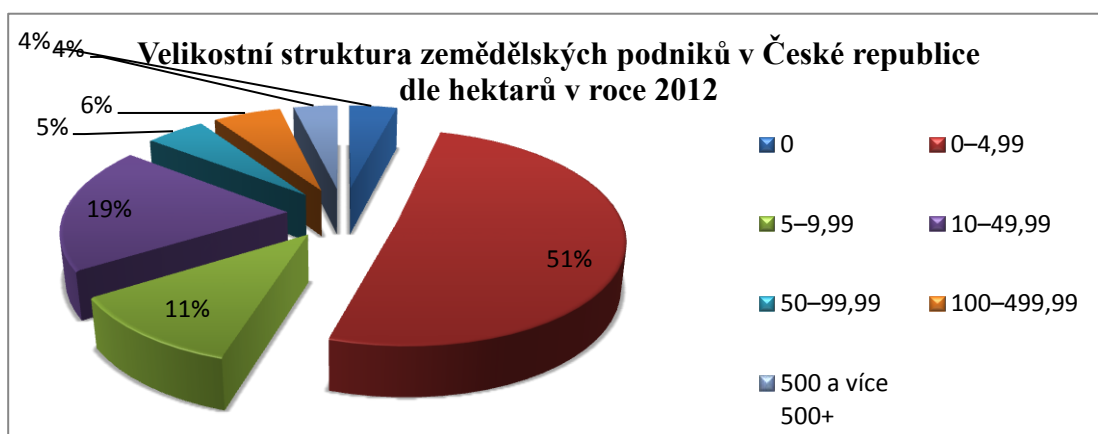
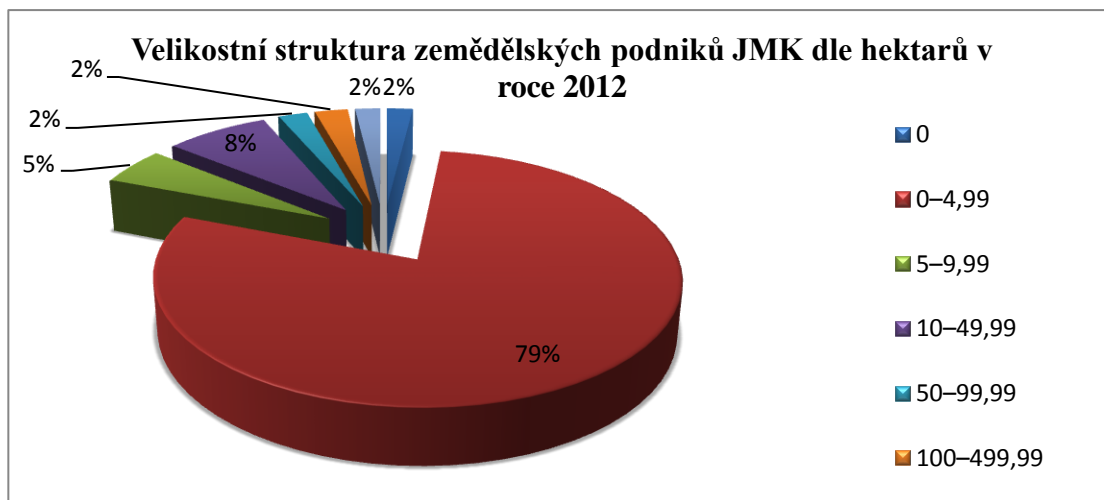
Malé podniky 0 - 25 000 EUR

Střední podniky 25 000 – 500 000 EUR

Velké podniky 500 000 – 3 000 000 EUR (Český statistický úřad, 2010)

Graf č. 11 Velikostní struktura zemědělských podniků v JMK dle hektarů v roce 2012

Graf č. 12 Velikostní struktura zemědělských podniků v ČR dle hektarů v roce 2012

Zdroj: (Český statistický úřad, 2013a)

Tab. 8 Velikostní struktura zemědělských podniků v Jihomoravském kraji v roce 2012 (ha)

Kraj, okresy	zemědělské podniky	V tom s rozlohou zemědělské půdy (ha)						
		0	0-4,99	5-9,99	10-49,99	50-99,99	100-499,99	500 +
Jihomoravský kraj	9808	190	7737	491	752	212	242	184
Blansko	422	28	215	56	83	13	10	17
Brno-město	313	7	213	27	42	8	11	5
Brno-venkov	1145	31	654	99	208	69	53	31
Břeclav	3906	26	3514	113	141	31	47	34
Hodonín	2511	18	2262	77	75	24	25	30
Vyškov	248	17	96	21	53	15	27	19
Znojmo	1263	63	783	98	150	52	69	48

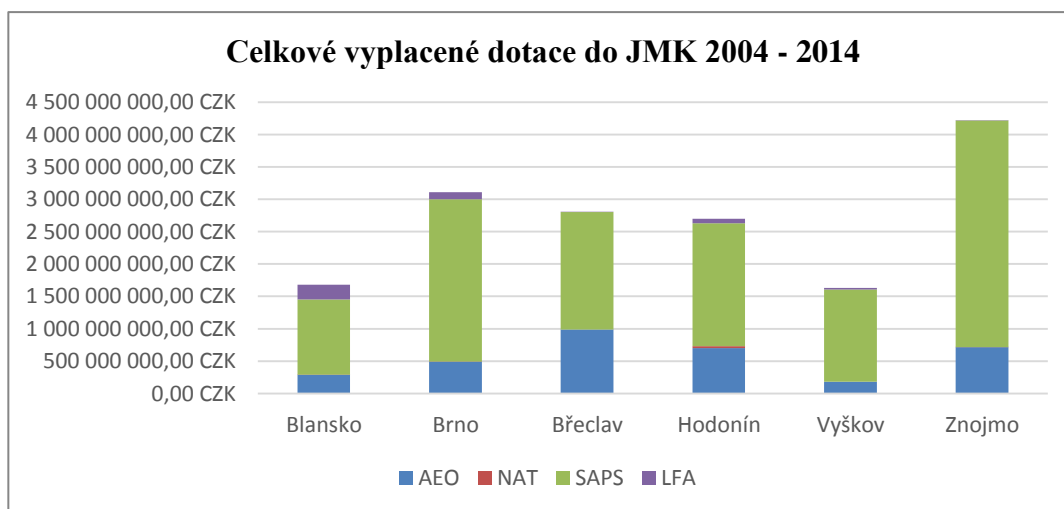
Zdroj: (Český statistický úřad, 2013a)

Velikostní struktura zemědělských podniků v České republice a Jihomoravském kraji dle obhospodařovaných hektarů se moc neliší. Největší rozdíl zaznamenáváme u podniků hospodařících na ploše 0 – 4,99 ha, kdy zdroj uvádí hodnoty až o 28 % více než v případě národní struktury. Druhým největším rozdílem evidujeme u podniků, které obhospodařují plochu 10 – 49,99 ha. Rozdíl je zde 11 %, ovšem ve prospěch Jihomoravského kraje. Ostatní zemědělské podniky Jihomoravského kraje se od České republiky liší ve 2 – 6% rozdílu u jednotlivých velikostí.

Tabulka 8 zobrazuje velikostní strukturu zemědělských podniků v Jihomoravském kraji dle jednotlivých okresů. Největším počtem zemědělských podniků eviduje okres Břeclav, který s počtem 3 906 podniků tvoří téměř 40% podíl z celkového počtu podniků v kraji. Největší podíl z toho zabírají podniky hospodařící na ploše 0-4,99 ha. S ostatními velikostními strukturami podniků si okres Břeclav stojí převážně na třetím místě. Jako druhý v pořadí s podílem 25,6 % je okres Hodonín, kdy taktéž největší podíl mají podniky s rozlohou 0-4,99 ha. Tyto dva okresy jsou vyznačovány zejména vinařskou produkcí, tudíž charakter odpovídá menším vinařským podnikům. I přesto, že okres Vyškov nemá nejmenší plochy zemědělské a v tom i orné půdy, je zde nejmenší počet registrovaných zemědělských podniků. Naopak okres Blansko, který má nejmenší plochy zemědělské půdy a míru zornění pouze okolo 33 %, je zde 422 zemědělských podniků, z toho taktéž nejvíce s rozlohou 0-4,99 ha.

4.1.8 Dotace směřované do zemědělství Jihomoravského kraje

Graf č. 13 Vyplacené dotace do zemědělství JMK 2004 - 2014

Zdroj: SZIF, 2014

Vstup do Evropské unie v roce 2004 a tím přijetí Společné zemědělské politiky způsobily rostoucí příjem finančních prostředků do českého zemědělství. K dispozici máme informace o celkových vyplacených částkách do jednotlivých okresů zkoumaného kraje od roku 2004 do 2014.

Graf ukazuje, že největším příjemcem je okres Znojmo, který disponuje největší rozlohou zemědělské půdy a taktéž má nejvyšší stupeň zornění. Naopak nejméně získal okres Blansko, který má nejmenší rozlohu zemědělské půdy a pouze 30% zornění. Největší podíl na příjmech ve všech okresech tvoří dotační titul jednotná platba na plochu (SAPS), kdy celková vyplacená částka pro celý Jihomoravský kraj za sledované období je 12 308 796 tis. Kč. Druhým nejvyužívanějším titulem je Agroenvironmentální opatření, které je v původní variantě vypláceno, jako Agroenvironmentální opatření v rámci Horizontálního plánu rozvoje venkova (HRDP), které nahradilo opatření Programu rozvoje venkova v Ose II., které je zaměřeno na udržitelné využívání zemědělské půdy a člení se kromě AEO dále i na využívání půdy v oblastech LFA a taktéž NATURA 2000.

Dotační titul pro oblasti méně příznivé oblasti je v Jihomoravském kraji využíván velmi málo, největší podíl získává okres Blansko, který je situován v severní části Jihomoravského kraje a tvoří jej Hornosvratecká a Dražanská vrchovina z východní části a Moravský kras z jihovýchodní části.

Celková částka vyplacena Jihomoravskému kraji na méně příznivé oblasti, oblasti NATURA 2000 a AEO za sledované období je 3 831 672 tis. Kč.

Z celkového objemu vyplacených dotací do českého zemědělství je do Jihomoravského kraje vyplaceno 8,37 %.

4.1.9 Dílčí závěry

Celkový vývoj zemědělství v České republice měla od roku 1991 klesající tendenci, jak v rostlinné výrobě, tak i živočišné. Jihomoravský kraj tuto tendenci následoval, ovšem nadále je z 60 % tvořen zemědělskou půdou, nejvíce zorněné plochy se nacházejí v okrese Vyškov a Znojmo. V mezikrajském srovnání má JMK celkově největší zornění zemědělských ploch. Na území JMK se v okrese Břeclav nachází 90 % ploch vinic v ČR. Což je velmi silnou stránkou zemědělské produkce v Jihomoravském kraji. Od toho se odráží i informace o počtu podniků v jednotlivých okresech, nejvíce podniků je

zaznamenáno v okrese Břeclav a to nejčastěji s rozlohou od 0-4,99 ha. Tato velikost však převažuje v celém JMK. Zaměstnanost v kraji zajišťuje zejména sektor služeb a průmyslu, který se hlavně soustřeďuje v druhém největším městě ČR Brně. Oproti těmto hodnotám tvoří zaměstnanost v zemědělství v JMK zanedbatelnou hodnotu necelé 3 % ve srovnání s výše zmiňovanými. Do budoucna by bylo dobré dále využívat velice dobrou úroveň přírodních podmínek, taktéž společenských předpokladů a v neposlední řadě i historii již zavedených tradičních oborů v zemědělství pro zvyšování zaměstnanosti v zemědělství, a tím i celkový rozvoj zemědělství, jeho produkčních i mimoprodukčních funkcí.

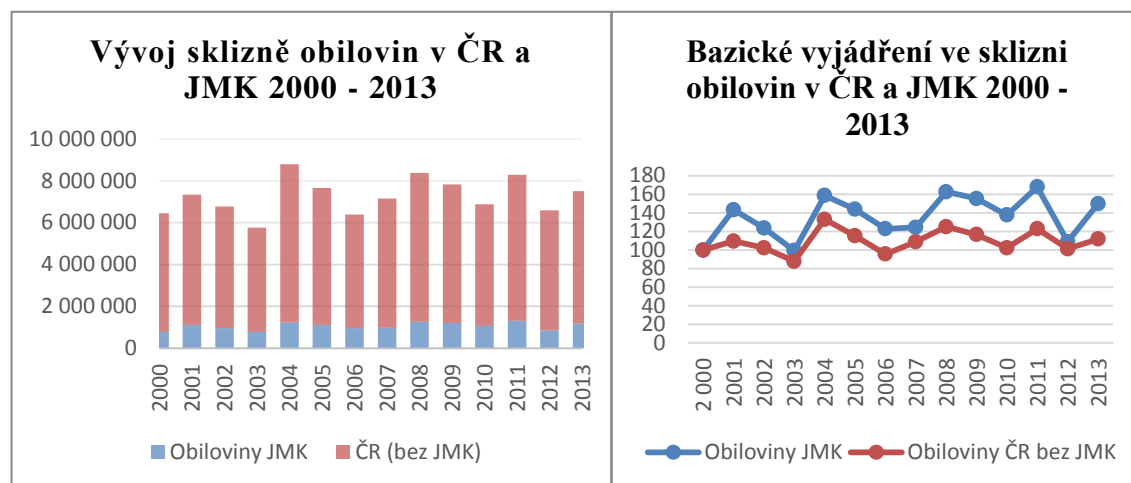
4.2 Analýza a komparace vývoje rostlinné výroby v Jihomoravském kraji

V práci sleduji nejvýznamnější komodity typické pro Českou republiku v oblasti rostlinné produkce. Zejména mezi ně patří obiloviny, které jsou rozděleny na pšenici a ječmen, dále kukuřici na zeleno, řepku, kukuřici, brambory, cukrovou řepu, pícniny a ovoce a zelenina, jejichž pěstování je pro zkoumaný kraj díky přírodním podmínkám typické. Komodity byly vybírány s ohledem na postavení Jihomoravského kraje v jeho produkci s celorepublikovým srovnáním. Horizont sledovaného časového období je od roku 2000 až 2013, za účelem komparace odvětví před a po vstupu České republiky do Evropské unie v roce 2004.

4.2.1 Obiloviny

Graf č. 14 Vývoj sklizně obilovin v ČR a JMK 2000 – 2013

Graf č. 15 Bazické vyjádření sklizně obilovin ČR a JMK 2000 - 2013

Zdroj: (Český statistický úřad, 2014d)

Graf 14 znázorňuje podíl Jihomoravského kraje na celorepublikové sklizni, který se po dobu sledování pohyboval mezi 7 až 10 %, vývoj v Jihomoravském kraji téměř přímo úměrně kopíruje celorepublikový trend sklizně. Situace je reflektována i v obr. č. 15, kde při relativním vyjádření výsledku na základě výpočtu bazického indexu pro Českou republiku i Jihomoravský kraj dochází ke shodnému vývoji křivek grafu, z čehož lze vyvodit, že externality (počasí, choroby, škůdci) nemají vliv pouze na úrovni krajského měřítka, ale také na celém území České republiky. Během sledovaného období docházelo k různým negativním i pozitivním výkyvům, což značí maximální hodnota sklizně v roce 2004, 2008 a 2011, které byly zapříčiněny zvýšenými hektarovými výnosy, v průměru 5,45 t/ha a výrazným nárůstem osetých ploch ozimých obilovin v roce 2004. V důsledku toho musely být v těchto letech zahájeny intervenční nákupy.

Vývoj osevních ploch se z dlouhodobého hlediska výrazně nemění. Naopak minima v roce 2003, 2006, 2010 a 2012, které byly v počátku způsobeny výrazným poklesem osevních ploch a to u ječmene a pšenice ozimých, snížení ploch způsobily špatné podmínky při zakládání porostů a následné podmínky pro přezimování. Důsledkem toho byly vysoké jarní zaorávky. Obdobně tak tomu bylo i v následujících zmiňovaných letech, kdy průměrné výnosy za zmiňované roky byly 4,32 t/ha. Situace ve vývoji

sklizeně v jednotlivých letech a krajích České republiky je doložena tabulkou č. 1, která se nachází v přílohách této práce.

Zkoumaný Jihomoravský kraj se po celou dobu sledování drží na druhé pozici v celorepublikovém porovnání. Tuto příčku si kraj držel jak před vstupem do Evropské unie, tak i nadále. Významný pokles byl zaznamenán před vstupem u Jihomoravského kraje, ale i ve všech zbylých krajích. Dominantní v pěstování obilovin je kraj Středočeský. Za dvěma nejproduktivnějšími kraji následuje Vysočina a Jihočeský kraj.

Tab. 9 Průměrné roční změny sklizeně obilovin v krajích ČR před vstupem a po vstupu do EU

Průměrná roční změna	ČR	Kraj													
		PHA	STČ	JHČ	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JMK	OLK	ZLK	MSK
2000-2004	8,01	-5,35	8,91	7,40	7,31	15,78	14,33	6,30	6,69	7,19	5,71	12,21	4,23	4,57	4,82
2004-2013	-1,72	1,72	-1,70	-2,63	-2,85	-1,24	-1,53	-2,50	-1,24	-1,86	-1,88	-0,62	-1,60	-1,28	-2,35

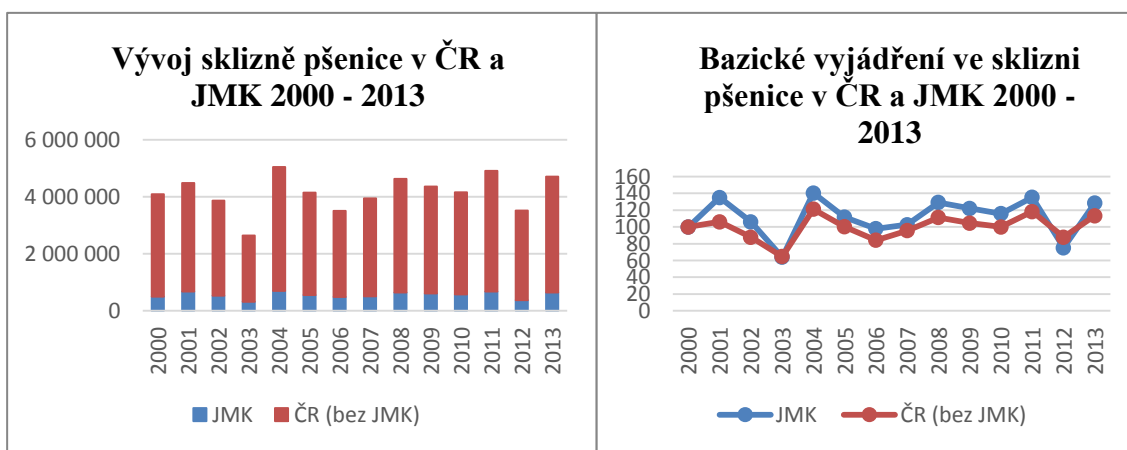
Průměrné změny sklizeně v jednotlivých krajích v celém sledovaném období v jednotlivých krajích i za celou Českou republiku vykazuje všeobecně růstové tendence. Je tomu tak jak před vstupem do EU, tak i nadále. I když hodnoty po roce 2004 v průměrných meziročních změnách jsou spíše nižší. Nejvýznamnější negativní změnu zaznamenal v prvním období kraj Hlavního města Prahy. Tento kraj má však velmi malou výměru zemědělské půdy a u většiny zmiňovaných rozborů bude hodnotově výrazně odlišný od krajů ostatních. Naopak největší růst je zaznamenán u kraje Jihomoravského s průměrnou změnou 12 %. Ve druhém období docházelo spíše k mírným negativním změnám. Extrémní hodnoty nebyly zaznamenány u žádného z uvedených krajů.

a) Pšenice

Pšenice je klíčovou komoditou českého zemědělství. Její postavení mezi obilovinami tvoří v průměru 56,3 % produkce. A proto jsem ji zařadila do studie jako jednu z vybraných komodit studie.

Graf č. 16 Vývoj sklizně pšenice v ČR a JMK 2000 - 2013

Graf č. 17 Bazické vyjádření sklizně pšenice v ČR a JMK 2000 - 2013

Zdroj: (Český statistický úřad, 2014d)

Graf 16 nabízí podíl pěstování pšenice v Jihomoravském kraji na celkové produkci ČR, jehož hodnota je průměrně 13 %. Bazické vyjádření u obrázku ukazuje téměř přesné kopírování vývoje sklizně v republice. V roce 2004 byl zaznamenán vysoký nárůst produkce až o 84 %, což je zejména důsledkem zvýšení počtu osevních plocha a taktéž výnosů pšenice ozimé. Pšenice jarní však zaznamenala na celkové produkci pokles. Viditelnost zvýšení však napomohla i situace, kdy před rokem 2003 byl zaznamenán pokles ploch, kvůli přetlaku pšeničné komodity na trzích. Navýšení ploch bylo taktéž způsobeno návratem k plodině s výnosovou jistotou a možností exportu. Před rokem 2003 v důsledku nízké sklizně převažovala poptávka nad nabídkou. Po roce 2003 se situace na trhu obrací a tvoří se převaha nabídky nad poptávkou. Rok 2004 byl extrémní ve výnosu, což způsobuje pro následující rok pokles výroby, avšak do úrovně průměrné sklizně. Pokles v roce 2012 byl způsoben snížením ploch pšenice ozimé a poklesu produkce.

Výše zmiňované informace potvrzuje i uvedená tabulka mapující vývoj sklizně pšenice v jednotlivých krajích České republiky, která se nachází v přílohách.

Jihomoravský kraj se v celorepublikovém porovnání drží na druhém místě mezi jednotlivými kraji. Tuto příčku si držel již před vstupem do EU. Přední místo stejně jako u obilovin obsadil kraj Středočeský a po druhé příčce dále následuje kraj Jihočeský.

Tab. 10 Průměrné roční změny sklizně pšenice v krajích ČR před vstupem a po vstupu do EU

Průměrná roční změna	ČR	Kraj													
		PHA	STČ	JHČ	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JMK	OLK	ZLK	MSK
2000-2004	5,41	-8,78	5,82	5,02	5,30	14,87	12,86	2,54	3,55	5,73	4,51	8,85	-0,14	1,21	2,21
2004-2013	-0,78	1,51	-0,53	-1,35	-1,91	-1,77	-0,63	-0,25	-0,37	-1,01	0,22	-1,00	-1,18	-0,38	-0,44

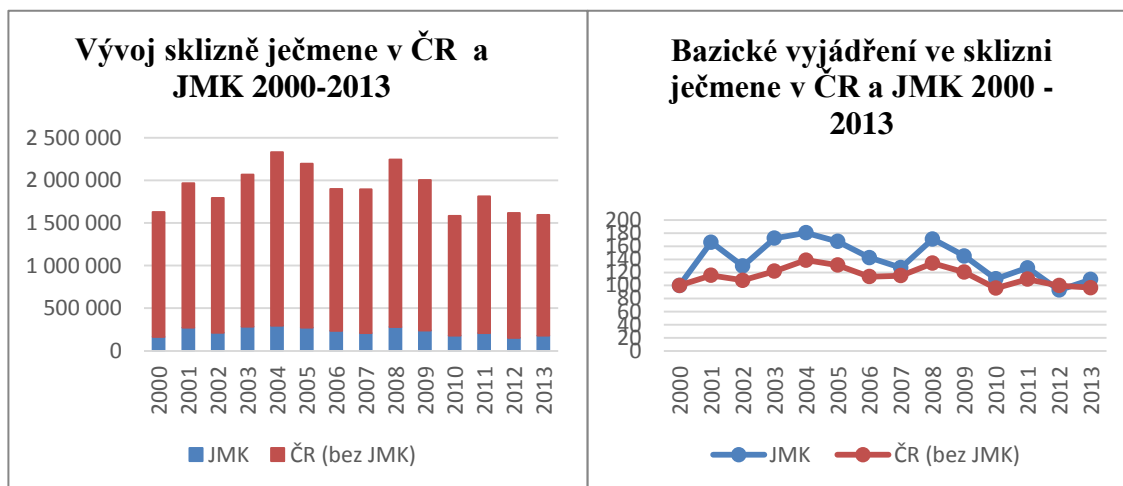
V období do roku 2004 byly průměrné meziroční změny v České republice okolo 5 %, tyto změny byly ovlivňovány zejména vlivem počasí, které se v jednotlivých letech chovalo velmi individuálně a ovlivňovalo tak výslednou sklizeň. Největší pokles byl opět zaznamenán u Hlavního města Prahy. A naopak největší nárůst meziročních změn zaznamenal kraj Karlovarský, a to hodnotou téměř 15 %. Následoval ho kraj Ústecký s 13 %. Od roku 2004 měly průměrné meziroční změny téměř stejné hodnoty ve všech krajích, vývoj má negativní charakter.

b) Ječmen

Ječmen se na celkové produkci obilovin České republiky podílí průměrně 26,34 %. A proto byl zařazen do analýzy práce, jako poddruh obilovin.

Graf č. 18 Vývoj sklizně ječmene v ČR a JMK 2000 - 2013

Graf č. 19 Bazické vyjádření vývoje sklizně ječmene v ČR a JMK 2000 - 2013

Zdroj: (Český statistický úřad, 2014d)

Jihomoravský kraj se podílí na celkové produkci ječmene v České republice průměrně 11,85 %. Graf č. 18 vykazuje podobné vývojové tendence České republiky a sledovaného kraje. Jihomoravský kraj je však v celkovém sledovaném období nad celorepublikovou produkcí. Z bazického vyjádření vidíme, že Jihomoravský kraj kopíruje situaci České republiky, pouze ve vyšších hodnotách. Celkový poměr pěstovaného ječmene je 25 % ječmene ozimého a 75 % ječmene jarního. Tento poměr se v jednotlivých letech mírně mění a to zejména vlivem počasí a chorob. Rok 2002 byl pro pěstování ječmene jarního velmi negativní, a to z důvodů toho, že těsně před sklizní přišly záplavy a bylo zničeno přibližně 3 tis. hektarů. Taktéž byl zaznamenán nejnižší výnos ječmene. Rok 2004 zaznamenával vyšší hodnoty sklizně a to zejména v důsledku vyššího hektarového výnosu, 5,02 t/ha. Dále díky vyšším výměrám ječmene ozimého i přes to, že ječmen jarní ve výměře osetých ploch poklesl, dostal se na hodnotu okolo 100 tis. hektarů, ozimý ječmen vzrostl oproti předchozímu roku ve výměře ploch o 17 %. Následující propad v roce 2006 byl způsoben napadením ozimého ječmene fusariovými chorobami. Rok 2008 vykazuje rostoucí výrobu oproti roku minulému o 21 %, důvodem toho bylo navýšení ploch jarního ječmene i vyšší hektarový výnos.

Naopak rok 2010 přinesl výrazný propad v produkci a to vlivem snížení podílu výroby ozimého ječmene, ale i propad ječmene jarního. Plochy jsou na jedné z nejnižších úrovní. Výkyvy ve sklizni jsou zaznamenány v tabulce, která se nachází v přílohách.

Jihomoravský kraj se v průběhu sledovaného období posunul ze čtvrtého místa na druhé, kde setrval od roku 2003 do 2008. Posléze se propadl na pozici pátou mezi jednotlivými kraji a tu si s výjimkou roku 2011 drží až do konce sledovaného období. Z dlouhodobého hlediska má dobré postavení v produkci kraj Vysočina.

Tab. 11 Průměrné roční změny sklizně ječmene v krajích ČR před vstupem a po vstupu do EU

Průměrná roční změna	ČR	Kraj													
		PHA	STČ	JHČ	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JMK	OLK	ZLK	MSK
2000-2004	9,36	5,69	12,79	6,33	7,52	15,31	13,67	5,75	8,85	6,57	3,83	15,94	9,22	10,96	5,22
2004-2013	-4,13	-0,63	-3,86	-4,04	-4,66	-7,10	-4,76	-4,44	-4,21	-3,50	-3,70	-5,44	-2,24	-5,31	-4,90

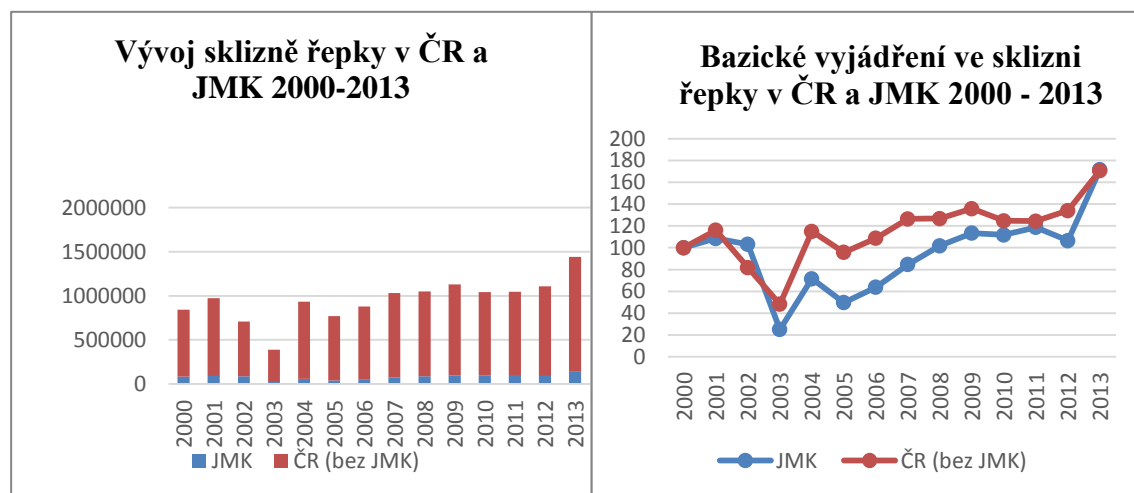
Tabulka průměrných meziročních změn odráží výše popsané výkyvy, a to zejména u Jihomoravského kraje, který v prvním sledovaném období vykazuje až 15% meziroční změny, v následujícím období vykazuje hluboký pokles v produkci a změny negativního charakteru. Podobný vývoj můžeme vyzorovat i u Královehradeckého kraje. Vzhledem k dosavadní situaci, kdy byl JMK nad produkcí České republiky v posledních letech poklesl na její průměrnou úroveň produkce.

4.2.2 Řepka

Řepka byla do šetření vybrána, protože v průběhu let zaznamenala výrazné změny ve vývoji, které se datují již od 90. let.

Graf č. 20 Vývoj sklizně řepky v ČR a JMK 2000 - 2013

Graf č. 21 Bazické vyjádření vývoje sklizně řepky v ČR a JMK 2000 - 2013

Zdroj: (Český statistický úřad, 2014d)

Dle grafu č. 20 můžeme vidět výrazného výkyvu zejména v roce 2003. Tento rok byl poznamenán negativními dopady špatných podmínek při zakládání porostů, výkyvy teplot přes zimní období a v důsledku toho jarní zaorávání téměř 30 % oseté plochy. Zbylý porost byl taktéž poškozen a výnosy se v tomto roce na Jižní Moravě pohybovaly na 1,45 t/ha. Obdobně tomu bylo i v Jižních Čechách a Vysočině. Nejlepšího výsledku dosáhl s výnosem 1,76 t/ha Královehradecký kraj. Plochy pěstování, které se v tomto období pohybovaly od 251 – 292 tis. ha byly navýšeny až v roce 2007 a to v důsledku reakce na zavedení povinného přimíchávání biosložek do pohonných hmot a produkce metylesteru řepkového oleje, což způsobilo zvýšení poptávky po řepkovém semeni, taktéž zvýšení produkce napomohla Fischlerova reforma, která zavedla podpory pro pěstování energetických plodin. Od té doby se produkce řepky stále zvyšuje a v posledních dvou letech překročila hranici osetých ploch 400 tis. ha.

Vývoj sklizně řepky je zaznamenán v tabulce uvedené v přílohách práce, která ukazuje i jednotlivé kraje České republiky.

Z grafů výše taktéž vyplývá, že situace na Jižní Moravě téměř přesně kopíruje vývoj v celé ČR. Jihomoravský kraj se na celkové produkci řepky podílí v průměru 8 %. Přičemž nejnižší podíl byl v roce 2003 a 2005 a to 5,5 %, naopak nejvyšší podíl byl v roce 2002 s 12 %. V ostatních letech se poměr pohyboval od 8 – 10 %. Nejvýznamnějším producentem řepky je Středočeský kraj se svým podílem 20 % na celkové produkci, následuje kraj Vysočina a Jihočeský.

Tab. 12 Průměrné roční změny sklizně řepky v krajích ČR před vstupem a po vstupu do EU

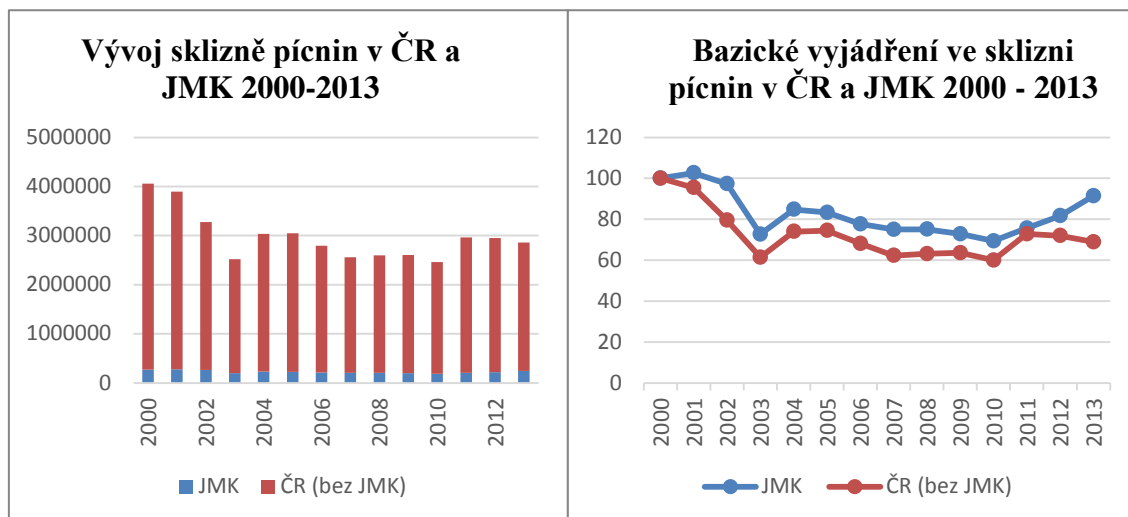
Průměrná roční změna	ČR	Kraj													
		PHA	STČ	JHČ	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JMK	OLK	ZLK	MSK
2000-2004	2,57	7,88	6,25	1,71	0,29	8,56	-10,10	4,21	12,77	8,83	2,64	-8,04	-1,59	-2,77	3,95
2004-2013	4,95	6,46	5,50	2,99	4,04	2,00	22,82	1,26	1,65	2,36	3,03	10,22	5,16	7,99	2,34

Tabulka meziročních změn ukazuje pozitivní situaci, jak v období před vstupem do Evropské unie, tak i nadále. Výjimkami jsou pouze kraje Ústecký a Jihomoravský, které zaznamenávají v prvním období výraznou negativní změnu. Za čímž je zejména rok 2003, jak bylo výše uvedeno v důsledku negativních klimatických podmínek. Podobně tomu bylo i u kraje Ústeckého, kde došlo ke změnám až v roce 2004. V druhé části sledovaného období zaznamenávala produkce řepky pozitivní vývoj již ve všech krajích. Výraznější změny zaznamenávají zejména kraje, ve kterých byl zaznamenán negativní vývoj v období před vstupem do Evropské unie.

4.2.3 Pícniny

Graf č. 23 Vývoj sklizně pícnin v ČR a JMK 2000 - 2013

Graf č. 22 Bazické vyjádření vývoje sklizně pícnin v ČR a JMK 2000 - 2013

Zdroj: (Český statistický úřad, 2014d)

Z výše uvedených grafů můžeme sledovat klesající tendenci sklizně pícnin, které navazovalo v novém tisíciletí na vývoj z 90. let. V posledních letech sledovaného období se situace ustálila. Jihomoravský kraj se podílí na celkové produkci průměrně 7,6 %.

V pěstování pícnin mají pevné postavení kraje Středočeský a Vysočina, jejichž podíly na celkové produkci se pohybují od 14 do 17 %. Střídají se tak na vedoucí příčce. Jihomoravský kraj se pohybuje na sedmé a osmé příčce.

Tab. 13 Průměrné roční změny sklizně pícnin v krajích ČR před vstupem a po vstupu do EU

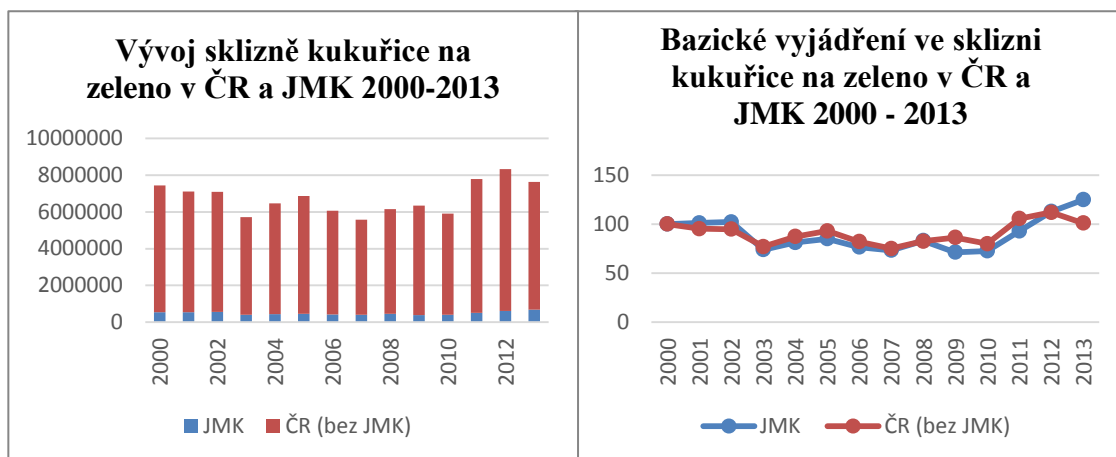
Průměrná roční změna	ČR	Kraj													
		PHA	STČ	JHČ	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JMK	OLK	ZLK	MSK
2000-2004	-7,03	-14,52	-3,98	-6,76	-7,23	-15,50	-6,25	-15,31	-6,73	-7,14	-6,14	-4,04	-9,28	-7,23	-13,55
2004-2013	-0,66	-1,40	-1,79	-1,63	-1,13	-3,24	-3,42	-1,99	-1,29	0,38	0,47	0,84	0,97	-0,65	0,43

U meziročních změn sklizně pícnin nejsou zaznamenány výrazné odchylky u vedoucích krajů od celorepublikových změn. Jihomoravský kraj zaznamenal mírně nižší negativní změnu, avšak ne o tolik výraznou od celkového průměru. K výraznějšímu poklesu docházelo před vstupem do Evropské unie, než po něm.

4.2.4 Kukuřice na zeleno

Graf č. 24 Vývoj sklizně kukuřice na zeleno v ČR a JMK 2000 - 2013

Graf č. 25 Bazické vyjádření vývoje sklizně kukuřice na zeleno 2000 - 2013

Zdroj: (Český statistický úřad, 2014d)

Kukuřice ve vývoji sledovaného období nezaznamenala příliš velké změny. Nejvýznamnější výkyvy byly v letech 2003, kdy produkce klesla výrazněji v důsledku negativních vlivů počasí a taktéž v roce 2007. Sklizeň v Jihomoravském kraji situaci celorepublikového vývoje téměř kopírovala. S rozdílem v posledním sledovaném roce, kdy od roku 2012 produkce v Jihomoravském kraji má opačný vývoj než v celé republice.

Nejproduktivnějšími regiony v domácí produkci jsou Vysočina, Jihočeský a Středočeský kraj. Podílejí se na celostátní produkci přibližně 14 – 17 %. Jihomoravský kraj se v průběhu sledovaného období pohybuje na pozici pátého a šestého místa.

Tab. 14 Průměrné roční změny sklizně kukuřice na zeleno v krajích ČR před vstupem a po vstupu do EU

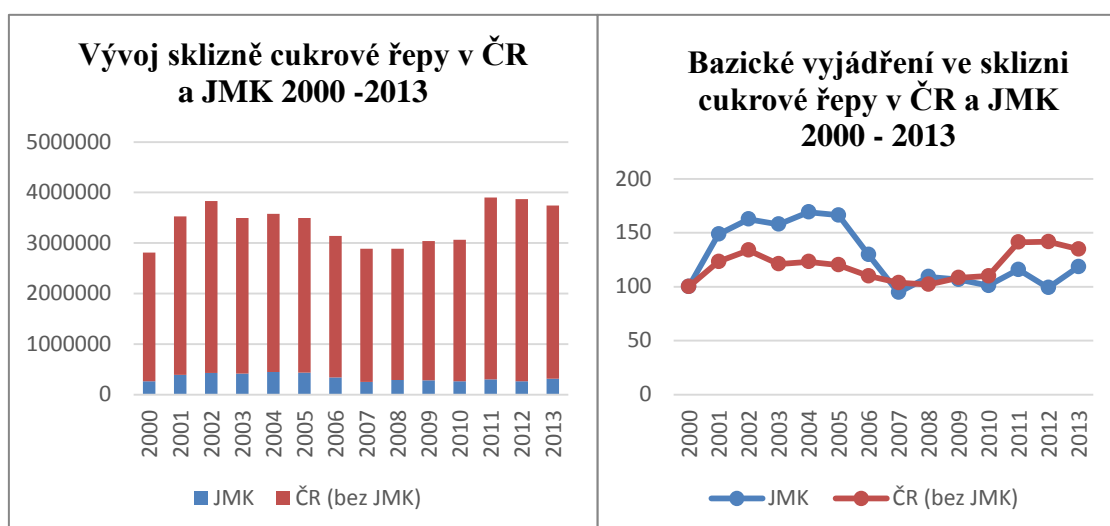
Průměrná roční změna	ČR	Kraj													
		PHA	STČ	JHČ	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JMK	OLK	ZLK	MSK
2000-2004	-3,43	5,14	-1,57	-2,85	-2,36	-8,84	-0,25	-1,19	-4,23	-3,52	-2,80	-5,03	-8,28	-3,20	-7,55
2004-2013	1,87	0,88	1,17	0,44	1,09	-0,18	-2,35	-1,48	1,31	2,92	2,17	4,87	5,09	1,95	3,24

Průměrné meziroční změny v produkci kukuřice před vstupem do EU odhalovaly situaci o nižší sklizni způsobenou vlivem nižšího využití této komodity ke krmným účelům. Tato změna je zaznamenána i u Jihomoravského kraje. Nejvíce se však projevila v kraji Královeshradském. V období po vstupu do EU jsou změny spíše pozitivnějšího charakteru, jak v rámci celorepublikové situace, tak i v jednotlivých krajích. Největší nárůsty byly zaznamenány ve sledovaném kraji a kraji Olomouckém.

4.2.5 Cukrová řepa

Graf č. 26 Vývoj sklizně cukrové řepy v ČR a JMK 2000 - 2013

Graf č. 27 Bazické vyjádření vývoje sklizně cukrové řepy v ČR a JMK 2000 - 2013

Zdroj: (Český statistický úřad, 2014d)

Zkoumaný Jihomoravský kraj se podílí na celkové produkci cukrové řepky v České republice průměrně 11 %. Vývoj sklizně za sledované období má tvar sinusoidy. Od roku 2000 docházelo k nárůstu sklizně, kdy rok 2002 byl rokem nejproduktivnějším, následovalo období s výrazně klesající tendencí. V první části sledovaného období byl Jihomoravský kraj nad celorepublikovou produkcí, avšak od roku 2007, kdy se na jaře velké plochy v důsledku negativních klimatických podmínek musely zaorávat, mají téměř shodný vývoj, kdy v roce 2010 se produkce ČR mírně zvyšuje, avšak sledovaný kraj stoupá velmi pomalu.

Nejvýznamnějšími producenty cukrové řepy jsou kraje Středočeský, jehož podíl na celkové produkci se pohybuje v rozpětí 25 až 30 %. Následuje ho kraj Olomoucký, který z 23 % poklesl na hodnotu 20 %. Třetí v pořadí je Královehradecký kraj. Zmiňované kraje mají ve své blízkosti lokalizovány zpracovatelské cukrovary.

Tab. 15 Průměrné roční změny sklizně cukrové řepy v krajích ČR před vstupem a po vstupu do EU

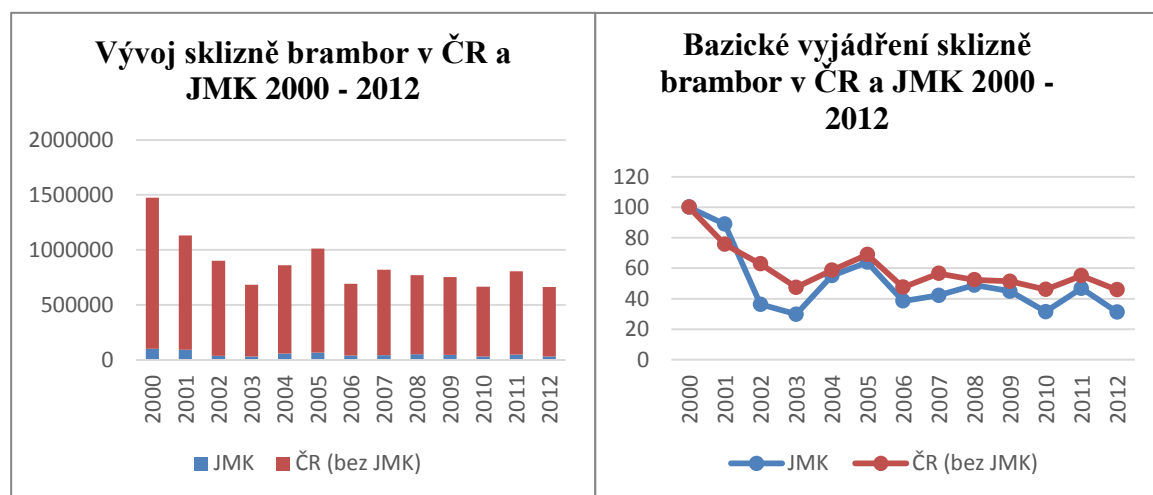
Průměrná roční změna	ČR	Kraj													
		PHA	STČ	JHČ	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JMK	OLK	ZLK	MSK
2000-2004	6,25	18,76	6,94	-	-	-	2,85	7,64	3,52	4,83	3,16	14,05	5,16	6,22	4,98
2004-2013	0,50	-3,57	1,65	-	-	-	-1,77	9,98	4,12	-2,66	5,91	-3,88	-0,56	-3,34	2,84

Průměrné meziroční změny byly do roku 2004 v celku pozitivního charakteru, nejvýznamnější pozitivní změny byly zaznamenávány v kraji Jihomoravském. U ostatních byly změny v celku vyrovnané. Po vstupu do Evropské unie byl nejvýznamnější růst u kraje Libereckého, který se vymykal ostatním krajům, kde probíhaly změny spíše negativního charakteru.

4.2.6 Brambory

Graf č. 28 Vývoj sklizně brambor v ČR a JMK 2000 - 2012

Graf č. 29 Bazické vyjádření vývoje sklizně brambor v ČR a JMK 2000 - 2012

Zdroj: (Český statistický úřad, 2014d)

Z uvedených grafů vyplývá klesající tendence sklizně brambor jak v České republice, tak ve sledovaném kraji. Situace v Jihomoravském kraji téměř identicky kopíruje situaci v celé republice. Pokles sklizně souvisí s poklesem produkčních ploch, který započal již v 90. letech, kdy od roku 1990 do roku 1995 byl 30 %, v následujících pěti letech byly plochy celkem ustálené. Další výraznější pokles byl v roce 2002, kdy plochy klesly od roku 1995 o dalších 40 %. Po roce 2002 byly zaznamenávány meziroční poklesy, které vedly ke snížení z celkových sklizňových ploch 69 198 ha v roce 2000 na 29 301 ha v roce 2013. I přes výrazné snížení ploch docházelo k mírnému vyrovnání sklizní díky navýšení hektarových výnosů. Průměrné výnosy se zvýšily během sledovaného období z 21,33 t/ha na hodnoty od 25-29 t/ha. Výsledné roční sklizně v jednotlivých krajích jsou uvedeny v přílohách.

Tabulka ukazuje postupný pokles sklizně brambor v České republice o více jak 50 %. Největší podíl na celkové produkci měl kraj Vysočina, kterého podíl ve sledovaném

období vzrostl z 29 % na 38 %. Na druhém místě se s průměrným podílem 20 % udržuje kraj Středočeský. Třetí místo zaujímá kraj Jihočeský s průměrem 14 %. Sledovaný Jihomoravský kraj se na celkové produkci podílí v průměru pouze 6 %.

Tab. 16 Průměrné meziroční změny sklizně brambor před vstupem a po vstupu ČR do EU

Průměrná roční změna	ČR	Kraj													
		PHA	STČ	JHČ	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JMK	OLK	ZLK	MSK
2000-2004	-12,59	-55,91	-5,59	-8,87	-14,93	-4,53	-21,37	-20,96	-12,81	-9,79	-8,98	-13,86	-26,16	-37,90	-30,54
2004-2012	-3,25	-10,49	-2,77	-4,27	-5,05	-5,65	-8,23	-9,62	-3,65	-3,75	-1,82	-6,85	-6,58	-6,90	1,77

V tabulce průměrných meziročních změn vidíme ve všech krajích i obou sledovaných obdobích negativní vývoj. V období před vstupem do Evropské unie byl pokles v produkci brambor výraznější. Změny jsou výrazné téměř ve všech krajích. V následném období lepší pozici získal pouze kraj Vysočina a Středočeský.

4.2.7 Ovoce a zelenina

Ovoce

Jižní Morava patří v České republice ke krajům s největšími hektarovými plochami ovocných sadů. V roce 2002 zde bylo registrováno 5 391 ha, následoval ho kraj Středočeský s plochou 3 768 ha, dále pak kraje Královohradecký a Ústecký. V průběhu sledovaného období se plochy ovocných sadů v Jihomoravském kraji snižovaly, kdy například v roce 2008 bylo registrováno pouze 4 720 ha a v roce 2010 dokonce pouze 4 200 ha. V posledních letech však plochy opět stouply a nyní jsou na přibližně 5 482 ha. V rámci produkce z intenzivních, nyní produkčních sadů největší podíl na celkové produkci ovoce tvoří jablka, v současnosti je to přibližně 60 %. Nyní je plocha produkčních sadů, ze kterých jsou brány údaje o sklizni ovoce na Jižní Moravě, cca 18 000 ha z celkové výměry cca 21 000 ha. Jižní Morava tak má registrováno 30 % produkčních ploch, kde se ovoce pěstuje.

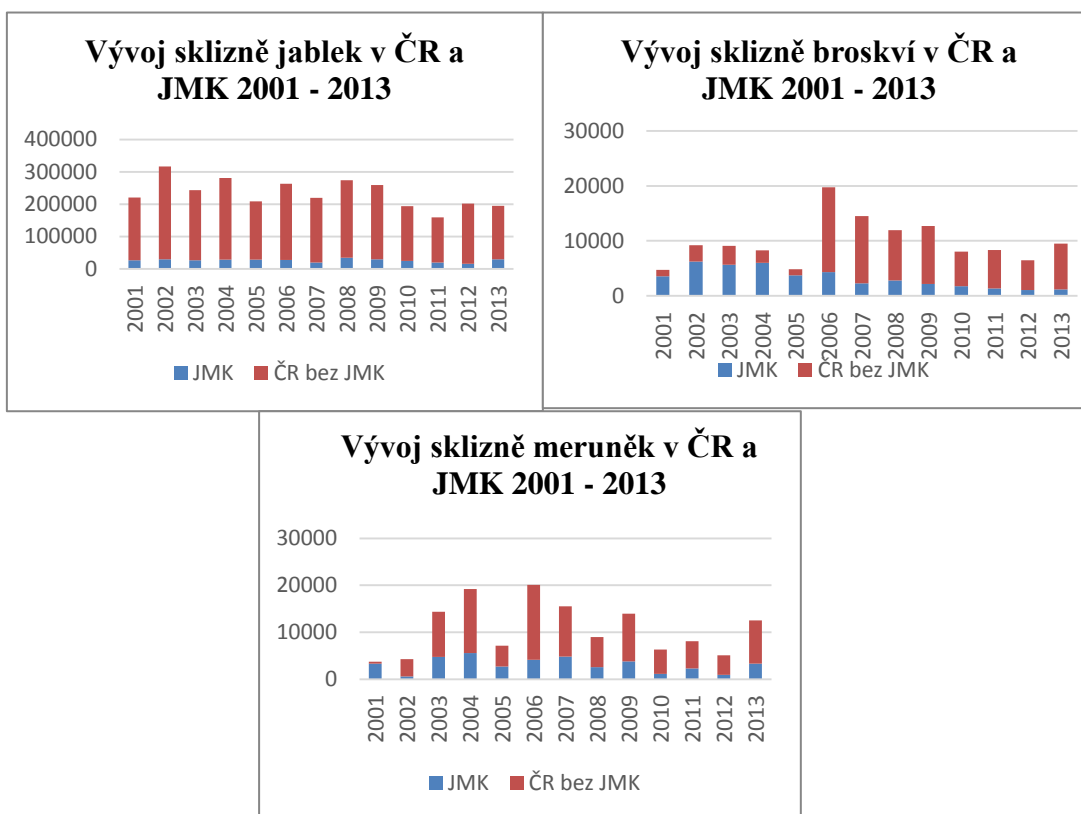
Na vývoji sklizně v jednotlivých letech se velmi výrazně podílí klimatické vlivy. Z následujících grafů můžeme vidět, že mezi nejslabší roky patřil rok 2002, kdy byla produkce zničena záplavami. V roce 2005 sklizeň oproti roku předchozímu poklesla o 30 %, opět počasí bylo důvodem k poklesu. Důsledky byly nejen ve vlivu na výši sklizně, ale i na kvalitu sklizeného ovoce. V roce 2006 i přes pokles ploch ovocných sadů je zaznamenán vysoký nárůst ve sklizni. Následující roky se sklizeň držela, až v roce 2012 opět přišly jarní mrazy, které v oblasti Jižní Moravy a Středních Čech

způsobily až 100 % škody na úrodě, to se projevilo i ve sklizni jablek, která byla nejhorší za posledních 20 let.

Graf č. 32 Vývoj sklizně meruněk v ČR a JMK 2001 - 2013

Graf č. 30 Vývoj sklizně broskví v ČR a JMK 2001 - 2013

Graf č. 31 Vývoj sklizně jablek v ČR a JMK 2001 - 2013

Zdroj: (Ministerstvo zemědělství, 2002, 2006 a 2013)

Zelenina

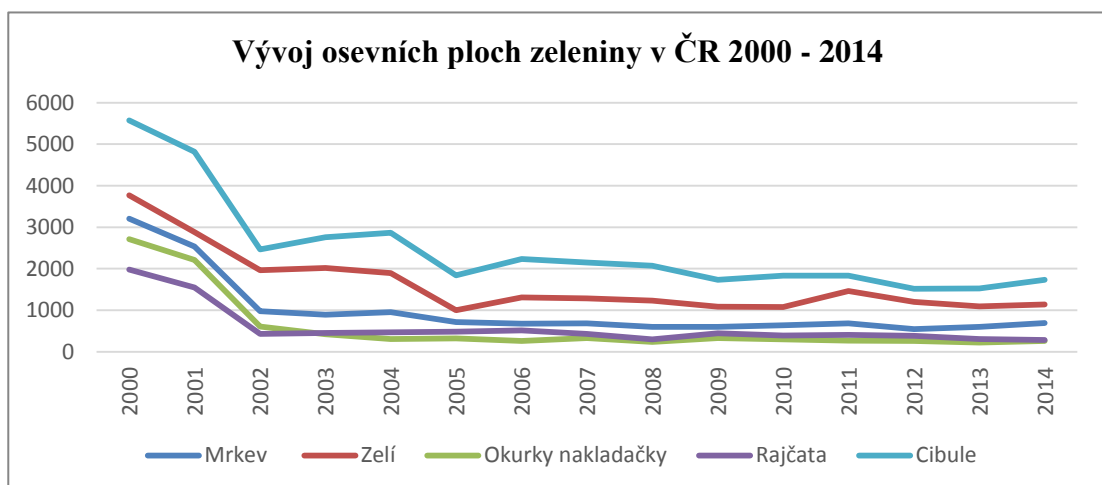
Pěstování zeleniny má v České republice taktéž velký historický základ. Za dané sledované období však domácí produkce zeleniny velmi poklesla. V počátku sledovaného období bylo evidováno celkem 1200 pěstitelů zeleniny, v současnosti je počet pouze 463. Což znamená zhruba 61% pokles. Tyto změny dokládají i vývoje sklizní zeleniny a osevních ploch, v následujících grafech. Nejvýraznější pokles v počtu producentů byl zaznamenán v roce 2005, kdy byl úbytek 50 %. Od roku 2005 se počty mírně snižovaly, ale ne velmi výrazně. Důsledkem toho bylo i snižování produkčních

ploch. Příčinou úbytku pěstitelů a producentů zeleniny je zejména levný dovoz zeleniny ze zahraničních trhů. V roce 2004 byly evidovány velká množství přebytků zeleniny na trhu a pokles zemědělských cen. Díky tomu bylo v tomto roce zaoráno přes 500 ha produkce. To mělo za příčinu velký úbytek producentů. I úbytek ploch. Od roku 2005 můžeme říct, že se situace stabilizovala a i přes úbytek ploch za sledované období z 26 048 ha na 9 263 ha v roce 2014 je situace stabilní. Producenti se zaměřili na produkci určitých druhů zeleniny a vytvořili k tomu ve svých podnicích specializované mechanizace, i skladovací prostory, zvyšuje se tím produktivita práce i konkurenceschopnost stávajících podniků.

Velké množství drobných producentů je v současnosti zaměřeno pouze na prodej ze dvora, popřípadě dodávání do farmářských prodejen.

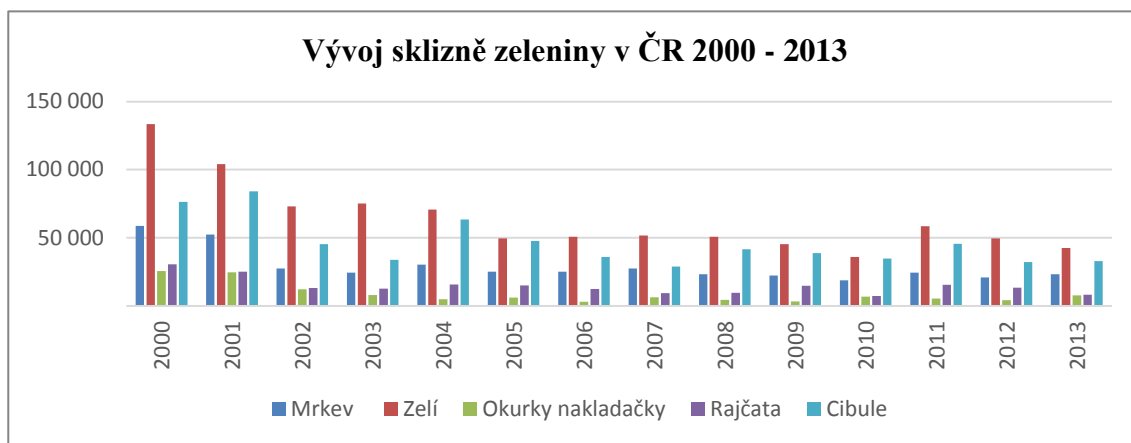
Následující grafy znázorňují výše popsany vývoj pěstování zeleniny v České republice.

Graf č. 33 Vývoj osevních ploch zeleniny v ČR 2000 - 2013

Zdroj: (Ministerstvo zemědělství, 2005, 2010, 2014)

Graf č. 34 Vývoj sklizně zeleniny v ČR 2000 - 2013

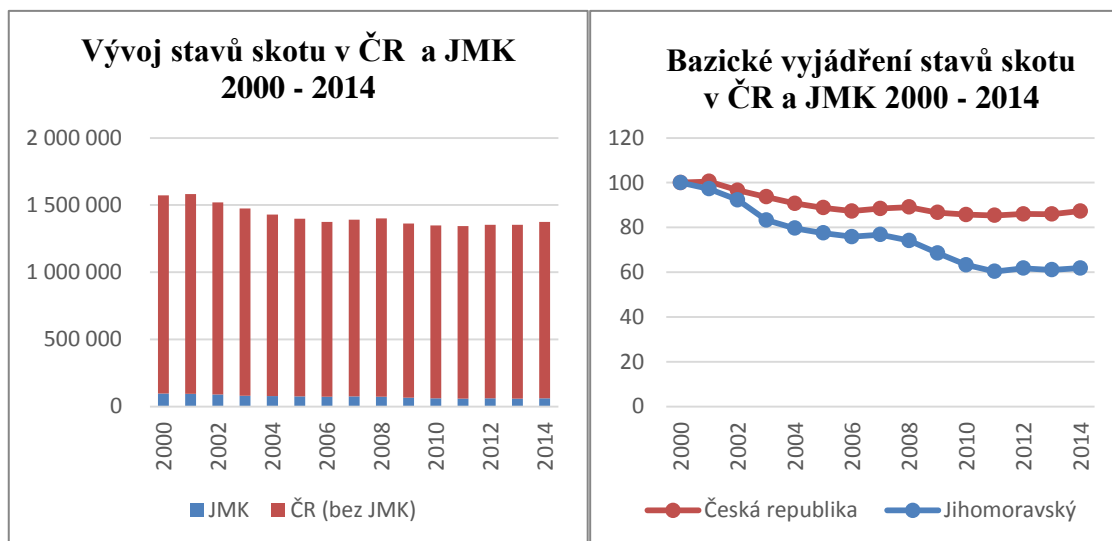
Zdroj: (Ministerstvo zemědělství, 2005,2010,2014)

4.3 Analýza a komparace vývoje živočišné výroby v Jihomoravském kraji

4.3.1 Skot

Graf č. 35 Vývoj stavů skotu ČR a JMK 2000 - 2014

Graf č. 36 Bazické vyjádření stavů skotu v ČR a JMK 2000 - 2014

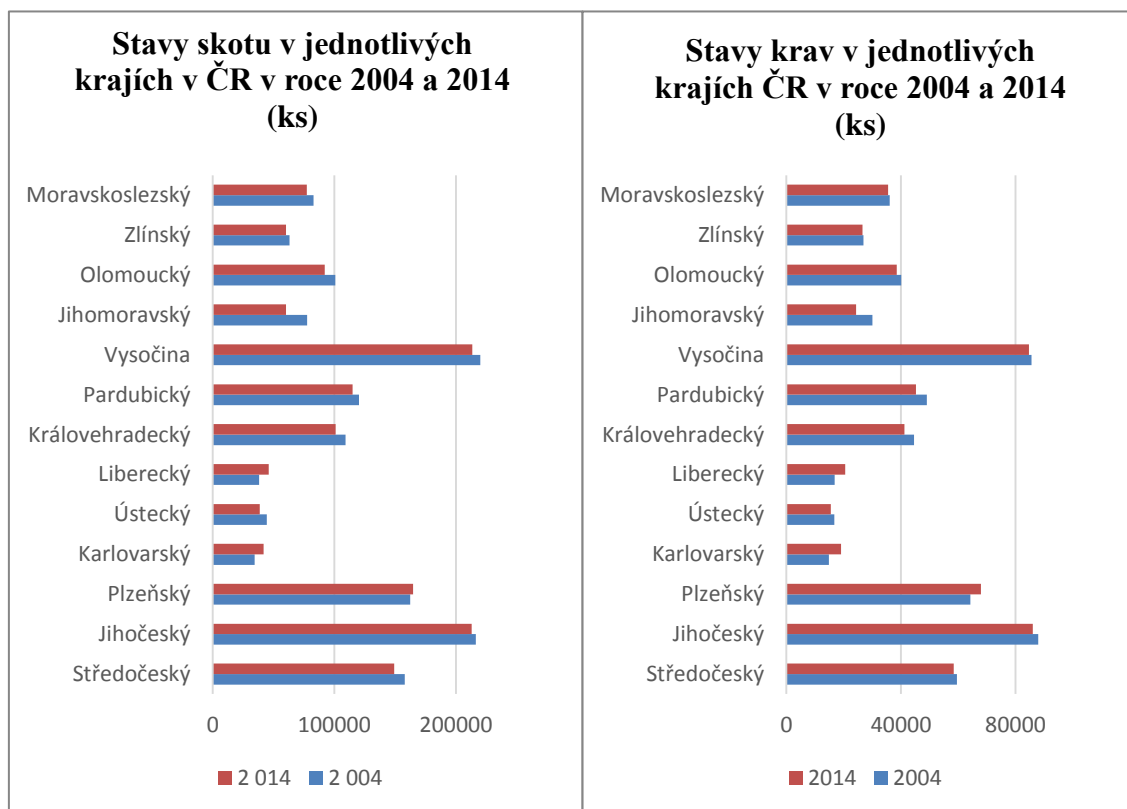
Zdroj: (Český statistický úřad, 2014d)

Z uvedených grafů je viditelný trend klesajících stavů skotu jak v České republice, tak v Jihomoravském kraji. Pokles v Jihomoravském kraji je výraznější, než je trend v celé

republiky. Za sledované období počet ks klesl z 1 573 530 v roce 2000 na 1 373 560 v roce 2014. Rozdíl vyznačuje pokles o 13 % za 14 let. Pokles má lineární tempo.

Graf č. 37 Stavby skotu v jednotlivých krajích ČR v roce 2004 a 2014

Graf č. 38 Stavby krav v jednotlivých krajích ČR v roce 2004 a 2014

Zdroj: (Ministerstvo zemědělství, 2006 a 2013)

Zejména je způsobován poklesem stavů krav s tržní produkcí mléka a to díky stanoveným kvótám nákupů mléka. Vzhledem k tomu, že užitkovost se nadále zvyšuje, bylo tedy nutné snižovat stavy. Oproti snižování stavů krav s TPM naopak stavy krav BTPM jsou na vzrůstové linii. Zvyšování stavů krav BTPM je důsledkem zavádění péče o krajinu ve znevýhodněných a hůře obdělavatelých oblastech. Dalším důvodem je produkce kvalitního hovězího masa, které je možné exportovat na zahraniční trh.

Z údajů o stavech skotu vyplývá, že první místo zaujímá kraj Vysočina, který si pozici drží celé sledované období. Vysočina se na celorepublikovém stavu podílela v průměru 15 %. Další pozice obsazují kraje Středočeský a Plzeňský. Jihomoravský kraj se na celkovém počtu stavů podílí v průměru pouze 5 %. V souvislosti s kraji s největšími

počty stavů skotu si můžeme spojit zvyšující se stavy v kategorii BTM, tyto kraje zaznamenávají největší plochy trvalých travních porostů.

V průběhu první části sledovaného období docházelo u většiny sledovaných regionů k negativním změnám. Výjimkou není ani Jihomoravský kraj, který již před vstupem do EU zaznamenal průměrný pokles -5,53 %. Po roce 2004 tento negativní směr není až tak výrazný, ale pouze - 2,50 %. Současně žádný z krajů nevykazoval výrazné změny ve vývojovém trendu.

Tab. 17 Průměrné roční změny ve stavech skotu v krajích ČR před vstupem a po vstupu do EU

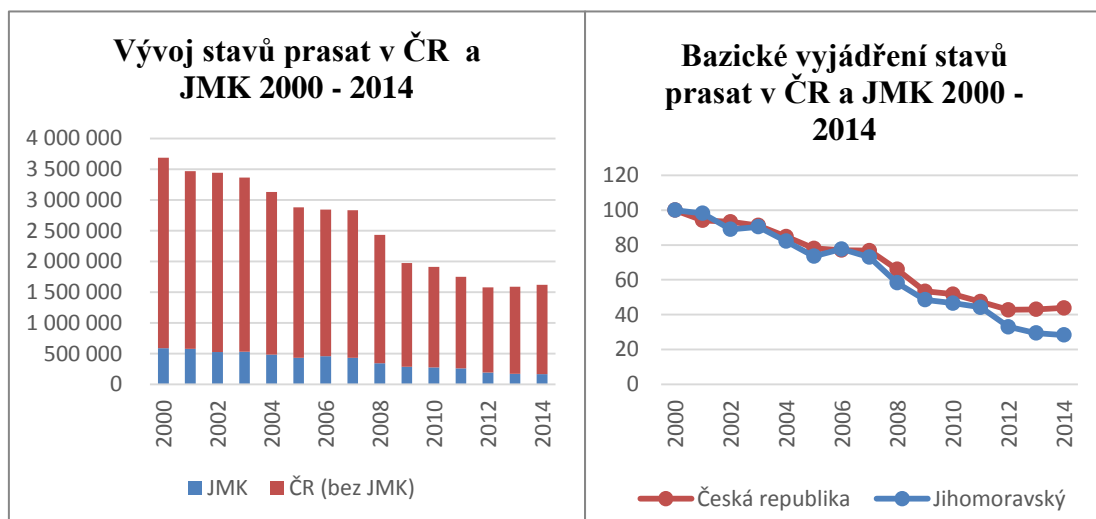
Průměrná roční změna	ČR	Kraj													
		PHA	STČ	JHČ	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JMK	OLK	ZLK	MSK
2000-2004	-2,39	-	-5,48	0,41	-1,32	5,41	-2,56	-1,85	-2,63	-0,69	-2,48	-5,53	-0,95	-2,74	-3,90
2004-2014	-0,39	-	-0,57	-0,75	0,14	1,99	-1,36	1,88	-0,77	-0,45	-0,30	-2,50	-0,89	-0,46	-0,70

Ve znázorněných grafech je sledován vývoj stavů skotu a krav v porovnání let 2004 a 2014. V Jihomoravském kraji bylo v roce 2004 chováno 30 022 ks krav a v roce 2014 24 342 ks, to znamená pokles o 19 %. Ve srovnání s Českou republikou bylo v roce 2004 572 887 ks krav a na konci sledovaného období 563 963, což znamená pokles o 2 %. Stavby počtu krav výrazně kopírují situaci ve stavech počtu skotu v obou sledovaných letech. Z grafů je viditelný téměř identický tvar. Jak bylo zmíněno již výše, snižování krav je pouze ve stavech krav s tržní produkcí mléka, který se ve sledovaném období snížil z počtu 547 493 na 367 327, ve skupině s kravami bez tržní produkce mléka se stavy vyvíjely opačným směrem a to z počtu 67 294 v roce 2000 na 184 597 ks. Tyto jsou využívány k udržování krajiny a produkci kvalitního hovězího masa.

4.3.2 Prasata

Graf č. 40 Vývoj stavů prasat v ČR a JMK 2000 - 2014

Graf č. 39 Bazické vyjádření stavů prasat v ČR a JMK 2000 - 2014

Zdroj: (Český statistický úřad, 2015)

Stavy prasat v České republice začaly klesat již v 90. letech 20. století. Pokles pokračoval i nadále, je zmapovaný výše uvedenými grafy. Od roku 2000 do roku 2014 klesly počty prasat z 3 687 967 ks na 1 617 061 ks. Situace v Jihomoravském kraji kopíruje vývoj v celé republice. Od roku 2011 je ve sledovaném kraji zaznamenán ještě rychlejší pokles. Jihomoravský kraj je z hlediska chovu prasat jeden z nejvýznamnějších. Svou produkcí se podílel na celorepublikovém stavu prasat téměř 16 %, ale jak již bylo zmíněno, za poslední tři roky tento podíl klesl na úroveň 10 %. Dalšími významnými producenty jsou kraje Středočeský a Vysočina, které za sledované období zaznamenaly nárůst v celorepublikovém podílu o 5 %. Podíl produkce v Jihočeském kraji má taktéž klesající tendenci.

Příložená tabulka, která se nachází v přílohách, sleduje vývoj stavů v jednotlivých krajích. Za zmínění stojí kraj Karlovarský, který zaznamenává naprosté vymizení chovu prasat. Dalšími kraji, které výrazně snižovaly stavy, jsou i sledovaný Jihomoravský a Moravskoslezský. Od roku 2011 je v republikových stavech zaznamenána mírná stagnace, je to vlivem dotačního programu, který je používán na ozdravování chovů. Tato koncepce by měla pokračovat i nadále a měla by ještě více stabilizovat stavy a podpořit tak

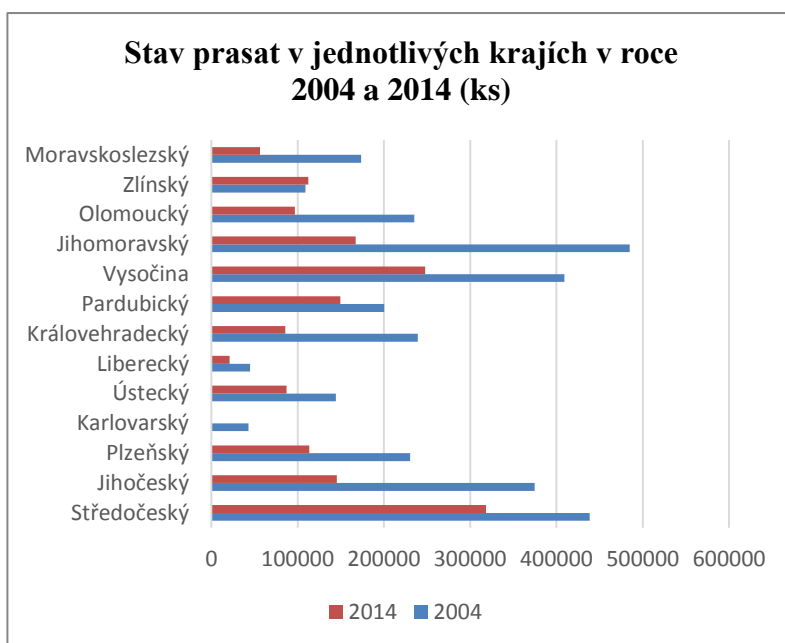
Tab. 18 Průměrné roční změny stavů prasat v krajích ČR před vstupem a po vstupu do EU

Průměrná roční	ČR	Kraj													
		PHA	STČ	JHČ	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JMK	OLK	ZLK	MSK
2000-2004	-4,04		-5,66	-2,64	-5,82	-3,42	-2,73	-9,07	-3,74	-5,08	-0,54	-4,78	-3,33	-5,87	-4,14
2004-2014	-6,38		-4,07	-9,78	-7,10	-30,22	-5,66	-8,27	-10,83	-3,36	-5,44	-10,78	-10,28	0,66	-12,45

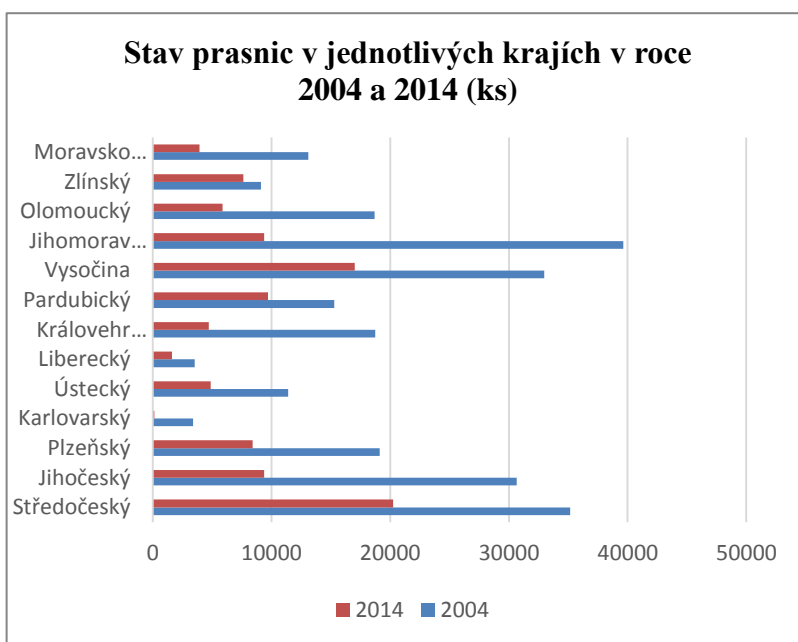
Negativní vývoj v průměrných meziročních změnách můžeme sledovat v obou sledovaných obdobích. Po vstupu do Evropské unie jsou kladeny vysoké nároky na normy, technologie a hygienické a zdravotní předpisy. V důsledku toho jsou tuzemští producenti nuceni investovat prostředky do obnovy svých chovů a zázemí. Největší problémy nastávají v rentabilitě provozů, zvýšený import a záporné saldo ke zvýšení konkurenceschopnosti nepřispívá. V období od roku 2007 a 2008 výrazně narostly ceny obilovin na světovém trhu, což se promítlo i na trzích v České republice. To je spojeno s tím, že spotřeba krmných směsí pro prasata tvořila až 45% podíl z celkové produkce krmných směsí. A náklady tak byly velmi vysoké, projevilo se to následným poklesem stavů. Nejvýznamnější negativní změny zde jsou zaznamenány u Jihomoravského kraje, kraje Olomouckého a již zmiňovaného kraje Karlovarského.

Výrazný pokles stavů prasat, který byl v republice zaznamenán ve sledovaném období je více než o 1 500 tis. ks. Na následujících grafech je viditelný úplný zánik chovu v Karlovarském kraji v roce 2014. Další více jak 50% úbytek je viditelný v kraji Středočeském, Královehradeckém, Olomouckém, Jihomoravském i Jihočeském. Ve stavech prasnic je situace velmi podobná. Nejmenší propad ve stavech prasnic je viditelný u Zlínského kraje.

Graf č. 41 Stav prasat v jednotlivých krajích ČR v 2004 a 2014

Graf č. 42 Stav prasnic v krajích ČR v roce 2004 a 2014

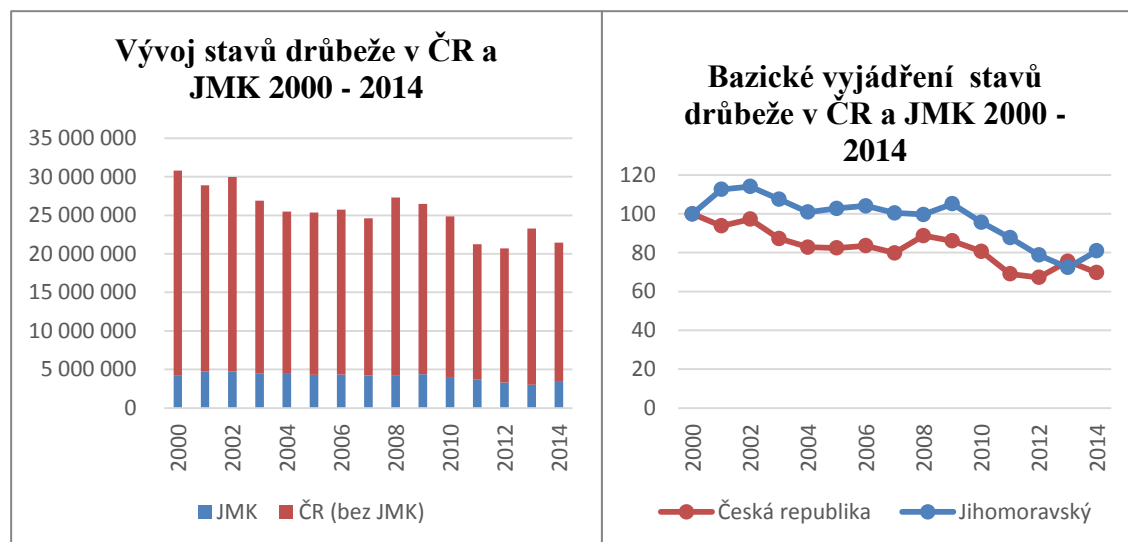

Zdroj: (Ministerstvo zemědělství, 2003, 2009 a 2013)

4.3.3 Drůbež

Graf č. 44 Vývoj stavů drůbeže v ČR a JMK 2000 - 2014

Graf č. 43 Bazické vyjádření stavů drůbeže v ČR a JMK 2000 - 2014

Zdroj: (Český statistický úřad, 2015)

Vývoj stavů drůbeže měl od 90. let pozitivní směr, který ale před vstupem České republiky do Evropské unie vyvrcholil. Od té doby ve sledovaném období zaznamenáváme neustálý pokles, a to z celkového počtu 30 784 tis. ks na 21 464 tis. ks v roce 2014. Tento 30% pokles je důsledkem zejména snižujícího se počtu stavů v téměř všech kategoriích drůbeže. Pokles kuřat na chov ve sledovaném období je o 55 %, krůty taktéž klesly o 53 %, husy o 45 % a slepice pouze o 11 %. Jihomoravský kraj dle grafu s bazickým vyjádřením byl do roku 2013 ve stavech nad průměrem České republiky. I přes to, ale zaznamenáváme dlouhodobý pokles.

Jihomoravský kraj se na celkové produkci drůbeže v průměru podílí 16 %, kdy celková tendence měla od počátku sledovaného období rostoucí podíl. Podobně je na tom kraj Středočeský, jehož podíl vzrostl na celorepublikovém stavu v počtech drůbeže z 15 na 20 %. Naopak podíl Jihočeského kraje poklesl o 5 %.

V následující tabulce jsou uvedeny meziroční změny před vstupem a po vstupu do Evropské unie.

Tab. 19 Průměrné roční změny stavů drůbeže v krajích ČR před vstupem a po vstupu do EU

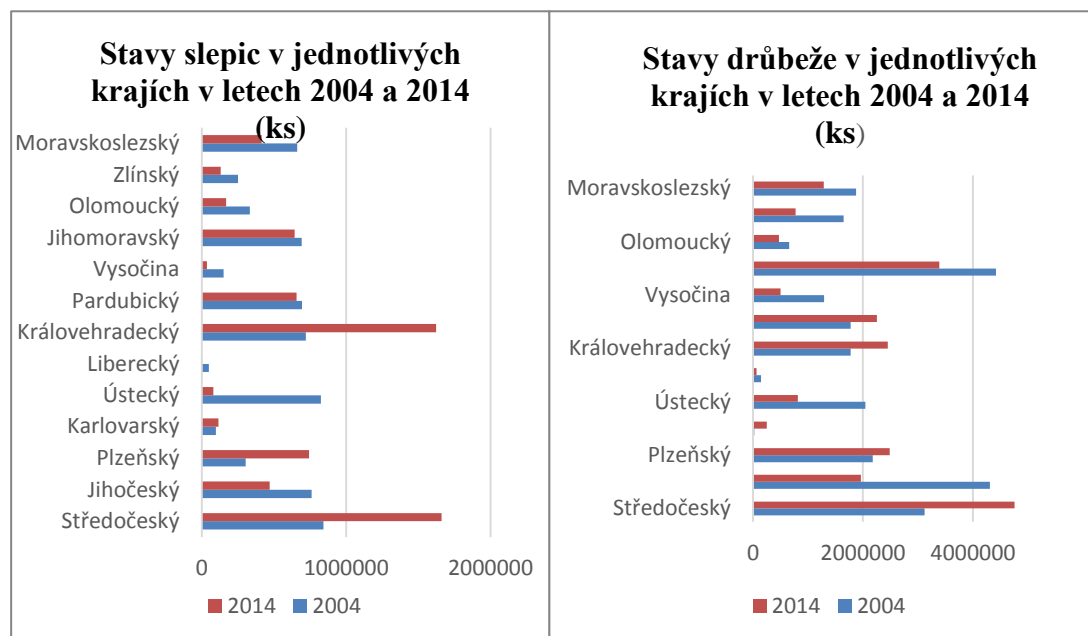
Průměrná roční	ČR	Kraj													
		PHA	STČ	JHČ	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JMK	OLK	ZLK	MSK
2000-2004	-4,60	-	-8,61	-0,89	-3,12	-17,03	-1,34	-21,39	-4,67	-10,48	-6,56	0,21	-19,97	-3,38	-0,95
2004-2014	-1,71	-	4,30	-7,56	1,35	0,32	-8,79	-8,23	-17,96	2,41	-9,09	-2,17	-3,29	-7,26	-3,72

Průměrné roční hodnoty růstu a poklesu jsou v jednotlivých krajích v celku velmi odlišné. V prvním sledovaném období se negativním směrem ubíraly všechny kraje, nejvýznamnější negativní změny byly zaznamenány u kraje Libereckého, Olomouckého a Karlovarského. Hodnoty těchto krajů se výrazně lišily od průměrné meziroční změny celé republiky. Po vstupu České republiky do Evropské unie se záporné hodnoty výrazně snížily a ve výše zmiňovaných krajích již nebyly tak vysoko, jako před vstupem. Naopak zvýšený pokles zaznamenaly kraje Královehradecký a Vysočina.

Porovnání změny stavů drůbeže před a po vstupu do EU

Graf č. 46 Stavby slepic v jednotlivých krajích ČR v letech 2004 a 2014

Graf č. 45 Stav drůbeže v jednotlivých krajích ČR v letech 2004 a 2014

Zdroj: (Český statistický úřad, 2015)

Z grafů, které uvádějí změny ve stavech drůbeže a slepic v letech 2004 a 2014, lze vyčíst, že některé z krajů vykazují nárůst, jako třeba kraj Středočeský a Plzeňský. Či ve stavech slepic kraje Středočeský a Královehradecký. Poklesy byly naopak zaznamenány u kraje Jihočeského i Jihomoravského. U kraje Jihomoravského, který je předmětem zkoumání je viditelný nepatrný nárůst v počtech stavů slepic. Slepice Jihomoravského kraje se na celkových počtech drůbeže v tomto kraji podílejí 19 % v roce 2014, v roce 2004 to bylo o 3 % méně.

4.4 Závěry z provedeného šetření ve vybraných podnicích

Pro srovnání vývojových tendencí České republiky a Jihomoravského kraje byly použity informace z šetření ve vybraných podnicích zkoumaného kraje. Ty byly kontaktovány a následně byl proveden rozhovor, charakter šetření tak má být pilotní sondou pro následné podrobnější rozborů kraje v rámci zemědělského sektoru. Zkoumány byly podniky zabývající se jak rostlinnou, živočišnou i kombinovanou výrobou, v rámci toho byly zařazeny i dvě ekologicky zaměřené rodinné farmy. Studie se zaměřovala na jejich vývoj od samotného založení, po jejich současnou podobu. Mezi zkoumané podniky byly zařazeny tyto vybrané podniky:

ZEMOS a. s. ve Velkých Němčicích, Agroproduct spol. s. r. o. z Ivaně, Ekofarma rodiny Štěrbových, Vinofrukt a. s. z Dolních Dunajovic, Rodinná farma v Nelepci, Loděnice s. r. o. .

Dotazovaní respondenti obhospodařují pouze 9,11 % zemědělské půdy v okrese Brno–venkov. Z hlediska nárůstu ploch za sledované období se obhospodařované plochy podniků zvýšily o 34 %. Hlavními nosnými plodinami podniků jsou pšenice, kukuřice

a řepka, jejichž podíly mají v obhospodařovaných plochách rostoucí trend. Jeden z podniků uvádí zrušení pěstování řepky ozimé z důvodu ekonomické nevýhodnosti a zařazení tak místo toho produkci cukrové řepy. Další tři zkoumané podniky však do své produkce naopak řepku zařadili a považují ji za jednu z nosných plodin na jejich obhospodařovaných plochách. V rostlinné výrobě můžeme tedy konstatovat, že pěstování těchto zmiňovaných komodit má podobný vývoj při srovnání s Jihomoravským krajem. V oblasti produkce zeleniny byla produkce u dvou podniků zrušena, udržel se pouze podnik, který byl přímo specializovaný na produkci zeleniny. Produkce ovocných sadů byla u dvou podniků zrušena, avšak na produkci vinné révy se

specializují dva ze šesti zkoumaných podniků, oba jsou zaměřeny jak na zpracování produkce z vinic, tak na produkci réвовých sazenic.

V živočišné výrobě docházelo u podniků v kategorii skotu k nárůstu v počtech krav o 33 % a podobně na tom jsou i stavy skotu. Vývoj tedy zaznamenává opačný trend než v celém zkoumaném regionu. Situace ve stavech chovu prasat má naprosto stejný trend jako celý Jihomoravský kraj. U zkoumaných podniků je zaznamenán 100% úbytek, jeden ze zkoumaných podniků byl nucen tuto produkci zrušit v důsledku příchodu levnějšího producenta z Dánska do blízkosti tohoto podniku a neschopnosti produkce vepřového masa na úrovni cen nového konkurenčního podniku. I u drůbeže je ve stavech zaznamenán negativní vývoj, u jednoho ze zkoumaných podniků stavy poklesly o 42 % a jejich produkce nyní probíhá pouze formou služby pro holding Agrofert. Další podnik byl výkrm drůbeže a chov slepic nucen zrušit z důvodu ekonomické nevýhodnosti.

Zkoumané podniky dávají náhled do vývoje zemědělství na Jižní Moravě. Situace v podnicích je velmi podobná celkovému vývoji v celém zkoumaném kraji. V souhrnu jde o pokles zejména v živočišné produkci, s výjimkou u stavu skotu, které jsou za sledované období stabilnější a mají i mírnou rostoucí tendenci. U rostlinné produkce je ve všech podnicích zařazena produkce pšenice, jako nosné plodiny. Dále se k hlavním pěstovaným plodinám řadí kukuřice a řepka. Mezi podniky jsou zaznamenány mírné rozdíly v pěstovaných plodinách, do své produkce podniky zařazují i ječmen a slunečnici. Okopaniny jsou zařazeny ve velmi malém poměru na celkové obhospodařované ploše podniků, a to brambory a cukrová řepa.

5 DISKUSE A ZÁVĚR

Cílem diplomové práce je charakteristika základních vývojových tendencí zemědělství v Jihomoravském kraji v komparaci s vývojem v České republice. V rámci splnění vytyčeného cíle je v práci sledován region a vyhodnocen vývoj rozměru a struktury produkce základních komodit.

V první části diplomové práce bylo zjištěno, že je v agrárním sektoru velmi důležitá znalost konkurenčního prostředí, technologií i dalších specifických podmínek, které tento sektor přináší. Primární funkcí zemědělství už není pouze jen čistá produkce potravin. Aktuální pojetí zemědělství má totiž mnohem širší rozměr, zemědělství je chápáno jako zdroj sociálních přínosů, rozvoj venkovských regionů, je spjat s krajinnotvornou funkcí, která ovlivňuje jak život člověka, tak i jeho vztah k přírodě. Neopomenutelným přínosem je důraz na ochranu životního prostředí, které se současná generace snaží zachovat pro generace budoucí.

Zemědělství je determinováno biologickým reprodukčním cyklem, klimatem, vlivem počasí, kvalitou půdy a vody a dalšími podmínkami. Tyto vlivy je nutné neustále sledovat a na jejich základě měnit a upravovat strukturu zemědělské produkce tak, aby byl rozvoj trvale udržitelný. Agrární trh je specifický v tom, že nedochází k přímé interakci nabídky prvovýroby a poptávky spotřebitelů. Zemědělská prvovýroba je součástí agrobyznysu. Jde o komplex operací, které jsou na sebe napojené jednotlivé operace od výroby, distribuce, skladování až po zpracování. Samotný spotřebitel tedy nekomunikuje přímo se zemědělcem, jejich vztah je zprostředkovaný. I přes to je zemědělská produkce determinována poptávkou spotřebitele.

Od 90. let prošlo české zemědělství výraznými změnami. Proběhl proces reformy vlastnických vztahů, docházelo k úpravám zejména vlastnických vztahů k půdě, privatizaci státního majetku a transformaci jednotných zemědělských družstev. Politické změny přinesly *liberalizaci trhu*, která byla završena v roce 2004, kdy vstoupila Česká republika do Evropské unie, přijetím *Společné zemědělské politiky*. Tato změna přinesla různá opatření, ale zároveň znamenala zvýšení příjmů finančních toků do zemědělství, ale i vystavení se bezprostřední konkurenci ostatních členských států.

Hlavními výsledky práce jsou analýzy vývoje rozměru a struktury základních komodit typických pro Českou republiku a Jihomoravský kraj. V rostlinné výrobě byly sledovány *obiloviny*, které se v rámci produkce Jihomoravského kraje drží nad celkovým průměrem v České republice a v posledních letech je zaznamenáván i nárůst. Situace v produkci v republice je stabilní a hodnoty z počátku sledovaného období a na konci jsou stejné. Udržení je důsledkem zvyšujícího se růstu výnosu a vývozu. Sledovanými poddruhy jsou *pšenice* a *ječmen*. U pšenice je situace stabilní a potvrzuje téměř stejné hodnoty na počátku sledovaného období i na konci. U ječmene je to obdobné, i když v průběhu sledovaného období se produkce zvyšovala, výsledné hodnoty jsou stejné, jako na počátku sledovaného období.

Produkce *řepky* zaznamenala největší pokles v roce 2003, od té doby však má vývoj rostoucího rázu. Navýšení produkce je v důsledku podpory pěstování energetických plodin a zavedení podmínek přimíchávání biosložek do pohonných hmot. Pro domácí producenty se pěstování řepky stalo rentabilní z hlediska domácí spotřeby, ale i zahraničnímu obchodu.

Pícniny jsou poznamenány poklesem rozměru živočišné produkce, která byla hlavním důvodem pro pěstování. Pěstování *kukuřice na zeleno* však ukazuje opačný trend, po poklesu v roce 2003 je patrný rostoucí trend.

V rámci okopanin byla sledována produkce *cukrové řepy*, která se na konci sledovaného období dostala na vyšší hodnoty, než v počátku. I přes výrazný úbytek pěstování z důvodů omezení produkčními kvótami. *Brambory* mají klesající trend, který se projevil již před vstupem do Evropské unie a nadále pokračuje, ale ne tak vysokým tempem. Produkci brambor přispívá podpora produkce bramborového škrobu.

Produkce *ovoce* a *zeleniny* i přes dlouholetou historii zaznamenává z dlouhodobého hlediska Česká republika dlouhodobý pokles. Důvodem je zejména úbytek producentů a produkčních ploch a to v důsledku dovozu levnější produkce ze zahraničí.

V živočišné produkci byly hlavními zkoumanými komoditami stavy skotu, prasat a drůbeže. U *skotu* byl zaznamenán největší pokles v 90. letech, avšak ve sledovaném období dochází k mírnému poklesu, ale v rámci hrubé zemědělské produkce nebyl tak výrazný. Pokles produkce mléka však nebyl výrazně zaznamenán v důsledku zvyšující

se užítkovosti krav, hlavní omezující vliv na produkci měla spíše regulace Evropské unie v rámci trhu s mlékem a jatečným skotem.

Ve stavech prasat je viditelný výrazně klesající trend, který započal již v 90. letech a stále pokračuje. Důvodem je, že po vstupu do Evropské unie čeští producenti neobstáli na konkurenčním otevřeném trhu v rámci celkové komoditní vertikály, nebyly z pohledu nákladů schopni konkurovat importu, který přicházel především z Dánska, tuto situaci potvrzují i informace získané z šetření v podniku Zemos a. s.

Stavy drůbeže nezaznamenaly v 90. letech, jako jediná živočišná komodita takový propad, jako ostatní. Po vstupu do Evropské unie však došlo k dovozu levnějších produktů, čemuž čeští producenti nebyli schopni konkurovat v důsledku nárůstu nákladů na krmiva a energie. Tudiž dochází k pozvolnému poklesu stavů.

Nejvýraznější vliv na České zemědělství měla liberalizace trhu v 90. letech, avšak předmětem práce byl výzkum vlivu vstupu České republiky do Evropské unie. Po vstupu do EU a přijetí Společné zemědělské politiky s dopadem na Jihomoravský kraj. Můžeme tedy říct, že z analýz je patrné, že zkoumaný kraj nemá výrazné odlišnosti od celorepublikového vývoje. Prvním zkoumaným ukazatelem byl výrazný pokles zaměstnaných v zemědělství a nárůst zaměstnanosti v dalších odvětvích, zejména v sektoru služeb. V oblasti zkoumaných komodit to potvrzují tabulky s vypočtenými průměrnými ročními změnami, které nevykazují výraznější odlišnosti od vývoje v ostatních krajích. Jako výrazně se odlišující komoditu můžeme vytyčit stavy prasat, které byly ovlivněny nárůstem mezinárodní konkurence. A druhou výraznější komoditou, která zaznamenává negativní změny je cukrová řepa. Ovšem ne ve všech krajích České republiky se vlivy otevření trhů a regulace v produkci cukrové řepy byly projevy negativního charakteru. Pozitivní změny zaznamenávala produkce řepky.

V rámci šetření u vybraných podniků Jihomoravského kraje taktéž dochází k potvrzení vývoje, který potvrzuje snižování stavů prasat a drůbeže, což bylo doprovázeno zvyšujícími se náklady na krmení a energie společně s navyšováním importu levnějších komodit z Dánska a Polska. U drůbeže došlo ke snížení stavů a k nahrazení vlastní produkce k produkci pouze pro odběratele. V rámci chovu skotu v podnicích docházelo spíše ke stabilizaci nebo mírnému nárůstu. S výjimkou u rodinné farmy v Deblíně, která byla nucena živočišnou produkci zrušit z důvodů vyčerpání v jiné oblasti produkce a též z omezení prostoru farmy.

V rostlinné produkci u jednotlivých podniků docházelo k diferencovaným posunům, ovšem hlavními pěstovanými plodinami podniků jsou zejména řepka z důvodů ekonomické výnosnosti a vyšší produkce, obiloviny jako nosné plodiny zejména u podniků s přidruženou živočišnou výrobou, a kukuřice. U podniků, které měly ke klasické rostlinné produkci přidruženou produkci zeleniny a sadů jsou zaznamenány buď úplné upuštění od produkce z důvodu neekonomické produkce a vysokých nákladů, popřípadě oddělení této části podniku a prodeje specializovaným podnikům na produkci ovoce a zeleniny. Tyto podniky potvrzují zejména situaci po roce 2005, kdy byl zaznamenán velký úbytek producentů zeleniny. Ovšem ty podniky, které se udržely v této produkci, do svých komodit postupně zařazují ekonomicky výhodnější a stabilnější plodiny, jako jsou řepka nebo obiloviny. Oproti výraznému poklesu cukrové řepy byl v jednom z podniků zaznamenán výrazný nárůst ploch pěstování cukrové řepy a to až na plochu 80 ha, zejména z důvodu blízkosti zpracovatelského podniku v Hrušovanech nad Jevišovkou, kde se nachází cukrovar, který je součástí společnosti Moravskoslezské cukrovary a. s..

Ze zjištěných informací v rámci zkoumaných podniků je viditelné, že situace na Jižní Moravě je kopírována se situací v České republice, poklesy stavů prasat a drůbeže jsou důsledky otevření trhů, i přes to, že jeden z vybraných podniků měl i navazující zpracovatelský komplex pro vepřové maso, nebyl schopný obstát silnému konkurentu z Dánska, který přišel do blízkosti tohoto podniku. V produkci drůbeže je to velmi podobné, podnik výkrm provádí už pouze jako službu, pro svého odběratele, velkou část svých prostor, které byly k chovu určeny, byl nucen zavřít.

Zpracované charakteristiky a analýzy přinášejí určitý náhled do vývoje zemědělství v Jihomoravském kraji. Je však nutné zmínit, že pro plné pochopení příčinných souvislostí ve změnách struktur a produkce a pro poskytnutí plnohodnotných informací, jak pro tvůrce politik, tak pro účastníky podnikatelské sféry, je nezbytné hlubší prozkoumání a poznání toho, jakým způsobem se zemědělství producenti kraje integrují do celého systému produkce potravin, jakož to významného determinantu formování agrobyznysu v současné době.

Zdroje

Literární zdroje

BEČVÁŘOVÁ, Věra. *Podstata a ekonomické souvislosti formování agrobiznisu*. 1. vyd. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, 2005, 68 s. ISBN 80-7157-911-4.

BEČVÁŘOVÁ, Věra a Alois JUŘICA. *Koncepce pilířů I a II SZP v dotační politice ČR*. 1. vyd. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, 2008, 70 s. ISBN 978-80-7375-252-1.

BEČVÁŘOVÁ, Věra a Vojtěch TAMÁŠ. *Trh jatečných prasat a vepřového masa v současném agrobiznisu*. 1. vyd. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2013, 150 s. ISBN 978-80-7375-689-5.

BEČVÁŘOVÁ, Věra, Vojtěch TAMÁŠ a Ivo ZDRÁHAL. *Agrobiznis v rozvoji regionu*. 1. vyd. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2013, 115 s. ISBN 978-80-7375-799-1.

BEČVÁŘOVÁ, Věra a Ivo ZDRÁHAL. *Rozvoj zemědělství a venkova v evropském modelu agrární politiky: formování strategie v kontextu změn prostředí*. 1. vyd. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2013a, 129 s. ISBN 978-80-7375-771-7.

BEČVÁŘOVÁ, Věra a Ivo ZDRÁHAL. *Zemědělská politika a obchod*. 1. vyd. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2013b, 126 s. ISBN 978-80-7375-761-8

BOHÁČKOVÁ, Ivana a Ivana BROŽOVÁ. *Ekonomika agrárního sektoru*. Vyd. 1. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2010, 122 s. ISBN 978-80-213-2026-0.

DAVIS, J.H., GOLDBERG, R.A.: *A Concept of agribusiness*, Boston, Mass: Research Division, Harvard Business School, 1957, 136 s.

GREGA, Libor. *Teoreticko metodologické aspekty posuzování konkurenceschopnosti zemědělství*. Brno: MZLU Brno, 2004, 81 s. ISBN 80-7157-822-3.

GREGA, Libor.: *Mimoprodukční přínos trvale udržitelného multifunkčního zemědělství v podmínkách České republiky*. 1. vyd. Brno: MZLU v Brně, Provozně ekonomická fakulta, 2006, 340 s. ISBN 80-715-7926-2.

Český úřad zeměměřický a katastrální. *Statistická ročenka půdního fondu České republiky*, Praha, 1996, 35 s., ISBN 80-901212-8-4

Český úřad zeměměřický a katastrální. *Statistická ročenka půdního fondu České republiky*, Praha, 2002, ISBN 80-902321-5-9.

Český úřad zeměměřický a katastrální. *Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí České republiky*, Praha, 2003, ISBN 80-902321-7-5.

Český úřad zeměměřický a katastrální. *Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí České republiky*, Praha, 2004, ISBN 80-902321-8-3.

Český úřad zeměměřický a katastrální. *Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí České republiky*, Praha, 2005, ISBN 80-902321-9-1

Český úřad zeměměřický a katastrální. *Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí České republiky*, Praha, 2006, ISBN 80-86918-02-5.

Český úřad zeměměřický a katastrální. *Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí České republiky*, Praha, 2007, ISBN 978-80-86918-41-9.

Český úřad zeměměřický a katastrální. *Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí České republiky*, Praha, 2008, ISBN 978-80-86918-53-2.

Český úřad zeměměřický a katastrální. *Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí České republiky*, Praha, 2009, ISBN 978-80-86918-55-6.

Český úřad zeměměřický a katastrální. *Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí České republiky*, Praha, 2014, 44 s., ISBN 978-80-86918-69-3

Ministerstvo zemědělství. *Situační a výhledová zpráva ovoce 2002*, Praha, 2002, 72 s., ISBN 80-784-225-3.

Ministerstvo zemědělství. *Situační a výhledová zpráva ovoce 2006*, Praha, 2006, 70 s., ISBN 80-7084-522-8.

Ministerstvo zemědělství. *Situační a výhledová zpráva ovoce 2013*, Praha, 2013, 80 s., ISBN 978-80-7434-116-8.

Ministerstvo zemědělství. *Situační a výhledová zpráva zelenina 2005*, Praha, 2005, 54 s., ISBN 80-7084-436-1.

Ministerstvo zemědělství. *Situační a výhledová zpráva zelenina 2010*, Praha, 2010, 65 s., ISBN 978-80-7084-911-8.

Ministerstvo zemědělství. *Situační a výhledová zpráva zelenina 2014*, Praha, 2014, 68 s., ISBN 978-80-7434-187-8.

Ministerstvo zemědělství. *Situační a výhledová zpráva skot 2002*, Praha, 2002, 72 s., ISBN 80-7084-216-4.

Ministerstvo zemědělství. *Situační a výhledová zpráva skot 2006*, Praha, 2006, 110 s., ISBN 80-7084-516-3.

Ministerstvo zemědělství. *Situační a výhledová zpráva skot 2010*, Praha, 2010, 91 s., ISBN 80-7084-899-9.

Ministerstvo zemědělství. *Situační a výhledová zpráva skot 2013*, Praha, 2010, 91 s., ISBN 978-80-7434-124-3.

Ministerstvo zemědělství. *Situační a výhledová zpráva vepřové maso 2003*, Praha, 2003, 61 s., ISBN 80-7084-246-6.

Ministerstvo zemědělství. *Situační a výhledová zpráva vepřové maso 2009*, Praha, 2009, 72 s., ISBN 978-80-7084-809-8.

Ministerstvo zemědělství. *Situační a výhledová zpráva vepřové maso 2013*, Praha, 2013, 84 s., ISBN 978-80-7434-113-7.

Publikace

Doležalová, G. A Vojtěch, J., *Analýza profesní struktury pracovních sil a struktury absolventů z pohledu sféry vzdělávání – 2010*, Praha, 2011, 68 s., [online]. [cit. 2014-06-17]. Dostupné z WWW: <http://www.nuov.cz/vip2/analyza-profesni-struktury-pracovnich-sil-a-struktury>

European Commission. *The Common Agricultural Policy – A story to be continued*, Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2012, 20 s. ISBN 978-92-79-

23265-7. [online]. [cit. 2015-03-17] Dostupné z WWW: http://ec.europa.eu/agriculture/cap-history/index_en.htm

European Commission. *Agricultural policy perspectives brief: Overview of CAP reform 2014-2020*, 2013, 10p. [online]. [cit. 2014-03-17] Dostupné z WWW: http://ec.europa.eu/agriculture/policy-perspectives/policy-briefs/05_en.pdf

European commission. *The EU explained: Agriculture European Commission Directorate-General for Communication Publications*, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2014, 16 s.. ISBN 978-92-79-37537-8. [online]. [cit. 2014-03-17] Dostupné z WWW: http://europa.eu/pol/pdf/flipbook/en/agriculture_en.pdf

Wisdorff, Armin, 2013. *EU farm policy 2014-2020: MEPs give final blessing to greener and fairer CAP*, Plenary session [online]. [cit. 2014- 03-20]. Dostupné z WWW: <http://www.europarl.europa.eu/news/en/news-room/content/20131118IPR25538/html/EU-farm-policy-2014-2020-MEPs-give-final-blessing-to-greener-and-fairer-CAP>

Internetové zdroje

Český statistický úřad, 2007. *Územní změny v Jihomoravském kraji*, [online]. [cit. 2014-06-02]. Dostupné z WWW:http://notes3.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/krajo/13-6210-07-2007_uzemni_zmeny_v_jihomoravskem_kraji

Český statistický úřad, 2011. *Statistická ročenka Jihomoravského kraje 2011*, [online]. [cit. 2014-06-19]. Dostupné z WWW: http://csugeo.i-server.cz/csu/2011edicniplan.nsf/krajkapitola/641011-11-r_2011-11

Český statistický úřad, 2012. *Agrocenzus 2010 – Strukturální šestření v zemědělství a metody zemědělské výroby (analytické vyhodnocení)*, [online]. [cit. 2014-06-20]. Dostupné z WWW:http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/kapitola/2127-12-n_2012-2

Český statistický úřad, 2013a. *Statistická ročenka Jihomoravského kraje 2013*, [online]. [cit. 2014-06-02]. Dostupné z WWW: [http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/t/3E00369948/\\$File/64101113ccz.pdf](http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/t/3E00369948/$File/64101113ccz.pdf)

Český statistický úřad, 2013b. *Obyvatelstvo v obcích Jihomoravského kraje v roce 2013*, [online]. [cit. 2014-06-04]. Dostupné z WWW: http://www.czso.cz/xb/redakce.nsf/i/obyvatelstvo_v_obcich_jihomoravskeho_kraje_v_roce_2013

Český statistický úřad. 2014a. *Charakteristika Jihomoravského kraje* [online]. [cit. 2014-06-02]. Dostupné z WWW: http://www.czso.cz/xb/redakce.nsf/i/charakteristika_jihomoravskeho_kraje

Český statistický úřad. 2014b. *Zaměstnanost v NH podle věku*, [online]. [cit. 2014-06-17]. Dostupné z WWW: [http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/C300205E7E/\\$File/2501321416.pdf](http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/C300205E7E/$File/2501321416.pdf)

Český statistický úřad, 2014c. *Vymezení územních jednotek*, [online]. [cit. 2014-06-02]. Dostupné z WWW: [http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/oblasti_\(nuts_2\)_a_kraje_\(nuts_3\)_ceske_republiky](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/oblasti_(nuts_2)_a_kraje_(nuts_3)_ceske_republiky)

Český statistický úřad, 2014d. *Statistická ročenka Jihomoravského kraje 2014*, [online]. [cit. 2015-03-08] Dostupné z: WWW <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-jihomoravskeho-kraje-2014-l8536sjvyh>

Český statistický úřad, 2014e. *Méně příznivé oblasti (LFA) v Jihomoravském kraji*, [online]. [cit. 2014-06-19]. Dostupné z WWW: [http://notes3.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/32002E464D/\\$File/13-623507k04.jpg](http://notes3.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/32002E464D/$File/13-623507k04.jpg)

Český statistický úřad, 2014f. *Práce, sociální statistiky*, [online]. [cit. 2014-06-19]. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/s/2004-3>

Český statistický úřad, 2014g. *Charakteristika okresu Blansko*, [online]. [cit. 2014-06-19]. Dostupné z WWW: http://www.czso.cz/xb/redakce.nsf/i/charakteristika_okresu_blansko

Český statistický úřad, 2015. *Jihomoravský kraj – Postavení kraje v České republice ve vybraných ukazatelích*, [online]. [cit. 2014-06-02]. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/xb/redakce.nsf/i/kraj>

Evropské strukturální a investiční fondy, 2006. *Ministerstvo pro místní rozvoj ČR OP Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství: Programový dokument: Analýza*

ekonomické a sociální situace, [online]. [cit. 2015-02-80]. Dostupné z WWW:<https://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Programy-2004-2006/Operacni-programy/OP-ROZVOJ-VENKOVA-A-MULTIFUNKCNI-ZEMEDELSTVI/Dokumenty/Programovy-dokument-OP-Rozvoj-venkova-a-multifunkc/2-Analyza-ekonomicke-a-socialni-situace/2-2-Strukturalni-zmeny-v-zemedelstvi-od-roku-1989/2-2-4-Podnikatelska-struktura>

LPIS, 2012. *Klasifikované údaje o LPIS*, [online]. [cit. 2014-06-20]. Dostupné z WWW: <http://www.lpis.cz/cz/case/ch0301.html>

Portál Jihomoravského kraje, 2014. Základní údaje o Jihomoravském kraji, [online]. [cit. 2014-03-29]. Dostupné z WWW: <http://www.kr-jihomoravsky.cz/Default.aspx?ID=27204&TypeID=2>

Státní zemědělský intervenční fond, 2014. *Najděte si dotaci – Předčasné ukončení zemědělské činnosti*, [online]. [cit. 2014-06-17]. Dostupné z WWW:

<http://www.szif.cz/irj/portal/szif/szifposkytuje?podobl=p%C5%99ed%C4%8Dasn%C3%A9+ukon%C4%8Den%C3%AD+zem%C4%9Bd%C4%9Blsk%C3%A9+%C4%8Dinnosti>

Seznam obrázků:

Obrázek 1	Etapy vývoje zemědělství z hlediska nároků na užití přírodních zdrojů.....	13
Obrázek 2	Nabídkově orientovaný komoditní řetězec	18
Obrázek 3	Poptávkově orientovaný komoditní řetězec	18
Obrázek 4	Rozdohující vlivy působící na strukturu zemědělského podniku.....	20
Obrázek 5	Vývoj hrubé zemědělské produkce v ČR v mld. Kč.....	25
Obrázek 6	Koncepce EAFRD v rámci strategie EU v podpoře rozvoje venkova	39
Obrázek 7	Mapa Jihomoravského kraje.....	42
Obrázek 8	Administrativní členění kraje	45
Obrázek 9	Struktura zemědělské půdy v okresech JMK	50
Obrázek 10	Struktura půdních pozemků Jihomoravského kraje 2013	52
Obrázek 11	Míra zornění v okresech Jihomoravského kraje v roce 2013.....	53
Obrázek 12	Méně příznivé oblasti Jihomoravského kraje.....	54

Seznam grafů:

Graf č. 1	Indexy rostlinné produkce ze stálých a běžných cen ČR, 2005 - 2013	26
Graf č. 2	Indexy živočišné výroby ze stálých a běžných cen ČR, 2005 - 2013.....	26
Graf č. 3	Podíl věkové struktury zaměstnaných v zemědělství a jiných sektorech v roce 2013	47
Graf č. 4	Vývoj struktury zaměstnaných v JMK dle sektorů.....	48
Graf č. 5	Půdní fond Jihomoravského kraje	50
Graf č. 6	Půdní fond Jihomoravského kraje v jednotlivých okresech v letech 1995 a 2013	51
Graf č. 7	Podíl zemědělských subjektů dle výrobního zaměření v JMK 2010.....	55
Graf č. 8	Podíl zemědělských subjektů dle výrobního zaměření v ČR 2010	55
Graf č. 9	Zemědělské subjekty dle ekonomické velikosti v ČR 2012.....	56
Graf č. 10	Zemědělské subjekty dle ekonomické velikosti v JMK 2012	56

Graf č. 11 Velikostní struktura zemědělských podniků v JMK dle hektarů v roce 2012	57
Graf č. 12 Velikostní struktura zemědělských podniků v ČR dle hektarů v roce 2012	57
Graf č. 13 Vyplacené dotace do zemědělství JMK 2004 - 2014	58
Graf č. 14 Vývoj sklizně obilovin v ČR a JMK 2000 – 2013	61
Graf č. 15 Bazické vyjádření sklizně obilovin ČR a JMK 2000 - 2013	61
Graf č. 16 Vývoj sklizně pšenice v ČR a JMK 2000 - 2013	63
Graf č. 17 Bazické vyjádření sklizně pšenice v ČR a JMK 2000 - 2013	63
Graf č. 18 Vývoj sklizně ječmene v ČR a JMK 2000 - 2013	65
Graf č. 19 Bazické vyjádření vývoje sklizně ječmene v ČR a JMK 2000 - 2013	65
Graf č. 20 Vývoj sklizně řepky v ČR a JMK 2000 - 2013	67
Graf č. 21 Bazické vyjádření vývoje sklizně řepky v ČR a JMK 2000 - 2013	67
Graf č. 22 Bazické vyjádření vývoje sklizně píce v ČR a JMK 2000 - 2013	69
Graf č. 23 Vývoj sklizně píce v ČR a JMK 2000 - 2013	69
Graf č. 24 Vývoj sklizně kukuřice na zeleno v ČR a JMK 2000 - 2013	70
Graf č. 25 Bazické vyjádření vývoje sklizně kukuřice na zeleno 2000 - 2013	70
Graf č. 26 Vývoj sklizně cukrové řepy v ČR a JMK 2000 - 2013	71
Graf č. 27 Bazické vyjádření vývoje sklizně cukrové řepy v ČR a JMK 2000 - 2013	71
Graf č. 28 Vývoj sklizně brambor v ČR a JMK 2000 - 2012	73
Graf č. 29 Bazické vyjádření vývoje sklizně brambor v ČR a JMK 2000 - 2012	73
Graf č. 30 Vývoj sklizně meruněk v ČR a JMK 2001 - 2013	75
Graf č. 32 Vývoj sklizně jablek v ČR a JMK 2001 - 2013	75
Graf č. 31 Vývoj sklizně broskví v ČR a JMK 2001 - 2013	75
Graf č. 33 Vývoj osevních ploch zeleniny v ČR 2000 - 2013	76
Graf č. 34 Vývoj sklizně zeleniny v ČR 2000 - 2013	77
Graf č. 35 Vývoj stavů skotu ČR a JMK 2000 - 2014	77
Graf č. 36 Bazické vyjádření stavů skotu v ČR a JMK 2000 - 2014	77

Graf č. 37 Stavby skotu v jednotlivých krajích ČR v roce 2004 a 2014	78
Graf č. 38 Stavby krav v jednotlivých krajích ČR v roce 2004 a 2014	78
Graf č. 39 Bazické vyjádření stavů prasat v ČR a JMK 2000 - 2014	80
Graf č. 40 Vývoj stavů prasat v ČR a JMK 2000 - 2014	80
Graf č. 41 Stavby prasat v jednotlivých krajích ČR v 2004 a 2014	82
Graf č. 42 Stavby prasníc v krajích ČR v roce 2004 a 2014	82
Graf č. 43 Bazické vyjádření stavů drůbeže v ČR a JMK 2000 - 2014	83
Graf č. 44 Vývoj stavů drůbeže v ČR a JMK 2000 - 2014	83
Graf č. 45 Stavby slepic v jednotlivých krajích ČR v letech 2004 a 2014	84
Graf č. 46 Stavby drůbeže v jednotlivých krajích ČR v letech 2004 a 2014	84

Seznam tabulek:

Tab. 1 Podnikatelská struktura v agrárním sektoru	24
Tab. 2 Charakteristika Jihomoravského kraje a jeho okresů	44
Tab. 3 Počet obcí v okresech a rozdělení podle velikostních skupin	45
Tab. 4 Zaměstnanost v zemědělství v tis.	46
Tab. 5 Počty zaměstnaných v zemědělství v jednotlivých okresech JMK v roce 2010 .	48
Tab. 6 Souhrnný přehled o půdním fondu ČR, JMK a jeho okresů	49
Tab. 7 Míry zornění v jednotlivých okresech Jihomoravského kraje	53
Tab. 8 Velikostní struktura zemědělských podniků v Jihomoravském kraji v roce 2012 (ha)	57
Tab. 9 Průměrné roční změny sklizně obilovin v krajích ČR před vstupem a po vstupu do EU	62
Tab. 10 Průměrné roční změny sklizně pšenice v krajích ČR před vstupem a po vstupu do EU	64
Tab. 11 Průměrné roční změny sklizně ječmene v krajích ČR před vstupem a po vstupu do EU	66

Tab. 12 Průměrné roční změny sklizně řepky v krajích ČR před vstupem a po vstupu do EU	68
Tab. 13 Průměrné roční změny sklizně píce v krajích ČR před vstupem a po vstupu do EU	69
Tab. 14 Průměrné roční změny sklizně kukuřice na zeleno v krajích ČR před vstupem a po vstupu do EU	70
Tab. 15 Průměrné roční změny sklizně cukrové řepy v krajích ČR před vstupem a po vstupu do EU	72
Tab. 16 Průměrné meziroční změny sklizně brambor před vstupem a po vstupu ČR do EU	74
Tab. 17 Průměrné roční změny ve stavech skotu v krajích ČR před vstupem a po vstupu do EU	79
Tab. 18 Průměrné roční změny stavů prasat v krajích ČR před vstupem a po vstupu do EU	81
Tab. 19 Průměrné roční změny stavů drůbeže v krajích ČR před vstupem a po vstupu do EU	84
Tab. 20 Vývoj stavu obhospodařované plochy podniku Agroproduct, spol. s.r.o.....	102

Přílohy

➤ ZEMOS a. s., Velké Němčice

Forma podnikání: akciová společnost

Sídlo: Jízdárenská 493, Velké Němčice 691 63

Počet zaměstnanců: 90

Počet hektarů: 4 313

Společnost ZEMOS a. s. vznikla v roce 1995 sloučením ZVOS Hustopeče a. s. a ZD Velké Němčice, které existovaly již od roku 1951. Společnost se zabývá, jak rostlinnou tak i živočišnou produkcí. Po sloučení podniků v roce 1995 se podnik věnoval v rostlinné výrobě produkci: ječmene, pšenici, slunečnici, cukrové řepy, zeleniny (mrkev, petržel) a vinné révy. Podnik taktéž vlastnil meruňkové a mandloňové sady.

V počátku sledovaného období tedy v roce 1995/1996 podnik zaměstnával okolo 300 zaměstnanců a obhospodařoval 1950 ha pozemků plus 225 ha pozemků se speciální produkcí (vinná réva, mandloňové sady, zelenina). Veškeré pozemky si podnik pronajímal. Nejpěstovanějšími plodinami byla pšenice ozimá na ploše 750 ha, kukuřice na siláž 330 ha, 250 ha vojtěška.

V živočišné produkci se podnik věnoval v počátcích jak chovu skotu, tak i chovu prasat. Celkově podnik vlastnil 551 ks dojníc a 5338 ks prasat. Podnik měl i vlastní jatka, za rok vyprodukovali přes 300 tis. kg jatečného vepřového masa.

V roce 2008 společnost koupil koncern Agrofert, ten se zasloužil o oddělení a prodej vinic společnosti Znovínu Znojmo a. s. v roce 2011. Následovalo rozdělení Sadů Velké Němčice na Sady cz s. r. o., které se věnují produkci jablek a hrušek a jsou stále součástí Agrofertu a na Biosady s. r. o., které se věnovaly produkci meruněk v roce 2011. Od ostatních výrob se upustilo a podnik jakožto dceřinná společnost koncernu se zaměřuje pouze na pěstování hlavních plodin: řepka, pšenice a kukuřice (na zrno, zelená kukuřice). V roce 2009 taktéž došlo ke zrušení produkce prasat, jelikož do blízkosti farmy přišel nový producent z Dánska a pro Zemos a. s. již tato produkce nebyla ekonomicky výhodná.

V současnosti tedy podnik vlastní na dvou farmách přibližně 2800 ks skotu, z toho 1200 ks dojných krav plemene Montebilarde a Holštýn. S vizí do budoucna, že chov bude čistě Holštýnský. A zbytek tvoří výkrm býků a mladý dobyt看em. Celková obhospodařovaná plocha podniku je nyní 4313 ha, z toho 14% podnik vlastní, zbylé plochy má v pronájmu.

➤ **Agroproduct, spol. s r.o.**

Forma podnikání: společnost s ručením omezeným

Sídlo: Ivaň 280, 691 23

Počet zaměstnanců: 20

Počet hektarů: 734

AGROPRODUCT, spol. s r.o. Ivaň byl založen 24. 11. 1994 a registrován u obchodního soudu s tím, že vlastní hospodářská činnost započala 1. 1. 1995.

V roce 1995 začínal podnik hospodařit na ploše 486 ha, která má do současnosti rostoucí tendenci.

Tab. 1 Vývoj stavu obhospodařované plochy podniku Agroproduct, spol. s.r.o.

Rok	1995	2000	2005	2010	2014
Zemědělská půda	486	518	614	722	734
Orná půda	393	422	445	338	263
Obiloviny	302	222	445	338	263
Luštěniny	25	26	-	-	-
Okopaniny	2	2	-	-	-
Olejniny	49	154	63	220	224
Pícniny na orné půdě	-	-	-	139	215
Zelenina	15	18	8	-	-
Vinice	86	91	84	24	32
Sady	74	4	-	-	-

Ve skupině obiloviny rostl podíl pšenice od 50 % v roce 1995, až po 67 % v roce 2014. Nárůst pšenice je na úkor plochy ječmenů a v roce 2014 i na úkor kukuřice na zrno. Nárůst plochy olejnin je tvořen nárůstem plochy řepky ozimé a slunečnice. Nárůst plochy pícnin na orné půdě je tvořen zatravněním orné půdy – dotační titul – zatravněny

byly plochy, na kterých se při cenové hladině 2400 Kč za tunu obilovin nedalo ekonomicky vyrábět.

Od zeleniny odstoupila společnost v době, kdy masivní nástup dotované zeleniny tlačil ceny pod únosnou mez.

U vinic provedla společnost restrukturalizaci, kdy se likvidovaly přestálé vinice a současně se vysazovaly vinice nové. V současné době společnost obhospodařuje 32 ha mladých plodných vinic. Záměrem je další výsadbou dostat plochy vinic na 36 až 38 ha.

Společnost je napojena na vinařskou společnost Palavín, kde existuje i kapitálové propojení.

Celá produkce rostlinné výroby slouží ke komerčnímu užití.

Z obhospodařovaných pozemků v roce 2014 je 16% pozemků vlastních, zbytek je pronajat od vlastníků.

Vývoj v živočišné výrobě

Tab. 2 Vývoj stavů drůbeže ve společnosti Agroproduct spol. s. r. o.

1995	1997	2000	2005	2010	2014
32 000	72 000	100 000	100 000	58 000	58 000

V živočišné výrobě od roku 1995 došlo ve společnosti, která se specializovala na výkrm kuřat, k postupnému rozvoji a nárůstu výroby až do roku 2006, kdy došlo ke značnému cenovému nárůstu vstupů: krmiv a energie (tj. ceny plynu a el.energie) a z druhé strany k zakonzervování, ba dokonce k poklesu cen kuřecího masa na porážkách. Z těchto důvodů společnost v roce 2007 upustila od této výroby na svůj účet a výkrm provádí formou služby pro společnost Vodňanské kuře z holdingu Agrofert. Část provozních budov, kde nebylo možné využít jako topné medium zemní plyn, bylo zrušeno úplně.

➤ **Ekofarma rodiny Štěrbových**

Podnik vede Ing. Marek Štěrba se svoji manželkou Šárkou. Nejsou původními vlastníky podniku, ale přebrali ho po Ing. Janu Štěrbovi. Historie podniku sahá až do let 1927 – 1928, kdy Markův dědeček začal s hospodařením. S tím na nějakou dobu přestal, protože byl ve vedení rolnického družstva v rámci Tišnovského okresu. Po roku

1947 se však vrátil zpět k soukromému hospodaření. To ovšem trvalo pouze do února 1948, kdy byl komunistický převrat. Změna režimu ho zbavila veškerého majetku včetně zvířat, zemědělské techniky a polí, které vlastnil. Dále byli donuceni pracovat v nově vzniklém zemědělském družstvu Deblín, kde setrvali až do své penze.

V roce 1991 zemědělskou činnost obnovil na původní usedlosti Markův otec, pan Ing. Jan Štěrbá. Začínali na pronajaté ploše 10 ha. Už tehdy začínali hospodařit bez užívání průmyslových a chemických přípravků. Díky velkému pracovnímu nasazení se jim podařilo dosáhnout vytouženého cíle – ekologicky hospodařit. Od roku 1996 je rodina Štěrbových držitelem certifikátu o ekologickém hospodaření.

Živočišná produkce

Na farmě chovali 7 kusů českého strakatého skotu, telata rodina prodávala okolním hospodářům na výkrmy, některá si nechávala pro obnovu vlastního stáda. Dále odchovávali prasata, která vykrmovali do porážkové hmotnosti a prodávali zájemcům. Dojnice produkovaly až 80l mléka v bio kvalitě za týden. Mléko a mléčné výrobky z něj vyrobené prodávali tzv. ze dvora. Částečnou produkci dávali i do konvenční mlékárny, to po jisté době ale změnili. Od roku 1999 farma vlastní i prostory sýrárny, ve které produkovali týdně až 50 kilogramů bio tvarohu a následně i 25-30 kilogramů měkkého zrajícího bio sýru. V roce 2007 byla živočišná produkce však ukončena, z důvodu vytíženosti rodiny a prostorovému omezení farmy.

Rostlinná produkce

Z počátku ekologickému pěstování plodin předcházelo tzv. přechodné období. V počátcích této činnosti se produkce pohybovala na velmi nízké úrovni a výnosnosti. Ovšem i přes to si produkty své odběratele našly. Nyní rodina obhospodařuje 30 ha půdy. Dříve 11 ha sloužilo pro pěstování krmných plodin pro hospodářská zvířata, s ukončením živočišné produkce se tato plocha uvolnila pro pěstování dalších plodin. V základu pěstovali brambory, červenou řepu, pohanku či fenykl na semeno dále pšenici špaldu a pšenici jarní, z bylin měsíček lékařský, který sami suší a dodávají do firmy Zonentor pro výrobu čajů v bio kvalitě.

➤ **Vinofrukt a.s.**

Forma podnikání: akciová společnost

Sídlo: Kostelní 416, Dolní Dunajovice 691 85

Počet zaměstnanců: 130

Počet hektarů: 1940 ha

Vinofrukt a.s. se sídlem v Dolních Dunajovicích byl založen 1. 5. 1993. V minulosti podnik obhospodařoval 2400 ha. Hlavní pěstovanou plodinou byla a do současnosti i je vinná réva, která se pěstuje na ploše 500 ha z celkové výměry. Mezi další pěstované plodiny patří ozimá pšenice, kukuřice, jarní ječmen jak krmný, tak i sladovnický, slunečnice, cukrovka, vojtěška pro vlastní potřebu. Před 10 -ti lety podnik upustil od pěstování ozimé řepky, protože nebylo z ekonomického hlediska výhodné. Avšak nově se mezi pěstované plodiny na ploše 80 – 120 ha pěstuje cukrová řepa. Část produkce jarního ječmene (80 ha), vojtěšky (60 ha) a silážní kukuřice (80 ha) pěstuje pro vlastní spotřebu do živočišné výroby. Všechny ostatní pěstované plodiny jsou produkovány na prodej.

Produkce z vinic je odvážena na zpracování do Valtic. Dále podnik patří mezi významné producenty révových sazenic. Tyto dodávají i do zahraničí, zejména do Rakouska, Německa, Francie a Itálie.

Z celkového počtu obdělávaných hektarů podnik vlastní 82 % a 18 % si pronajímá.

V živočišné výrobě podnik vlastní chov hovězího skotu. V počátcích se stav skotu pohyboval okolo 550 ks, nyní 350 – 450 ks. Veškerá produkce je určena na prodej. Během 20 let existence podnik taktéž provozoval výkrm brojlerů a chov slepic, ten ovšem z ekonomických důvodů byli nuceni zrušit.

Jediná transformace v podniku proběhla v roce 1998, kdy se majoritním vlastníkem podniku Vinofrukt a. s. staly Vinné sklepy Valtice.

➤ **Loděnice s r. o.**

Název: Loděnice s. r. o.

Adresa: Loděnice 53

Právní forma: s. r. o.

Počet zaměstnanců: 9 (v sezóně až 100 brigádníků)

Počet hektarů: 631

Podnik byl založen v roce 1992, jako rodinné podnikání. V počátku podnik obhospodařoval 30 ha, kdy hlavními pěstovanými plodinami byly pšenice, ječmen, hrách a cibule. V roce 1994 do svého podnikání zařadili i produkci okurek, tzv. nakladaček. V roce 2000 se podnik rozrostl z původních 30 ha na 296 obhospodařovaných hektarů. V roce 2002 opět rozšířili své portfolio o produkci salátových okurek a papriky. V roce 2006 byla zařazena řepka, z důvodu vyšší ziskovosti. v roce 2010 ještě přibyla i pšenice a kukuřice. V současnosti jsou tedy hlavními pěstovanými plodinami pšenice, která je na 48 % obhospodařované plochy, kukuřice na 21 %, řepka na 15 %, paprika na 10 % a cibule na 6 %.

Zelenina se v podniku začala pěstovat zejména z důvodu vyšších zisků, které plynou z její produkce. V průběhu let se pak následně upustilo od produkce okurek (nakladaček), které vyžadovaly vysokou pracovní náročnost a taktéž k tomu přispěl krach výkupního podniku Znojemská fruta – Znojmia.

V současnosti podnik obhospodařuje 631 ha, z toho z 65 % vlastní půdy a 35 % pronajaté.

Podnik dodává své polní plodiny do NAVOSU. Zelenina je dodávána do obchodních řetězců: Ahold, Kaufland, Lidl a velkoobchodů Čerozfrucht a Hortim.

Podnik začínal jako podnikání fyzické osoby, tak tomu bylo až do roku 2011. Zde se fyzická osoba Karel Pilař stal výhradním společníkem ve společnosti Loděnice s.r.o., tato byla zaměřena zejména na produkci polních plodin pšenice a kukuřice, díky spojení dvou podnikatelských subjektů vzniklo kombinované pěstování obilovin a zeleniny. Z fyzické osoby přešlo 95 % produkce zeleniny do společnosti Loděnice s. r. o. a soukromé osobě zůstala produkce ve výši 5 %. Do budoucna se plánuje přesunutí celé

produkce zeleniny pouze na společnosti Loděnice s. r. o. V roce 2013 podnik vstoupil do družstva Jihomoravská zelenina, jehož hlavním důvodem byla vyšší vyjednávací síla podniku prodeji zeleniny.

➤ **Rodinná ekofarma v Nelepci**

Název: Renata Kropáčková (rodinná ekofarma v Nelepci)

Adresa: Nelepeč 3, 666 01

Počet hektarů: 62

Podnik má svou historii již ze 17. stol, kdy vývoj do roku 1948 byl takový, že obhospodařovaný majetek byl 21 ha, v roce 1948 byl podnik znárodněn. V roce 1991 po navrácení těchto majetků byla farma obnovena. Již v té době byla založena jako oficiální ekologická farma. V současnosti je celková obhospodařovaná plocha 62 hektarů z toho zaujímají 32 ha trvalé travní porosty a zbývajících 32 je využíváno jako orná půda. Původní počet hospodářských zvířat v roce 1991 byl 4 ks krav. V současnosti chová přibližně 50 ks hovězího dobytka.

Živočišná výroba

Ekofarma produkuje zejména mléko, chovají dojnice plemene Českého strakatého skotu. Poměr ve stavu skotu je 45 ks celkem, z toho 30 dojnic a 15 jalovic. Na farmě jsou chovány i prasata, králíci a slepice, avšak tyto slouží pouze pro potřeby rodiny.

Rostlinná výroba

Vzhledem k tomu, že farma hospodaří v ekologickém režimu, odpadá zde možnost využívání chemikálií. Zde se projevuje tedy schopnost plodin odolávat nepříznivým činitelům prostředí, jako je například horší kvalita půdy, nepříznivé klima či nulová ochrana proti škůdcům, chorobám a plevelům. Mezi pěstované plodiny na farmě patří ječmen, oves, hořčice, jetel, tráva a brambory. Dříve byla zařazena i pšenice, ale od té se kvůli malému počtu drůbeže upustilo. Vypěstované produkty jsou využívány jako krmivo pro dobytek, ale i na prodej. Součástí rodinné produkce je i sklizeň ovoce ze sadů, které jsou určeny pro vlastní spotřebu, prodeji i moštování.

Veškerá produkce mléka je dodávána do mlékárny ve Velkém Meziříčí. A pouze malá část je dodávána do mlékomatu. Do budoucna se však počítá s osamostatněním od

závislosti na odběratelích, díky nižším výkupním cenám mléka by bylo výhodnější zpracovávat mléko a mléčné výrobky samostatně.

Tabulka 3 Vývoj sklizně obilovin v krajích ČR 2000-2013 (tuny)

Oblast/Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Česká republika	6454237	7337589	6770829	5762396	8783801	7659851	6386078	7152861	8369503	7831998	6877619	8284806	6595493	7512612
Hlavní město Praha	42329	47889	33585	24982	33966	28560	30847	31776	42569	41832	34803	44368	34195	39589
Středočeský	1249484	1437961	1307553	1142198	1757895	1534353	1304713	1428455	1667361	1576511	1388775	1639869	1314090	1506054
Jihočeský	656264	739189	675236	550879	873063	736451	580312	716529	783309	709500	624183	756164	651550	687083
Plzeňský	504829	535119	516772	416352	669427	562356	481840	579229	608323	557318	493053	564414	466494	516219
Karlovarský	73193	83521	93779	80036	131519	109934	85814	102745	114539	95822	86669	106706	89406	99195
Ústecký	356049	406863	417670	370619	608443	522911	455264	476244	592686	533439	480480	565186	463914	529657
Liberecký	103626	92687	99510	86026	132325	113539	91092	111769	129169	107348	93375	112212	92967	105398
Královohradecký	414515	465408	426602	383764	537018	470978	404900	461763	529989	501235	426944	511547	429583	479778
Pardubický	417796	437562	437677	360309	551488	484439	392495	463601	530816	494457	433131	529267	443532	465617
Vysočina	656389	742885	648054	587469	819729	682897	535873	650554	729618	679031	610140	748051	646343	690873
Jihomoravský	785289	1125219	971139	780885	1245082	1128892	964166	977226	1276143	1220157	1080301	1319126	855094	1177182
Olomoucký	548794	585131	514936	452371	647795	572515	488224	536286	647494	625462	520048	653250	523048	560423
Zlínský	291028	304668	277016	234606	347939	329596	266273	291417	333005	325684	288556	347431	275983	309926
Moravskoslezský	354653	333487	351300	291900	428112	382430	304265	325267	384480	364201	317215	387215	309294	345617

Zdroj: Český statistický úřad, 2014d

Tabulka 4 Vývoj sklizně pšenice v krajích ČR 2000-2013 (tuny)

Oblast/Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Česká republika	4084107	4476080	3866473	2637891	5042523	4145039	3506252	3938924	4631502	4358073	4161553	4913048	3518896	4700696
Hlavní město Praha	34008	37325	25650	15603	23545	21059	17790	18912	24712	25506	23415	28953	21176	26948
Středočeský	848658	939638	788089	604326	1064234	875910	766890	82637	978122	921084	910894	1049943	778250	1014343
Jihočeský	396459	440236	378397	245203	482268	393731	317010	383177	431032	391868	362366	447816	350292	426828
Plzeňský	316417	331273	302541	194149	38996	317934	282866	324326	349776	319227	305452	347218	247396	327041
Karlovarský	45411	53545	58665	40788	79067	62811	49242	58531	67998	57931	57758	71016	56218	67322
Ústecký	248831	276155	262434	218696	403755	316293	283943	305188	367309	358641	352421	395239	303475	381485
Liberecký	60662	52676	52847	39417	67052	58681	49413	58996	71155	60184	57531	69231	52862	65565
Královehradecký	291611	315336	262800	210570	335332	280406	246787	268612	321736	303890	284238	331830	252885	324450
Pardubický	252177	428977	234700	163800	315114	260558	206546	240475	284832	264419	251754	300916	221136	287643
Vysočina	332050	376558	324051	228609	396136	325337	242035	322376	366480	343815	324556	405693	331565	403888
Jihomoravský	500323	675462	530698	319592	702326	558576	489337	513515	646177	610390	579350	675995	376417	641681
Olomoucký	348634	341541	25053	135549	346663	295021	251093	279631	330155	319404	282518	340137	224024	311530
Zlínský	194146	196593	163656	91691	203711	175164	141079	161406	187160	180084	177930	211772	138946	196764
Moravskoslezský	214722	190764	196892	129898	234324	203558	162221	176942	204859	201629	191369	237289	164254	225209

Zdroj: Český statistický úřad, 2014d

Tabulka 5 Vývoj sklizně řepky v krajích ČR 2000-2013 (tuny)

Oblast/Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Česká republika	844428	973321	709533	387805	934674	769377	880172	1031920	1048943	1128119	1042418	1046071	1109137	1443210
Hlavní město														
Praha	3608	7292	3676	2544	4886	4306	6275	6417	6893	6617	6063	5939	5990	8585
Středočeský	149990	200528	132613	91539	191173	157373	191437	221481	230313	236709	210270	219565	236383	309465
Jihočeský	109630	131961	88840	48368	117304	100569	101149	121703	116193	126976	120983	117456	131752	152872
Plzeňský	84720	98440	72700	34663	85706	84224	95161	106263	103305	114269	103545	95956	98210	122388
Karlovarský	13876	18803	14550	6710	19272	13008	14964	18670	16458	18176	19012	15993	18152	23028
Ústecký	22481	33256	30029	20462	14687	24965	37341	51858	57594	60714	55177	59299	64025	93378
Liberecký	15682	18648	11555	7690	18491	14408	17109	21141	18276	19599	17060	14299	16773	20699
Královhradecký	47477	64981	41212	31552	76771	59255	66322	70636	69595	74088	62776	65760	70242	88958
Pardubický	59087	60650		29641	82874	63911	68353	78390	80065	87409	81301	77212	81031	102267
Vysočina	99620	115864	2895	42613	110572	86515	92406	109519	104083	117548	112472	107591	122810	144612
Jihomoravský	84966	92237	87582	21309	60754	42257	54242	71951	86549	96359	95015	100880	90471	145830
Olomoucký	68527	59328	74420	21751	64278	47732	55546	62257	65485	69341	64283	67768	71488	101071
Zlínský	31856	24902	46973	8017	28467	25406	25498	33557	36755	39798	38628	44601	42235	56874
Moravskoslezský	50908	46433	23577	20946	59439	45448	54369	58077	57379	60517	55833	53752	59573	73181

Zdroj: Český statistický úřad, 2014d

Tabulka 6 Vývoj sklizně píce v krajích ČR 2000-2013 (tuny)

Oblast/Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Česká republika	4059699	3893325	3274437	2521642	3032890	3047385	2791913	2562404	2595221	2605527	2459946	2963812	2948427	2857238
Hlavní město Praha	7148	6476	4264	2793	3817	4037	4367	3627	2787	4218	2943	4158	3387	3361
Středočeský	573028	578292	524722	390688	487175	495693	430278	383809	408336	406520	376676	439601	423542	414091
Jihočeský	527704	499197	430367	333240	398839	410266	379168	335454	337851	344522	317024	385234	367600	344158
Plzeňský	416922	365297	329576	247114	308861	319996	278854	242232	521596	266655	261776	314253	314777	278839
Karlovarský	85408	78684	53828	38746	43536	43167	37104	27846	22747	27320	24236	31187	30229	32375
Ústecký	148204	144974	125439	87976	114487	110225	99862	90987	91827	81632	73488	80635	80393	83700
Liberecký	107110	93688	61551	47940	55104	50318	46922	44671	44158	41415	40533	53123	52398	45990
Královehradecký	316859	274793	241318	192165	2397783	227253	213727	193473	197044	194064	190026	221679	219544	213252
Pardubický	367093	352665	264805	216480	272989	271950	245307	240187	238708	241625	218759	282185	285436	282502
Vysočina	556393	549746	469466	357760	431858	443681	419880	400306	407115	415350	392943	507074	497491	450502
Jihomoravský	270818	277823	263442	196696	229595	225602	210211	203006	203335	197215	187928	204826	221204	247595
Olomoucký	269266	268895	202295	167243	182393	185910	182316	165931	160494	156150	149844	180432	188676	198997
Zlínský	183175	173561	146226	121023	135662	129419	119127	117937	119422	114862	115866	129969	125807	127918
Moravskoslezský	230572	229234	157139	121778	128792	129869	124780	112938	109799	113942	107885	129456	137943	133914

Zdroj: Český statistický úřad, 2014d

Tabulka 7 Vývoj sklizně kukuřice na zeleno v krajích ČR 2000-2013 (tuny)

Oblast/Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Česká republika	4059699	3893325	3274437	2521642	3032890	3047385	2791913	2562404	2595221	2605527	2459946	2963812	2948427	2857238
Hlavní město Praha	7148	6476	4264	2793	3817	4037	4367	3627	2787	4218	2943	4158	3387	3361
Středočeský	573028	578292	524722	390688	487175	495693	430278	383809	408336	406520	376676	439601	423542	414091
Jihočeský	527704	499197	430367	333240	398839	410266	379168	335454	337851	344522	317024	385234	367600	344158
Plzeňský	416922	365297	329576	247114	308861	319996	278854	242232	521596	266655	261776	314253	314777	278839
Karlovarský	85408	78684	53828	38746	43536	43167	37104	27846	22747	27320	24236	31187	30229	32375
Ústecký	148204	144974	125439	87976	114487	110225	99862	90987	91827	81632	73488	80635	80393	83700
Liberecký	107110	93688	61551	47940	55104	50318	46922	44671	44158	41415	40533	53123	52398	45990
Královohradecký	316859	274793	241318	192165	2397783	227253	213727	193473	197044	194064	190026	221679	219544	213252
Pardubický	367093	352665	264805	216480	272989	271950	245307	240187	238708	241625	218759	282185	285436	282502
Vysočina	556393	549746	469466	357760	431858	443681	419880	400306	407115	415350	392943	507074	497491	450502
Jihomoravský	270818	277823	263442	196696	229595	225602	210211	203006	203335	197215	187928	204826	221204	247595
Olomoucký	269266	268895	202295	167243	182393	185910	182316	165931	160494	156150	149844	180432	188676	198997
Zlínský	183175	173561	146226	121023	135662	129419	119127	117937	119422	114862	115866	129969	125807	127918
Moravskoslezský	230572	229234	157139	121778	128792	129869	124780	112938	109799	113942	107885	129456	137943	133914

Zdroj: Český statistický úřad, 2014d

Tabulka 8 Vývoj sklizně cukrové řepy v krajích ČR 2000-2013 (tuny)

Oblast/Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Česká republika	2808839	3529005	3832466	3495148	3579278	3495611	3138326	2889871	2884645	3038220	3064986	3898887	3868829	3743772
Hlavní město Praha	12895	26165	32081	21850	25653	19654	16342	12141	11552	11405	19633	14102	23689	18503
Středočeský	691801	937157	1003786	876443	904904	898162	798644	862520	860482	903588	908144	1152755	1105390	1048531
Jihočeský	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Plzeňský	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Karlovarský	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ústecký	175949	245861	219045	208840	196870	194312	163452	157040	144661	136136	139268	172924	162495	167572
Liberecký	15986	17131	20780	20730	21461	24448	18554	24454	26296	29622	30363	42910	47091	50538
Královohradecký	410462	475181	527805	460230	471320	484636	443555	500375	535837	570606	579055	742556	723129	677801
Pardubický	231032	263912	287240	266538	278981	264532	234927	166573	138411	156546	166597	218236	233214	218872
Vysočina	9147	8057	21236	18602	10361	9697	10845	11701	8517	9540	10692	14262	13979	17374
Jihomoravský	262873	390534	427218	414818	444733	437008	340813	248915	286905	280380	265658	304604	260499	311334
Olomoucký	632328	780066	791253	758493	773158	709755	659356	507650	475015	523352	534694	698877	749428	734936
Zlínský	118496	130040	162023	143870	150827	142532	119240	55435	60318	63196	73273	79829	91800	111106
Moravskoslezský	247870	254901	339999	304734	301010	310875	332598	343067	336652	353851	337609	457832	458114	387205

Zdroj: Český statistický úřad, 2014d

Tabulka 9 Vývoj sklizně brambor v krajích ČR 2000-2012 (tuny)

Oblast/Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Česká republika	1475992	1130477	900843	682511	861798	1013000	692174	820515	769561	752539	665176	805331	661795
Hlavní město													
Praha	10528	5553	468	366	398	679	141	463	323	368	264	281	164
Středočeský	222709	197417	159806	133607	176918	219040	157104	172995	165469	165921	143438	173839	141266
Jihočeský	188657	155363	134455	93088	130134	149459	98573	110909	95931	97203	91689	111025	91750
Plzeňský	75910	53846	55332	34568	39747	46942	26077	32900	26402	27134	19921	28417	26257
Karlovarský	7710	5228	6325	4770	6405	9111	5309	5805	4396	2265	3217	3532	4023
Ústecký	55142	46336	22446	16961	21073	26868	15257	18964	16058	15214	11935	12972	10597
Liberecký	27467	10179	13029	10098	10718	12952	7439	10556	9182	5380	5058	6392	4774
Královehradecký	53501	37634	33869	26245	30914	38665	30235	39372	32031	32552	26192	32436	22962
Pardubický	65375	48919	45321	34609	43285	46940	33101	39074	36723	34457	31002	38769	31869
Vysočina	427236	370568	332585	251750	293284	326241	237620	288330	247813	275075	254517	300698	253271
Jihomoravský	101785	90538	36893	30331	56047	65078	39195	42897	49752	45749	32008	47592	31779
Olomoucký	69985	37437	18709	15635	18424	21248	14060	20132	21006	16697	15039	14570	10689
Zlínský	83073	40053	15791	11001	12356	19322	8971	10983	9654	8493	7387	8310	6976
Moravskoslezský	94914	31406	25814	19482	22095	30455	19092	27135	27822	26031	23511	26499	25418

Zdroj: Český statistický úřad, 2013a

Tabulka 10 Vývoj sklizně vybraných druhů zeleniny v ČR 2000-2013(tuny)

Druh zeleniny	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Mrkev	58596	52449	27436	24429	30251	25184	25024	27496	23270	22333	18834	24390	20763	23124
Zelí	133561	103970	73045	75078	70662	49493	50832	51706	50702	45350	35856	58386	49516	42388
Okurky nakladačky	25535	24575	12259	7897	4813	6105	2930	6370	4372	3331	6720	5320	4187	7807
Rajčata	30573	25014	13144	12610	15707	15014	12484	9241	9681	14755	7238	15518	13317	8288
Cibule	76402	84086	45284	33735	63505	47588	35898	28908	41505	38765	34653	45631	32112	32823

Zdroj: Český statistický úřad, 2015

Tabulka 11 Vývoj osevních ploch zeleniny v ČR 2000-2014 (ha)

Druh zeleniny	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Mrkev	3203	2533	976	889	951	713	679	688	603	603	638	688	547	597	691
Zelí	3769	2882	1965	2015	1896	1001	1310	1287	1235	1088	1077	1462	1200	1096	1139
Okurky nakladačky	2712	2209	604	426	304	323	261	333	235	331	296	268	263	224	263
Rajčata	1983	1549	430	456	472	481	513	433	301	442	389	409	381	309	282
Cibule	5571	4817	2468	2755	2868	1838	2235	2152	2072	1732	1832	1830	1515	1527	1730

Zdroj: Český statistický úřad, 2015

Tabulka 12 Vývoj sklizně vybraných druhů ovoce v ČR a JMK 2000-2013(tuny)

MERUŇKY	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
JMK	3310	601	4751	5552	2741	4116	4794	2568	3790	1130	2310	954	3 350
ČR bez JMK	428	3680	9583	13636	4406	15960	10741	6434	10199	5222	5806	4135	9156
ŠVESTKY	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
JMK	1227	675	894	1294	719	1434	1069	2108	1386	1259	1670	450	2 062
ČR bez JMK	16887	18682	19732	26553	13468	31467	17973	14319	22825	12876	15712	14361	18072
BROSKVE	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
JMK	3591	6250	5653	6031	3749	4353	2320	2837	2172	1748	1372	1093	1 214
ČR bez JMK	1173	2946	3437	2257	1112	15397	12165	9087	10533	6332	6976	5413	8288
JABLKA	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
JMK	27125	29476	27241	29038	28392	28253	19963	35107	29631	24519	19972	15 535	29 595
ČR bez JMK	194039	287340	216141	251743	180822	235313	199296	238968	229315	169033	138911	185951	164893

Zdroj: Ministerstvo zemědělství, 2002,2006,2013

Tabulka 13 Vývoj stavů skotu v krajích ČR 2000-2014 (ks)

Oblast/Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Česká republika	1573530	1582285	1520136	1473828	1428329	1397308	1373645	1391393	1401607	1363213	1349286	1343686	1353685	1352822	1373560
Hlavní město Praha	1129	923													
Středočeský	198037	192310	176454	168557	158049	154934	151262	152850	151671	145484	145711	146094	147209	150700	149265
Jihočeský	226038	234094	230094	227750	229778	229892	230005	230119	214743	211065	209993	209759	212018	210476	213128
Plzeňský	171409	173578	173492	165118	162535	155285	150493	155832	160705	155176	155450	159054	161734	161991	164768
Karlovarský	27893	30277	31855	34819	34434	34689	33366	35753	39049	38316	39888	40075	40444	39205	41937
Ústecký	49316	48704	47795	45462	44453	39652	39016	39996	41303	39149	38380	37188	36628	36246	38760
Liberecký	41079	40554	40447	39819	38124	38051	38787	41328	43292	43808	44565	46726	45606	45035	45942
Královehradecký	121620	122395	113570	111365	109305	109527	109004	108973	107678	105882	102828	100037	100743	100588	101209
Pardubický	123807	131631	128826	122886	120434	121379	119451	120382	122134	118735	114680	111473	111722	113402	115066
Vysočina	243298	240330	226513	223566	220010	218625	216474	215601	213770	210635	210629	210949	211348	211000	213491
Jihomoravský	97407	94721	89914	81108	77583	75511	73878	74784	72250	66786	61635	58782	60167	59506	60240
Olomoucký	104656	108167	105744	103243	100748	96851	92981	97241	96873	91710	89441	89579	90548	90605	92132
Zlínský	70606	73195	67317	6449	63182	60730	59941	59367	58397	57351	58962	59153	59135	58303	60328
Moravskoslezsk ý	97235	91148	88115	85686	82946	80661	80189	78713	79742	79116	77124	74817	76383	75765	77294

Zdroj: Český statistický úřad, 2015

Tabulka 14 Vývoj stavů prasat v krajích ČR 2000-2014 (ks)

Oblast/Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Česká republika	3687967	3469802	3440925	3362801	3126539	2876834	2840375	2830415	2432984	1971417	1909232	1749092	1578827	1586627	1617061
Hlavní město Praha	1807	1792													
Středočeský	553730	544260	525919	513539	438596	415646	407398	437434	386226	329352	312896	302400	296906	301893	318378
Jihočeský	416927	418909	399459	397895	374555	348209	340597	338196	303331	237969	225486	173243	164953	148360	145265
Plzeňský	292505	274756	262691	249776	230172	212974	208508	204570	187070	149158	141938	134986	125513	118660	113449
Karlovarský	49576	50470	50955	47703	43128	42349	25953	26825	16891	12833	12020	10523	1644	1691	
Ústecký	161123	158549	141396	128693	144221	116604	130496	98656	100918	66706	50111	68719	82644	85362	86933
Liberecký	65822	61225	60862	50761	44999	43166	37566	41353	35914	26340	37459	24942	22712	20689	21108
Královehradecký	278496	266459	264116	243983	239151	209737	215525	220522	169423	131721	138209	124286	86006	85277	85541
Pardubický	246575	243807	229297	218799	200131	193783	176126	171531	148309	122988	119580	127478	140888	147085	149475
Vysočina	418188	401930	399361	404492	409204	391482	387100	414796	367876	324725	319199	280866	261287	247277	247853
Jihomoravský	589876	578766	524523	533634	484901	433761	457985	430406	344014	286267	275242	261098	194801	173734	167423
Olomoucký	269136	267124	264263	256605	235027	215185	217057	219339	188042	144343	125277	111408	90108	88508	96821
Zlínský	138854	136020	119810	117262	109029	104796	107033	123198	106220	54527	75345	67431	59483	115699	112339
Moravskoslezský	205352	189650	198273	199659	173425	149142	129031	103589	78750	84488	76470	61712	51880	52386	56360

Zdroj: Český statistický úřad, 2015

Tabulka 15 Vývoj stavů drůbeže v krajích ČR 2000-2014 (tis.ks)

Oblast/Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Česká republika	30786	83751	29947	26873	25293	25371	25737	24592	27317	28467	24839	21251	20332	23265	21462
Hlavní město Praha	80	51760													
Středočeský	4478	4560	5249	4319	3124	4907	3967	5867	7084	6102	6200	5078	4555	4999	4758
Jihočeský	4471	4683	4296	3593	4314	4647	4010	3503	3930	3631	2921	2854	1785	2735	1965
Plzeňský	2472	2509	2096	1935	2178	1869	1650	1802	2202	2408	2510	1976	2237	2487	2490
Karlovarský	515	473	434	355	244	249	261	262	237	2195	224	204	233	175	252
Ústecký	2154	2256	1828	1728	2041	1531	2574	1093	1277	1127	1135	938	961	1465	813
Liberecký	377	378	154	147	144	112	101	87	102	65	76	74	83	56	61
Královehradecký	2148	2153	1751	1957	1774	1520	1772	1146	1549	2732	2690	2728	2271	2289	2454
Pardubický	2762	2798	3117	2425	1774	1560	2124	2204	2151	1665	1862	1223	2918	3364	2251
Vysočina	1695	1662	1334	1511	1292	1231	1030	1066	1102	985	472	449	40	349	498
Jihomoravský	4187	4715	4777	4502	4223	4303	4358	4205	4170	4403	4007	3673	3300	3029	3391
Olomoucký	1604	1612	1237	1019	658	613	567	566	438	531	424	381	387	446	471
Zlínský	1892	2098	1857	1625	1649	1184	1645	1190	1445	822	628	351	514	763	776
Moravskoslezský	1951	2094	1817	1757	1878	1645	1678	1601	1630	1801	1690	1322	1048	1108	1282

Zdroj: Český statistický úřad, 2015